

Ac. 09. 04
Va. Anna + Bern

Butlletí

de l'Associació Bíblica
de Catalunya

101.
gener 2009

IL·LUSTRACIÓ DE LA PORTADA:

PERICO PASTOR, *Va caure a terra* (Ac 9,4).

BUTLLETÍ DE L'ASSOCIACIÓ BÍBLICA DE CATALUNYA. Núm. 101. Gener del 2009

Direcció: JOAN FERRER, Apartat de Correus, 85 - 08397 Pineda de Mar. *ESPERANÇA AMILL*, Sant Antoni, 89 - 43800 Valls. *Adreça electrònica:* butlleti@abcat.org. *Secretaria:* Avinguda Diagonal, 424 - 08037 Barcelona. *Administració:* Pla de Palau, 2 - 43003 Tarragona. *Composició:* Imatge-9, SL (Valls). *Impressió:* Gràfiques Moncunill, SL (Valls). DL: B-23633-1978

Aterratge sinodal

Les XLVII JORNADES DE BIBLISTES DE CATALUNYA a Vilafranca del Penedès, després d'haver estudiat —sota el guiatge de savis mestres— el tema de la *MÍSTICA*, van tenir un saborós colofó amb el testimoni de dos experts que havien participat en el recent Sínode de Bisbes sobre *LA PARAULA DE DÉU EN LA VIDA I EN LA MISSIÓ DE L'ESGLÉSIA*: Salvador Pié i Núria Calduch.

Ja els mitjans de comunicació se n'havien fet ressò, de les seves impressions personals. Amb llenguatge de professor a la P.U. Gregoriana de Roma deia el Dr. Pié: *Constato amb molt de goig que al Sínode es percep de forma molt viva i dinàmica com l'Esperit viu en l'Església. És una experiència eclesial fascinant que recorda la bella formulació de Pau VIè al Vaticà II quan afirmà que "el Sínode s'institueix perquè en l'Església no li manqui al Papa l'ajut dels Bisbes amb la seva experiència i prudència".*

Si a més, *per ajudar el Papa amb la seva experiència i prudència*, els bisbes creuen i compten amb l'ajut d'experts en ciències bíbliques, millor; i si es comptés amb l'experiència de fidels experts en renovació eclesial perquè viuen nodrits de la Paraula, millor que millor.

El Sínode ha estat una experiència única de l'Església universal a través del testimoni dels bisbes dels diversos continents amb la voluntat de "potenciar la Bíblia per a la renovació eclesial", l'objectiu desitjat per a aquest Sínode. No és casual —ens deia Núria Calduch— que a tots cinc continents surti amb força la crida a la "Lectio Divina"

Ja Benet XVI ("*Déu és amor*" n° 1) recordava que *la finalitat última del coneixement bíblic és l'encontre amb un esdeveniment, amb una Persona, que dona un nou horitzó a la vida i així una orientació decisiva.*

El mateix Benet XVI digué del Sínode que *ha estat commovedor*. Per què? Perquè *quan escoltem l'altre, escoltem millor Nostre Senyor que és l'Altre per excel·lència*.

No dubtem que la preparació prèvia i la pròpia experiència sinodal ha estat una *experiència eclesial fascinant*; ens alegrem que hagi merescut el qualificatiu recordatori que *l'Església té nom de Sínode* (caminar junts), *segons expressió de sant Joan Crisòstom*. Però tampoc dubtem —i en això tenim posada l'esperança— que en el camí de la sinodalitat eclesial ens queda encara molt de camí a recórrer.

Perquè en definitiva el treball sinodal desenvolupat fins ara forma part d'allò que hom podria comparar a maniobres d'enlairament que, al seu moment, situen l'avió en ple vol, és a dir, per damunt del núvols.

Però aquesta no és la meta! L'avió s'enlaira per arribar al seu destí després d'un bon aterratge.

La meta de *“la Paraula de Déu en la vida i en la missió de l'Església”* no és l'*“Instrumentum Laboris”* amb el seu major o menor atractiu; ni el treball dels cercles menors en l'elaboració i redacció de *55 Propostes*; ni la posterior Exhortació Apostòlica postsinodal del Magisteri Pontifici.

La meta és *que la Paraula de Déu sigui capaç de transformar la vida dels creients*. Fidels a Crist i a la seva Església volem *potenciar la Bíblia per a la renovació eclesial*. Aquesta és la pista d'aterratge!

Si les maniobres d'enlairament (amb anècdotes no sortides a la llum pública, segons confidència de la Núria) en forma de *55 Propostes del Sínode presentades al Papa Benet* han estat un camí sinodal amb participació de molts membres de l'Església, encara més l'aterratge ha de ser maniobra sinodal amb participació de molts més membres de l'Església.

Objectiu que només podrem assolir sinodalment, amb una sinodalitat que inclou tots els membres del Poble de Déu. Si la sinodalitat en la preparació i celebració del Sínode ha estat significativa, la sinodalitat en l'aplicació de les seves propostes —més que significativa— és absolutament necessària. L'experiència estimulante i enriquidora de *“tots i tot al voltant de la Paraula”* és un camí a seguir.

Els bisbes, pastors de les esglésies locals, poden haver decidit unes propostes finals; però la posada en acció de les propostes, l'eficàcia de l'Exhortació Apostòlica postsinodal i la renovació de l'Església amb la força de la Paraula o és de debò treball sinodal de tota l'Església o l'avió d'aquest Sínode seguirà volant pels núvols, ben lluny de la pista d'aterratge.

Part del treball correspon als pares protagonistes del recent Sínode: col·locar la Paraula de Déu al centre de la programació pastoral diocesana; potser no tant per crear en cada organigrama diocesà un Secretariat de Pastoral Bíblica sinó perquè tots els secretariats, delegacions, etc., tinguin veritable dimensió bíblica.

Una altra part del treball correspon als especialistes i experts: perquè el seu estudi seriós i metodològic ajudi a la fidelitat dinàmica en la lectura orant de la Paraula de Déu.

Als preveres els pertoca una part notable: si la proposta 14 demana *l'ús del silenci després de la primera i segona lectura, i acabada l'homilia*, encara serà molt més eficaç que el prevere faci silenci major en la seva vida personal tant per a l'estudi seriós dels textos bíblics com per a la seva lectura orant i compromesa.

És ben significativa la Proposta nº 15: *S'hauria de predicar una homilia en totes les misses "cum populo" fins i tot durant la setmana*: no perquè el fidel laic hagi de suportar encara més les idees extrabíbliques del prevere, sinó perquè l'única Paraula que salva —ben explicada i aplicada— ressoni cada dia millor en la taula única de la Paraula i de l'Eucaristia.

Si "*l'Instrumentum laboris*" parlava de *la polifonia de les Sagrades Escripures*, i en el comiat als pares sinodals el Papa diu haver sentit *una bella polifonia simfònica de la fe* i haver tastat la veritat de sant Gregori el Gran: "*L'Escriptura creix juntament amb el que la llegeix*", és lògic que digui en l'al·locució final: *Només a la llum de les diverses realitats de la nostra vida, només en la confrontació amb la realitat de cada dia, es descobreixen les potencialitats i les riqueses amagades de la Paraula de Déu.*

Per evidència matemàtica la major part del treball sinodal correspon a la major part del Poble de Déu que és la part laïcal. En la missa de cloenda el Papa Benet acaba la seva homilia preguntant *perquè, de l'escolta renovada de la Paraula de Déu sota l'acció de l'Esperit Sant, brolli una autèntica renovació de l'Església universal en totes les comunitats cristianes.*

Ara arriba el moment del veritable Sínode sobre *la Paraula de Déu en la vida i en la missió de l'Església*. Ara arriba el moment de fer cas a l'apòstol Sant Pau: "*Ai de mi si no anunciés l'Evangeli!*" (1Co 9,16).

Josep-Lluís Arín Roig

Internet i Bíblia: pàgines d'interès

<http://www.abe.org.es/>

<http://www.associazionebiblica.it/>

La Paraula de Déu: font de reconciliació, justícia i pau¹

Federació Bíblica Catòlica

I. El context de la VII Assemblea Plenària

[1] “Anem a l'Àfrica” fou el clam comú en la clausura de la Sisena Assemblea Plenària, celebrada al Líban. En declarar que la regió d'Àfrica i Madagascar tindria màxima prioritat per a la Federació Bíblica Catòlica (FBC) per als anys 2002-2008, expressàvem la nostra convicció sobre la importància del continent africà per al present i el futur de l'Església. Havent celebrat les assemblees anteriors a Europa (Viena 1972, Malta 1978), Àsia (Bangalore 1984, Hong Kong 1996), Amèrica Llatina (Bogotà 1990) i a l'Orient Mitjà (Beirut 2002), el nostre pelegrinatge ens portà al continent africà, el qual s'obre a l'Evangelí amb una generositat d'esperit extraordinària.

[2] Els 230 delegats i observadors de les organitzacions membres de la Federació Bíblica Catòlica que actualment és present en 133 països d'arreu del món, ens aplegàrem a Dar es Salaam, on experimentàrem la càlida hospitalitat de la gent de Tanzània i de l'Església local. El missatge que ens transmeté el papa Benet XVI en aquesta ocasió ens portà l'encoratjament de l'Església sencera.

[3] Inspirats per la preocupació prioritària de l'Església d'Àfrica, posada de manifest en el tema escollit per al Sínode africà de 2009, decidírem centrar-nos en el mateix

¹ Document Final de la VII Assemblea Plenària de la Federació Bíblica Catòlica, celebrada a Dar es Salaam, Tanzània, del 24 de juny al 3 de juliol de 2008. Versió catalana de M. de l'Esperança Amill.

*La Paraula de Déu:
font de reconciliació, justícia i pau*

tema per a la nostra Assemblea Plenària i escollírem el tema: “La Paraula de Déu: font de reconciliació, justícia i pau”. Aquest tema és un assumpte cabdal d’urgent importància no tan sols per a la gent de l’Àfrica sinó per a tot el món en aquest moment de la història. Reunits just en inaugurar-se l’any dedicat a sant Pau, ens hem inspirat també en la seva afirmació que som ambaixadors de Crist, als quals se’ns ha encomanat l’anunci de la reconciliació (cf. 2Co 5,19-20).

[4] Tres anys després del Congrés Bíblic Internacional organitzat el 2005 a Roma per la Federació Bíblica Catòlica juntament amb el Consell Pontifici per a la Unitat dels Cristians per celebrar el 40è aniversari de la promulgació de la *Dei Verbum*, aquesta assemblea ha tingut lloc en vigílies del Sínode dels bisbes sobre “La Paraula de Déu en la vida i en la missió de l’Església”. Havent demanat aquest Sínode des de la tercera Assemblea Plenària (Bangalore 1984), esperem que les nostres reflexions puguin contribuir en aquest important esdeveniment en la vida de la nostra Església i que aquest Sínode sigui no tan sols informatiu, sinó que tingui un impacte pastoral concret i condueixi el poble vers una major participació en la vida i la missió de l’Església.

[5] Convençuts del poder i l’efectivitat de la Paraula de Déu, que compleix la missió a la qual ha estat enviada (cf. Is 55,11), ens hem aplegat a l’encontre de la Paraula feta carn, l’única que ens pot conduir vers la reconciliació, la justícia i la pau. Ens sentim enriquits per l’intercanvi mutu en una atmosfera de germanor i pels encontres amb la gent de Tanzània. Escoltant la Paraula i compartint les nostres experiències amb ella en la nostra *lectio divina* diària, celebrant la Paraula en la litúrgia, especialment en l’Eucaristia, reflexionant-hi amb l’ajuda de biblistes i de les experiències i perspectives dels fidels compartides en les comunitats cristianes d’arreu del món, volem donar una resposta personal amb les nostres paraules i les nostres obres.

II. Mirant la nostra realitat

[6] Per tal de ser fidels al nostre Déu que escolta el clam del seu poble (cf. Ex 3,7), hem procurat d'obrir els nostres ulls a la realitat de la nostra gent per tal de percebre les clarors i les ombres de l'existència humana, per tal de discernir els signes dels temps i donar-los resposta.

[7] Hem compartit alguns avenços positius que podem veure en el nostre món, com la creixent relació entre nacions, la millor consciència de la diversitat cultural, la lluita pels drets humans i la dignitat de tots els éssers humans, especialment els pobres i els marginats, el major compromís en la preocupació per la integritat de la creació i l'anhel de justícia, reconciliació i pau.

[8] Però no podem cloure els nostres ulls a les ombres que cobreixen moltes vides: divisions i conflictes, violència i odi, l'abús de la religió per promoure ideologies fonamentalistes i terrorisme, la distància cada cop més gran entre rics i pobres, el sofriment de tantes persones per causa de l'escàndol de la pobresa, la fam i de malalties com la SIDA, les nombroses injustícies i abusos de poder com la corrupció dels governs, el descontrol en el comerç i la circulació d'armes i la devastació de l'entorn. A tot això podem afegir-hi altres forces que redueixen la vida com el consumisme, l'hedonisme i el relativisme, la influència negativa dels mitjans de comunicació i la fragmentació de la vida familiar. A causa del terrorisme mundial la por de l'altre creix i s'escampa. Ens preocupa la situació dolorosa dels cristians de l'Orient Mitjà, en especial a la Terra Santa, on molts germans i germanes pateixen.

[9] Entre els molts avenços positius en la nostra Església ens agradaria remarcar especialment l'estima creixent per la Paraula de Déu que fa l'Església més evangelitzadora i missionera. Amb gratitud notem una fam real de Paraula entre la gent senzilla i els joves en moltes regions, la pràctica difosa de la lectura comunitària de la Bíblia i la diversitat de perspectives i aproximacions en l'encontre amb la Paraula. També voldríem esmentar la valoració renovada de la Bíblia en la litúrgia, en la catequesi i en els estudis exegetics i teològics. En molts llocs s'està redescobrint l'antiga pràctica de la *lectio divina*. L'ús de nous mètodes contextualitzats per la lectura orant de la Bíblia edifica comunitat.

[10] Malgrat tot, hi ha diversos països on la Bíblia ha deixat de ser viscuda com a font de vida i on l'animació bíblica de la pastoral és difícil i frustrant. Mirant el conjunt de l'Església ens adonem que encara hi ha molts obstacles que impedeixen que la Paraula de Déu esdevingui el valuós centre de l'activitat pastoral de l'Església: analfabetisme i

pobresa, fonamentalisme i mentalitat clerical —de preveres i bisbes però també entre els laics— tal com s'expressa en la manca d'interès i inquietud per promoure la lectura de la Bíblia, i la distància que encara hi ha entre l'exegesi i el treball pastoral que dificulta l'accés senzill a les Sagrades Escripures. Lamentem la situació paradoxal que la fam de Paraula de Déu dels fidels no sempre rebi una resposta adequada en la predicació dels preveres i dels ministres laics de la Paraula degut a les deficiències en la preparació pastoral i acadèmica.

III. Jutjant la realitat a la llum de la Paraula de Déu

[11] Hem seguit l'exemple del primer cristià africà, com és descrit en Ac 8,26-39. Mitjançant la lectura atenta de les Escripures i el diàleg amb un company humà que esdevé per a ell un ambaixador de Crist, l'etíop pren consciència de la presència de la Paraula encarnada en l'Escriptura i en la seva vida. La nostra reflexió, pregària i intercanvi comunitaris foren inspirats per Is 55 i Mt 5-7.

[12] En la nostra lectura orant de Is 55,1-13 i en les nostres reflexions sobre el text descobrirem la imatge d'un Déu compassiu que ens convida al seu banquet d'amor. Ell pren la iniciativa de reconciliació entre Ell mateix i el seu Poble. El poder creatiu, dinàmic i santificador de la seva Paraula és capaç de transformar allò que està devastat i trencat. La renovació de l'aliança entre Déu i el seu poble condueix vers la reconciliació entre les nacions i la pau.

[13] Com en temps del Deuteroisaïes, Déu ens ofereix avui també el do de la seva Paraula que és la font de reconciliació, justícia i pau. Ens crida a una conversió radical del cor en tots els àmbits, a retornar vers Ell en obediència, i així fer possible la veritable reconciliació amb els altres. El nostre món que anhela pau i justícia pot ser transformat i creat novament per la Paraula de Déu, que és poderosa i efectiva, que pot guarir les ferides de la injustícia i l'odi i conduir vers la nova vida. En la trobada assídua amb la Paraula de Déu podem experimentar l'atracció de la seva força que ens crida al compromís actiu per la justícia i la pau.

[14] També hem reflexionat sobre les Benaurances (Mt 5,1-12), la introducció del Sermó de la Muntanya que els Pares de l'Església van considerar com la síntesi de l'Evangeli. Guiats pel missatge de les Benaurances, com es troba en la Tradició de la nostra Església, en la recerca bíblica i en l'experiència compartida en diverses petites comunitats, hem descobert novament el desafiament poderós del Senyor per a la transformació dels valors. Les Benaurances reflecteixen els valors encarnats en el Regne de Déu que Jesucrist va anunciar i féu presents a través de la seva vida, mort i resurrecció. Expressen la preferència de Déu pels pobres i contrasten, òbviament, amb el nostre

món globalitzat marcat per la idolatria del diner, el poder, el plaer i el coneixement. Malgrat tot, els pobres, els afligits i aquells qui tenen fam de justícia són anomenats benaurats, no per causa de la seva condició sinó més aviat pel poder de la promesa del Regne. Aquesta promesa espera de nosaltres obertura de cor i de mentalitat i una resposta generosa. Un nou món governat pels valors de justícia i de pau és possible si nosaltres, els deixebles de Crist, som transformats pel poder de la seva Paraula i maldem plegats per la realització del Regne.

[15] El treball de reconciliació només serà possible si l'Església assimila les actituds fonamentals encarnades en les Benaurances. Els qui viuen l'esperit de les Benaurances són agents de Déu per a la reconciliació, la justícia i la pau. Han de ser conscients que no poden evitar la creu de Crist (cf. Mt 5,9). El testimoniatge dels nous màrtirs del nostre temps, com el bisbe Òscar Romero del Salvador i els monjos trapencs d'Algèria, mostra clarament que aquest desafiament no s'ha de veure en sentit espiritual. Només una Església que no opti pel camí ample i fàcil d'evitar conflictes pot ser sal i llum del món (cf. Mt 7,13-14; 5,13-16).

Port de Dar es Salaam

IV. La nostra resposta als desafiaments de la nostra realitat

[16] Fem una crida a l'ús renovat de la Bíblia per a la promoció de la reconciliació, la justícia i la pau. Interpel·lats per la Paraula de Déu, no podem fer altra cosa que condemnar els mals que provoquen violència i injustícia en el nostre món. Ens comprometem i convidem els altres a unir-se en la lluita per un món just i pacífic.

[17] El mandat de la Federació Bíblica Catòlica és la pastoral bíblica, que proveeix l'Església d'aliment espiritual mitjançant l'animació bíblica de tal manera que la Paraula de Déu sigui l'ànima de la vida pastoral de l'Església. En ocasió de la Setena Assemblea Plenària, els membres de la FBC renoven el seu compromís en aquest mandat. La nostra reflexió d'aquests dies ha deixat clar que l'espiritualitat bíblica no és de cap manera espiritualista sinó que abasta la vida humana en tots els seus aspectes.

Esperem l'arribada del Sínode dels bisbes sobre "La Paraula de Déu en la vida i en la missió de l'Església" i li donem suport amb les nostres pregàries i les recomanacions donades als membres de l'Assemblea que hi participaran. Desitgem servir l'Església en la implementació de les decisions i recomanacions del Sínode tal com siguin expressades en l'Exhortació apostòlica que en promulgarà els resultats.

[18] Prioritats pel nostre treball 2008-2014

Tenint en compte tant els desafiaments que hem descobert durant l'assemblea com les necessitats de la Federació Bíblica Catòlica i dels seus membres, l'Assemblea Plenària determina les prioritats següents per als sis anys vinents:

- **L'animació bíblica de tota la vida de l'Església**, de manera que tota la pastoral estigui inspirada i animada per la Paraula de Déu.

- **La promoció de la formació bíblica de tots els agents de l'evangelització**: els laics, especialment els catequistes, religiosos, preveres i bisbes; proveint un coneixement més aprofundit de l'Escriptura, conversió joiosa a la Paraula, espiritualitat bíblica amb aptituds per desenvolupar metodologies i destreses creatives per a la pastoral bíblica. Això ha de formar part dels programes de formació a les facultats de teologia i instituts de formació.

- **La promoció de la pràctica contextualitzada i creativa de la *lectio divina***, que pot facilitar una major correspondència entre la fe i la vida, conduint vers la transformació de la societat.

- **L'animació de les comunitats eclesials de base i altres petites comunitats cristianes** per tal que esdevinguin veritables subjectes de lectura bíblica. Això requereix

la promoció del lideratge dels laics, l'aprofundiment de la fe en la família i un èmfasi especial en perspectives hermenèutiques específiques (per exemple dones, homes, nens, joves, indígenes i grups ètnics que han d'emigrar dels seus països).

– **La promoció de l'animació bíblica entre els infants, els joves i els estudiants universitaris**, per tal d'ajudar-los a trobar el veritable camí de la vida en plenitud a través de la Paraula de Déu.

– **L'ús creatiu i innovador dels mitjans electrònics i digitals** per a la transmissió i difusió del missatge bíblic.

– **La intensificació dels nostres esforços per al diàleg ecumènic, interreligiós i intercultural amb tota la gent de bé amb vista a la reconciliació, la justícia i la pau.**

– El suport a la **pastoral bíblica** a l'Àsia **focalitzada especialment a la Xina** com a prioritat de la FBC pels anys 2008-2014, en resposta a la demanda feta des d'Àsia.

[19] Per a la realització d'aquestes prioritats en els diferents àmbits de la Federació Bíblica Catòlica, l'Assemblea Plenària fa aquestes recomanacions:

– La projecció de plans i mètodes d'animació bíblica de la pastoral per assegurar la presència de la Paraula en totes les àrees de la pastoral i per a una millor implementació de la missió evangelitzadora de l'església. Els membres de la FBC han de promoure la incorporació de la matèria "pastoral bíblica" en els programes de formació de preveres, religiosos i laics.

– La institució de comissions específiques per a la pastoral bíblica en les diòcesis i conferències episcopals on això encara no sigui una prioritat.

– La promoció de formació bíblica, espiritualitat bíblica i compromís ecumènic amb fonamentació bíblica.

– Assegurar una connexió estreta entre Paraula de Déu, pastoral i compromís social.

– Recerca de noves formes de pastoral bíblica, especialment en aquells països i ciutats grans fortament marcats per l'estil de vida postmodern, caracteritzat pel consumisme, la pèrdua de valors i la fragmentació de la vida.

– L'organització de dies de reconciliació que promoguin la pregària, reflexió i compromís i la lectura de la Bíblia des d'una perspectiva pastoral, social, cultural, ecològica i ecumènica i la preparació de tot tipus de materials relacionats amb els temes de la reconciliació, la justícia i la pau.

– La consolidació d'estructures de coordinació en els contextos regional i subregional per continuar desenvolupant la xarxa de comunicació, intercanvi i suport, amb l'ajut dels mitjans de comunicació electrònics i digitals.

– El seguiment del diàleg entre la Federació Bíblica Catòlica i les Societats Bíbliques Unides (UBS) per tal que la Paraula de Déu estigui a l'abast de molta gent.

[20] Som conscients que “si el Senyor no construeix la casa, és inútil l’afany dels constructors” (Sl 127,1). Ens comprometem a pregar i a treballar per la causa de la reconciliació, la justícia i la pau. Som conscients que comptem amb la gràcia de l’Esperit que ens dóna força per dur a terme aquesta tasca urgent del nostre temps. Seguint les petjades dels deixebles d’Emmaús, que trobaren el Senyor ressuscitat en compartir la Paraula i partir el pa, estem convençuts que tota l’Església necessita ser alimentada amb “el pa de vida de la taula, tant el pa de la Paraula de Déu com el cos de Crist” (DV 21) i intentem contribuir en aquesta obra mitjançant el nostre servei en la pastoral bíblica.

Missatge al poble de Déu*

XII Assemblea General Ordinària del Sínode dels bisbes

Als germans i germanes «pau, amor i fe de part de Déu, el Pare, i de Jesucrist, el Senyor. Que la gràcia sigui amb tots els qui estimen Jesucrist, el nostre Senyor immortal». Amb aquesta salutació tan intensa i apassionada sant Pau concloïa la seva Carta als cristians d'Efes (6,23-24). Amb aquestes mateixes paraules nosaltres, els Pares sinodals, reunits a Roma per a la XII Assemblea General Ordinària del Sínode dels bisbes sota el guiatge del Sant Pare Benet XVI, comencem el nostre missatge dirigit a l'immens horitzó de tots aquells que en les diferents regions del món segueixen Crist com a deixebles i continuen estimant-lo amb amor incorruptible.

A ells els proposarem novament la veu i la llum de la Paraula de Déu, repetint l'antiga crida: «La paraula és molt a prop teu; la tens als llavis, la tens al cor, perquè puguis complir-la» (Dt 30,14). I Déu mateix dirà a cadascú: «Fill d'home, escolta amb atenció totes les paraules que et diré i acull-les en el teu cor» (Ez 3,10). Ara proposarem a tots un viatge espiritual que es desenvoluparà en quatre etapes i des de l'etern i l'infinit de Déu ens conduirà fins a les nostres cases i pels carrers de les nostres ciutats.

I. La veu de la Paraula: la revelació

1. «El Senyor us va parlar des del mig del foc: vosaltres sentíeu una veu que parlava, però no vèieu cap figura; només sentíeu una veu» (Dt 4,12). És Moisès qui parla, evocant l'experiència viscuda per Israel en la dura soledat del desert del Sinaí. El Senyor

* Missatge aprovat el 24 d'octubre de 2008. Traducció de Documents d'Església cedida gentilmente al BUTLLETÍ DE L'ASSOCIACIÓ BÍBLICA DE CATALUNYA.

s'havia presentat, no com una imatge o una efígie o una estàtua semblant al vedell d'or, sinó amb «una veu de paraules». És una veu que havia entrat en escena en el precís moment del començament de la creació, quan havia esquinçat el silenci del no res: «Al principi... Déu digué: “Que existeixi la llum.” I la llum va existir...; Al principi existia el qui és la Paraula... i la Paraula era Déu. Per ell tot ha vingut a l'existència, i res no hi ha vingut sense ell.» (Gn 1,1.3; Jn 1,1-3).

La creació no neix d'una lluita intradivina, com ensenyava l'antiga mitologia mesopotàmica, sinó d'una paraula que venç el no res i crea l'ésser. Canta el salmista: «El Senyor ha fet el cel amb la paraula, amb l'alè de la boca ha creat l'estelada...; A una paraula seva, tot començà; a una ordre d'ell, tot existí» (Sl 33,6.9). I sant Pau repetirà: «Déu, que fa revivre els morts i crida a l'existència allò que no existia» (Rm 4,17). Tenim d'aquesta manera una primera revelació «còsmica» que fa que allò que s'ha creat s'assembli a una mena d'immensa pàgina oberta davant tota la humanitat, en la qual es pot llegir un missatge del Creador: «El cel parla de la glòria de Déu, l'estelada anuncia el que han fet les seves mans. Els dies, l'un a l'altre es transmeten el missatge, l'una a l'altra se'l revelen les nits. Silenciosament, sense paraules, sense que ningú els senti la veu, el seu anunci s'escampa a tota la terra, escolten el seu llenguatge fins als límits del món» (Sl 19,2-5).

2. Però la Paraula divina també es troba a l'arrel de la història humana. L'home i la dona, que són «imatge de Déu» (Gn 1,27) i que per tant porten en ells l'empremta divina, poden entrar en diàleg amb el seu Creador o poden allunyar-se'n i rebutjar-lo per mitjà del pecat. Així doncs, la Paraula de Déu salva i jutja, penetra en la trama de la història amb el seu teixit de situacions i esdeveniments: «He vist l'opressió del meu poble a Egipte i he sentit com clama... Conec els seus sofriments; per això he baixat a alliberar-lo del poder dels egipcis i fer-lo pujar des d'Egipte cap a un país bo i espaiós...» (Ex 3,7-8). Hi ha, per tant, una presència divina en les situacions humanes que, mitjançant l'acció del Senyor de la història, s'insereixen en un pla més elevat de salvació, perquè «tots els homes se salvin i arribin al coneixement de la veritat» (1Tm 2,4).

3. La Paraula divina eficaç, creadora i salvadora, està per tant en el principi de l'ésser i de la història, de la creació i la redempció. El Senyor surt a l'encontre de la humanitat proclamant: «Ho he anunciat i ho he complert» (Ez 37,14). No obstant això, hi ha una etapa posterior que la veu divina recorre: és la de la Paraula escrita, la *Graphé* o les *Graphai*, les Escriptures sagrades, com es diu en el Nou Testament. Ja Moisès havia baixat del cim del Sinaí portant «les dues taules de l'aliança a les mans. Estaven escrites per tots dos costats. Les taules eren obra de Déu, i també era de Déu l'escriptura gravada a les taules» (Ex 32,15-16). I el mateix Moisès prescriurà a Israel que conservi i reescrigui aquestes «taules de l'aliança o del testimoniatge»: «Sobre les pedres que hauràs aixecat, escriu-hi d'una manera ben llegible tots els manaments d'aquesta Llei» (Dt 27,8).

Sinai

Les Sagrades Escriptures són el «testimoniatge» en forma escrita de la Paraula divina, són el memorial canònic, històric i literari que testifica l'esdeveniment de la Revelació creadora i salvadora. Per tant, la Paraula de Déu precedeix i excedeix la Bíblia, si bé està «inspirada per Déu» i conté la Paraula divina eficaç (cf. 2Tm 3,16). Per aquest motiu la nostra fe no té al centre només un llibre, sinó una història de salvació i, com veurem, una persona, Jesucrist, Paraula de Déu feta carn, home, història. Precisament perquè l'horitzó de la Paraula divina abraça i s'estén més enllà de l'Escriptura, és necessària la constant presència de l'Esperit Sant que «conduïx fins a la veritat sencera» (Jn 16,13) el qui llegeix la Bíblia. És aquesta la gran Tradició, presència eficaç de l'«Esperit de veritat» en l'Església, guardià de les Sagrades Escriptures, autènticament interpretades pel Magisteri eclesial. Amb la Tradició s'arriba a la comprensió, la interpretació, la comunicació i el testimoni de la Paraula de Déu. El mateix sant Pau, proclamant el primer credo cristià, reconeixrà que «va transmetre» el que ell «havia rebut» de la Tradició (1Co 15,3-5).

II. El rostre de la Paraula: Jesucrist

4. En l'original grec són només tres les paraules fonamentals: *Logos sarx eghéneto*, «El qui és la Paraula s'ha fet home». Amb tot, aquest no és només l'àpex d'aquesta joia poètica i teològica que és el pròleg de l'Evangeli segons Joan (1,14), sinó el cor mateix de la fe cristiana. La Paraula eterna i divina entra en l'espai i en el temps i assumeix un rostre i una identitat humana, tant és així que és possible acostar-s'hi directament demanant, com va fer aquell grup de grecs presents a Jerusalem: «Voldríem veure Jesús» (Jn 12,20-21). Les paraules sense un rostre no són perfectes, perquè no compleixen plenament l'encontre, com recordava Job, quan va arribar al final del seu dramàtic

itinerari de recerca: «Només et coneixia d'oïda, però ara t'he vist amb els meus ulls» (42,5).

Crist és «la Paraula que és amb Déu i és Déu», és «imatge de Déu invisible, engendrat abans de tota la creació» (Col 1,15); però també és Jesús de Natzaret, que camina pels carrers d'una província marginal de l'Imperi romà, que parla una llengua local, que presenta els trets d'un poble, el jueu, i de la seva cultura. El Jesucrist real és, per tant, carn fràgil i mortal, és història i humanitat, però també és glòria, divinitat, misteri: Aquell que ens ha revelat el Déu que ningú no ha vist mai (cf. Jn 1,18). El Fill de Déu continua essent el mateix encara en aquest cadàver dipositat al sepulcre i la resurrecció n'és el seu testimoniatge viu i eficaç.

5. Així doncs, la tradició cristiana ha posat sovint en paral·lel la Paraula divina que es fa carn amb la mateixa Paraula que es fa llibre. És el que ja apareix en el credo quan es professa que el Fill de Déu «per obra de l'Esperit Sant s'encarnà de la Verge Maria», però també es confessa la fe en aquest «Esperit Sant que parlà per boca dels profetes». El Concili Vaticà II recull aquesta antiga tradició segons la qual «el cos del Fill és l'Escriptura que ens va ser transmesa» —com afirma sant Ambròs (*In Lucam* VI,33)— i declara límpidament: «Les paraules de Déu expressades amb llengües humanes s'han fet semblants al llenguatge humà, com en altre temps el Verb del Pare Etern, prenent la carn de la feblesa humana, es va fer semblant als homes» (DV 13).

En efecte, la Bíblia és també «carn», «lletra», s'expressa en llengües particulars, en formes literàries i històriques, en concepcions lligades a una cultura antiga, guarda la memòria de fets sovint tràgics, les seves pàgines estan solcades no poques vegades de sang i violència, al seu interior ressona la rialla de la humanitat i flueixen les llàgrimes, així com s'eleva la súplica dels infelços i l'alegria dels enamorats. A causa d'aquesta dimensió «carnal», exigeix una anàlisi històrica i literària, que es duu a terme a través de distints mètodes i d'enfocaments oferts per l'exegesi bíblica. Cada lector de les Sagrades Escriptures, fins i tot el més senzill, ha de tenir un coneixement proporcionat del text sagrat recordant que la Paraula està revestida de paraules concretes a les quals es plega i s'adapta per tal de ser audible i comprensible a la humanitat.

Aquest és un compromís necessari: si se l'exclou, podria caure en el fonamentalisme que pràcticament nega l'encarnació de la Paraula divina en la història, no reconeix que aquesta paraula s'expressa en la Bíblia segons un llenguatge humà, que ha de ser desxifrat, estudiat i comprès, i ignora que la inspiració divina no ha esborrat la identitat històrica i la personalitat pròpia dels autors humans. Tanmateix, la Bíblia també és Verb etern i diví i per aquest motiu exigeix una altra comprensió, donada per l'Esperit Sant que revela la dimensió transcendent de la Paraula divina, present en les paraules humanes.

6. Heus aquí, per tant, la necessitat de la «viva Tradició de tota l'Església» (DV 12) i de la fe per comprendre de manera unitària i plena les Sagrades Escriptures. Si ens

detenim només en la «lletra», la Bíblia llavors es redueix a un solemne document del passat, un noble testimoni ètic i cultural. Però si s'exclou l'encarnació, es pot caure en l'equívoc fonamentalista o en un vague espiritualisme o psicologisme. El coneixement exeegètic ha d'entrellaçar-se, per tant, indissolublement amb la tradició espiritual i teològica perquè no es trenqui la unitat divina i humana de Jesucrist, i de les Escripures.

En aquesta harmonia retrobada, el rostre de Crist brillarà en la seva plenitud i ens ajudarà a descobrir una altra unitat, la unitat profunda i íntima de les Sagrades Escripures; el fet de ser en realitat 73 llibres, que tanmateix s'inclouen en un únic «cànon», en un únic diàleg entre Déu i la humanitat, en un únic disseny de salvació. «En moltes ocasions i de moltes maneres, Déu antigament havia parlat als pares per boca dels profetes; però ara, en aquests dies, que són els definitius, ens ha parlat a nosaltres en la persona del Fill» (He 1,1-2). Crist projecta d'aquesta manera retrospectivament la seva llum sobre la sencera trama de la història de la salvació i en revela la coherència, el significat, la direcció.

Ell és el segell, «l'Alfa i l'Omega» (Ap 1,8) d'un diàleg entre Déu i les seves criatures repartit en el temps i testificat en la Bíblia. És a la llum d'aquest segell final que adquireixen el seu «ple sentit» les paraules de Moisès i dels profetes, com havia indicat el mateix Jesús aquella tarda de primavera, mentre anava de Jerusalem cap al poble d'Emmaús, dialogant amb Cleofàs i el seu amic, quan «els va explicar tots els passatges de les Escripures que es refereixen a ell» (Lc 24,27).

Precisament perquè el centre de la Revelació es troba en la Paraula divina transformada en rostre, el fi últim del coneixement de la Bíblia «no és una decisió ètica o una gran idea, sinó per la trobada amb un esdeveniment, amb una Persona, que dóna un nou horitzó a la vida i, amb això, la direcció decisiva» (*Deus caritas est*, 1).

III. La casa de la Paraula: l'Església

Així com la saviesa divina en l'Antic Testament havia edificat la seva casa a la ciutat dels homes i de les dones, sostenint-la sobre les seves set columnes (cf. Pr 9,1), també la Paraula de Déu té una casa en el Nou Testament: és l'Església que posseeix el seu model en la comunitat de Jerusalem, l'Església, fundada sobre Pere i els apòstols i que avui, a través dels bisbes en comunió amb el successor de Pere, continua essent garant, animadora i intèrpret de la Paraula (cf. LG 13). Lluc, en els Fets dels Apòstols (2,42), esbossa l'arquitectura basada sobre quatre columnes ideals: «Tots eren constants a escoltar l'ensenyament dels apòstols i a viure en comunió fraterna, a partir el pa i a assistir a les pregàries».

7. En primer lloc, això és la *didakhè* apostòlica, és a dir, la predicació de la Paraula de Déu. L'apòstol Pau, en efecte, ens adverteix que «La fe ve, doncs, de sentir la predicació, i la predicació és l'anunci de la paraula de Crist» (Rm 10,17). Des de l'Església surt la

veu del missatger que proposa a tots el kerigma, o sigui l'anunci primari i fonamental que el mateix Jesús havia proclamat al començament del seu ministeri públic: «S'ha complert el temps i el Regne de Déu és a prop. Convertiu-vos i creieu en la bona nova» (Mc 1,15). Els apòstols anuncien la inauguració del Regne de Déu i, per tant, de la decisiva intervenció divina en la història humana, proclamant la mort i la resurrecció de Crist: «La salvació no es troba en ningú més, perquè, sota el cel, Déu no ha donat als homes cap altre nom que pugui salvar-nos» (Ac 4,12). El cristià dóna testimoniatge de la seva esperança «suaument i amb respecte, mantenint la rectitud de consciència», disposat tanmateix a ser també implicat i potser xuclat pel remolí del rebuig i de la persecució, conscient que «val més sofrir, si aquest és el voler de Déu, per haver fet el bé que no pas per haver fet el mal» (1Pe 3,16-17).

En l'Església ressona, després, la catequesi que està destinada a aprofundir en el cristià «el misteri de Crist a la llum de la Paraula perquè tot l'home sigui irradiat per ella» (*Joan Pau II, Catechesi tradendae*, 20). Però l'apogeu de la predicació es troba en l'homilia que encara avui, per a molts cristians, és el moment culminant del trobament amb la Paraula de Déu. En aquest acte, el ministre hauria de transformar-se també en profeta. En efecte, ell amb un llenguatge nítid, incisiu i substancial i no sols amb autoritat «ha d'anunciar les meravelloses obres de Déu en la història de la salvació» (SC 35) —ofertes anteriorment, a través d'una clara i viva lectura del text bíblic proposat per la litúrgia— però que també ha d'actualitzar-se segons els temps i moments viscuts pels oients, i ha de fer germinar en els seus cors la pregunta de la conversió i del compromís vital: «què hem de fer?» (Ac 2,37).

L'anunci, la catequesi i l'homilia suposen, per tant, la capacitat de llegir i de comprendre, d'explicar i d'interpretar, amb implicació de la ment i del cor. En la predicació es compleix, d'aquesta manera, un doble moviment. Amb el primer es remunta als orígens dels textos sagrats, dels esdeveniments, de les paraules generadores de la història de la salvació per comprendre-les en el seu significat i en el seu missatge. Amb el segon moviment es torna al present, a l'actualitat viscuda per qui escolta i llegeix sempre a la llum del Crist que és el fil lluminós destinat a unir les Escriptures. És el que el mateix Jesús havia fet —com ja hem dir— en l'itinerari de Jerusalem a Emmaús, en companyia dels seus dos deixebles. Això és el que farà el diaca Felip en el camí de Jerusalem a Gaza, quan al costat del funcionari etiop instituirà aquest diàleg emblemàtic: «Ho entens, això que llegeixes? [...] I com puc entendre-ho, si ningú no m'hi ajuda?» (Ac 8,30-31). I la meta serà el ple trobament amb Crist en el sagrament. D'aquesta manera es presenta la segona columna que sosté l'Església, casa de la Paraula divina.

8. És la fracció del pa. L'escena d'Emmaús (cf. Lc 24,13-35) un cop més és exemplar i reproduceix el que succeeix cada dia en les nostres esglésies: després de l'homilia de Jesús sobre Moisès i els profetes apareix, a la taula, la fracció del pa eucarístic. Aquest és el moment del diàleg íntim de Déu amb el seu poble, és l'acte de la nova aliança

Caravaggio:
Emmaús

segellada amb la sang de Crist (cf. Lc 22,20), és l'obra suprema del Verb que s'ofereix com a aliment en el seu cos immolat, és la font i el cim de la vida i de la missió de l'Església. La narració evangèlica de l'última cena, memorial del sacrifici de Crist, quan es proclama en la celebració eucarística, en l'invocació de l'Esperit Sant, es converteix en esdeveniment i sacrament. Per aquesta raó el Concili Vaticà II, en un passatge de gran intensitat, declarava: «L'Església ha venerat sempre les divines Escripures com també ha venerat el cos mateix del Senyor. Per això, especialment en la sagrada litúrgia, no deixa mai de prendre el pa de vida de la taula, de nodrir-se'n i de distribuir-lo als fidels, tant el pa de la paraula de Déu com el cos de Crist» (DV 21). Per això, s'haurà de tornar a posar al centre de la vida cristiana «la Litúrgia de la Paraula i l'Eucarística que estan tan íntimament unides de tal manera que constitueixen un sol acte de culte» (SC 56).

9. La tercera columna de l'edifici espiritual de l'Església, la casa de la Paraula, està constituïda per les pregàries, entrellaçades —com recordava sant Pau— per «salms, himnes i cànctics de l'Esperit» (Col 3,16). Un lloc privilegiat l'ocupa naturalment la Litúrgia de les hores, la pregària de l'Església per excel·lència, destinada a marcar el pas dels dies i dels temps de l'any cristià que ofereix, sobretot amb el Saltiri, l'aliment espiritual quotidià del fidel. Al costat d'aquesta i en les celebracions comunitàries de la Paraula, la tradició ha introduït la pràctica de la *Lectio divina*, lectura orant en l'Esperit Sant, capaç d'obrir al fidel no sols el tresor de la Paraula de Déu sinó també de crear el trobament amb Crist, Paraula divina i vivent.

Aquesta s'obre amb la lectura (*lectio*) del text que condueix a preguntar-nos sobre el coneixement autèntic del seu contingut pràctic: què diu el text bíblic en si? Segueix la meditació (*meditatio*) en la qual la pregunta és: què ens diu el text bíblic? D'aquesta manera s'arriba a l'oració (*oratio*) que suposa una altra pregunta: què li diem al Senyor com a resposta a la seva Paraula? Es conclou amb la contemplació (*contemplatio*) durant la qual assumim com a do de Déu la mateixa mirada per jutjar la realitat i ens preguntem: quina conversió de la ment, del cor i de la vida ens demana el Senyor?

Enfront del lector orant de la Paraula de Déu s'aixeca idealment el perfil de Maria, la mare del Senyor, que «guardava tot això en el seu cor i ho meditava» (Lc 2,19; cf. 2,51), és a dir —com diu el text original grec— trobant el vincle profund que uneix esdeveniments, actes i coses, aparentment desunides, amb el pla diví. També es pot presentar als ulls del fidel que llegeix la Bíblia l'actitud de Maria, germana de Marta, que s'asseu als peus del Senyor a l'escolta de la seva Paraula, no deixant que les agitacions exteriors li absorbeixin enterament la seva ànima, i ocupant també l'espai lliure de «la millor part» que no ens ha de ser treta (cf. Lc 10,38-42).

10. Aquí estem, finalment, enfront de l'última columna que sosté l'Església, casa de la Paraula: la *koinonia*, la comunió, un altre dels noms de l'*àgape*, és a dir, de l'amor cristià. Com recordava Jesús, per esdevenir germans o germanes seus cal ser «els qui escolten la paraula de Déu i la compleixen» (Lc 8,21). L'escolta autèntica és obeir i actuar, és fer florir en la vida la justícia i l'amor, és oferir tant en l'existència com en la societat un testimoniatge en la línia de la crida dels profetes que constantment unia la Paraula de Déu i la vida, la fe i la rectitud, el culte i el compromís social. Això és el que repetia contínuament Jesús, a partir de la cèlebre admonició en el Sermó de la muntanya: «No tothom qui em diu: "Senyor, Senyor", entrarà al Regne del cel, sinó el qui fa la voluntat del meu Pare del cel» (Mt 7,21). En aquesta frase sembla ressonar la Paraula divina proposada per Isaïes: «Aquest poble se m'acosta de paraula, m'honora amb els llavis, però el seu cor es manté lluny de mi» (29,13). Aquestes advertències són també per a les Esglésies quan no són fidels a l'escolta obedient de la Paraula de Déu.

Per això, aquesta ha de ser visible i llegible ja al rostre mateix i a les mans del creient, com ho va suggerir sant Gregori el Gran que veia en sant Benet, i en els altres grans homes de Déu, els testimonis de la comunió amb Déu i els seus germans, amb la Paraula de Déu feta vida. L'home just i fidel no sols «explica» les Escripures, sinó que les «desplega» enfront de tots com a realitat viva i practicada. Per això la *viva lectio*, la *vita bonorum* o la vida dels bons, és una lectura/llicó vivent de la Paraula divina. Ja sant Joan Crisòstom havia observat que els apòstols van baixar de la muntanya de Galilea, on havien trobat el Ressuscitat, sense cap taula de pedra escrita com va succeir amb Moisès, ja que des d'aquell moment, les seves mateixes vides es van transformar en Evangeli vivent.

A la casa de la Paraula divina trobem també els germans i les germanes de les altres Esglésies i comunitats eclesials que, malgrat la separació que encara avui existeix, es retroben amb nosaltres en la veneració i en l'amor per la Paraula de Déu, principi i font d'una primera i veritable unitat, encara que, incompleta. Aquest vincle sempre ha de reforçar-se per mitjà de les traduccions bíbliques comunes, la difusió del text sagrat, l'oració bíblica ecumènica, el diàleg exegètic, l'estudi i la comparació entre les diferents interpretacions de les Sagrades Escripures, l'intercanvi dels valors propis de les diverses tradicions espirituals, l'anunci i el testimoni comú de la Paraula de Déu en un món secularitzat.

IV. Els camins de la Paraula: la missió

«Perquè de Sió en surt l'ensenyament, de Jerusalem, la paraula del Senyor» (Is 2,3). La Paraula de Déu personificada «surte» de casa seva, del temple, i s'encamina al llarg dels camins del món per trobar el gran pelegrinatge que els pobles de la terra han emprès en la recerca de la veritat, de la justícia i de la pau. Hi ha, en efecte, també en la moderna ciutat secularitzada, a les seves places i als seus carrers —on sembla regnar la incredulitat i la indiferència, on el mal sembla prevaler sobre el bé, creant la impressió

XII Assemblea General Ordinària del Sínode dels Bisbes

de la victòria de Babilònia sobre Jerusalem— un desig amagat, una esperança germinal, una commoció d'esperança. Com es llegeix en el llibre del profeta Amós, «vénen dies que enviaré fam al país: no fam de pa ni set d'aigua, sinó fam d'escoltar la meua paraula» (8,11). A aquesta fam vol respondre la missió evangelitzadora de l'Església.

Així mateix Crist ressuscitat llança la crida als apòstols, vacil·lants a sortir de les fronteres del seu horitzó protegit: «Aneu, doncs, a tots els pobles i feu-los deixebles meus, batejant-los en el nom del Pare i del Fill i de l'Esperit Sant i ensenyant-los a guardar tot allò que us he manat» (Mt 28,19-20). La Bíblia està plena de crides a «no callar», a «cridar amb força», a «anunciar la Paraula en el moment oportú i inoportú», a ser guardians que trenquen el silenci de la indiferència. Els camins que s'obren enfront de nosaltres, avui, no són únicament els que va recórrer sant Pau o els primers evangelitzadors i, rere d'ells, tots els missioners que van a trobar la gent en terres llunyanes.

11. La comunicació estén ara una xarxa que embolcalla tothom i la crida de Crist adquireix un nou significat: «Allò que us dic en la fosca, digueu-ho a plena llum, i allò que sentiu a cau d'orella, pregoneu-ho des dels terrats» (Mt 10,27). Certament, la Paraula sagrada ha de tenir una primera transparència i difusió per mitjà del text imprès, amb traduccions que responguin a la varietat d'idiomes del nostre planeta. Però la veu de la Paraula divina ha de ressonar també a través de la ràdio, les artèries informàtiques d'Internet, els canals de difusió virtual *on line*, els CD, els DVD, els *podcast* i altres; ha d'aparèixer en les pantalles televisives i cinematogràfiques, en la premsa, en els esdeveniments culturals i socials.

Aquesta nova comunicació, comparant-la amb la tradicional, ha assumit una gramàtica expressiva específica i és necessari, per tant, estar preparats no sols en el pla tècnic, sinó també cultural per a aquesta empresa. En un temps dominat per la imatge, proposada especialment des del mitjà hegemònic de la comunicació que és la televisió, és encara significatiu i suggestiu el model privilegiat per Crist. Ell recorria al símbol, a la narració, a l'exemple, a l'experiència diària, a la paràbola: «Tot això, Jesús ho digué a la gent en paràboles, i no els deia res sense paràboles» (Mt 13,3.34). Jesús en el seu anunci del Regne de Déu, mai no es dirigia als seus interlocutors amb un llenguatge vague, abstracte i eteri, sinó que els conqueria partint justament de la terra que trepitjaven els seus peus per conduir-los d'allò que és quotidià a la revelació del Regne dels cels. Es torna llavors significativa l'escena evocada per Joan: «Alguns volien agafar-lo, però ningú no el va detenir. Els guardes del temple se'n tornaren a trobar els grans sacerdots i els fariseus. Aquests els van dir: "Per què no l'heu portat?" Els guardes respongueren: "Ningú no ha parlat mai com aquest home"» (7,44-46).

12. Crist camina pels carrers de les nostres ciutats i s'atura davant el llindar de les nostres cases: «Mira, sóc a la porta i truco. Si algú escolta la meua veu i obre la porta, entraré a casa seva i soparé amb ell, i ell amb mi» (Ap 3,20). La família, tancada a la seva llar, amb les seves alegries i els seus drames, és un espai fonamental en què ha

«Mira, sóc a la porta
i truco»

d'entrar la Paraula de Déu. La Bíblia està plena de petites i grans històries familiars i el salmista imagina amb vivacitat el quadre serè d'un pare assegut a la taula, envoltat de la seva esposa, com una vinya fecunda, i dels seus fills, com «plançons d'olivera» (Sl 128). Els primers cristians celebraven la litúrgia en la quotidianitat d'una casa, així com Israel confiava a la família la celebració de la Pasqua (cf. Ex 12,21-27). La Paraula de Déu es transmet d'una generació a una altra, per la qual cosa els pares esdevenen «els primers predicadors de la fe» (LG 11). El salmista també recordava que «el que vam sentir i aprendre, el que els pares ens van contar, no ho amagarem als nostres fills, i ells ho contaràn als qui vindran: són les gestes glorioses del Senyor, el seu poder i els seus prodigis. Ell va fer un pacte amb el poble de Jacob, donà una llei als fills d'Israel. Ell va manar als nostres pares que tot això ho ensenyessin als seus fills, perquè ho coneguessin els qui vindran i els fills que naixeran després» (Sl 78,3-4.6).

Cada casa, doncs, haurà de tenir la seva Bíblia i custodiar-la de manera concreta i digna, llegir-la i pregar-hi, mentre que la família haurà de proposar formes i models d'educació orant, catequètica i didàctica sobre l'ús de les Escriptures, perquè «infants i vells, joves i noies» (Sl 148,12) escoltin, compreguin, lloïn i visquin la Paraula de Déu. En especial, les noves generacions, els nens, els joves, hauran de ser els destinataris d'una pedagogia apropiada i específica, que els condueixi a experimentar l'atractiu de la figura de Crist, obrint la porta de la seva intel·ligència i del seu cor, a través del

trobament i del testimoni autèntic de l'adult, la influència positiva dels amics i la gran família de la comunitat eclesial.

13. Jesús, en la paràbola del sembrador, ens recorda que hi ha terrenys àrids, pedregosos i sufocats pels cards (cf. Mt 13,3-7). Qui entra als carrers del món descobreix també els baixos fons on niuen sofriments i pobresa, humiliacions i opressions, marginació i misèries, malalties físiques, psíquiques i soledats. Sovint, les pedres dels carrers estan ensagnades per guerres i violències, als centres de poder la corrupció es reuneix amb la injustícia. S'alça el crit dels perseguits per la fidelitat a la seva consciència i la seva fe. Alguns es veuen enrotllats per la crisi existencial o la seva ànima es veu privada d'un significat que doni sentit i valor a la vida mateixa. Com qui «trafiquja amb coses fugisseres; es neguiteja inútilment, arreplega i no sap per a qui» (Sl 39,7), molts senten que plana sobre ells també el silenci de Déu, la seva aparent absència i indiferència: «Fins quan, Senyor, em tindràs en l'oblit? Fins quan m'amagaràs la mirada?» (Sl 13,2). I al final, es dreça davant de tots el misteri de la mort.

La Bíblia, que proposa precisament una fe històrica i encarnada, representa incessantment aquest immens crit de dolor que puja de la terra cap al cel. Bastaria només de pensar en les pàgines marcades per la violència i l'opressió, en el crit aspre i continuat de Job, en les vehements súpliques dels salms, en la subtil crisi interior que recorre l'ànima del Cohélet, en les vigoroses denúncies profètiques contra les injustícies socials. A més, es presenta sense atenuants la condemna del pecat radical, que apareix en tot el seu poder devastador des dels exordis de la humanitat en un text fonamental del Gènesi (c. 3). En efecte, el «misteri del pecat» és present i actua en la història, però és revelat per la Paraula de Déu que assegura en Crist la victòria del bé sobre el mal.

Però, sobretot, en les Escripures domina principalment la figura de Crist, que comença el seu ministeri públic precisament amb un anunci d'esperança per als últims de la terra: «L'Esperit del Senyor reposa sobre meu, perquè ell m'ha ungit. M'ha enviat a portar la bona nova als pobres, a proclamar als captius la llibertat i als cecs el retorn de la llum, a posar en llibertat els oprimits, a proclamar l'any de gràcia del Senyor» (Lc 4,18-19). Les seves mans toquen repetidament cossos malalts o infectats, les seves paraules proclamen la justícia, infonen valor als infeliços, concedeixen el perdó als pecadors. Al final, ell mateix s'acosta al nivell més baix, «es va fer no res» de la seva glòria, «prengué la condició d'esclau i es féu semblant als homes. Tingut per un home qualsevol, s'abaixà i es féu obedient fins a la mort, i una mort de creu» (Fl 2,7-8).

Així, sent por de morir («Pare meu, si és possible, que aquesta copa s'allunyi de mi» Mt 26,39), experimenta la soledat amb l'abandó i la traïció dels amics, penetra a la foscor del dolor físic més cruel amb la crucifixió i fins i tot en les tenebres del silenci del Pare («Déu meu, Déu meu, per què m'has abandonat?» Mt 27,46) i arriba al precipici últim de cada home, el de la mort («tornà a cridar amb tota la força, i va expirar» Mt

27,50). Veritablement, a ell es pot aplicar la definició que Isaïes reserva al Servent del Senyor: «home fet al dolor i acostumat a la malaltia» (cf. 53,3).

I encara així, també en aquest moment extrem, no deixa de ser el Fill de Déu: en la seva solidaritat d'amor i amb el sacrifici de si mateix sembla al límit i en el mal de la humanitat una llavor de divinitat, o sigui, un principi d'alliberament i de salvació; amb la seva donació a nosaltres envolta de redempció el dolor i la mort, que ell va assumir i va viure, i obre també per a nosaltres l'aurora de la resurrecció. El cristià té, doncs, la missió d'anunciar aquesta Paraula divina d'esperança, compartint-la amb els pobres i els qui pateixen, mitjançant el testimoniatge de la seva fe en el Regne de veritat i de vida, de santedat i de gràcia, de justícia, d'amor i de pau, mitjançant la proximitat amorosa que no jutja ni condemna, sinó que sosté, il·lumina, conforta i perdona, seguint les paraules de Crist: «Veni a mi tots els qui esteu cansats i afeixugats, i jo us faré reposar» (Mt 11,28).

14. Pels camins del món la Paraula divina genera per a nosaltres, els cristians, una trobament intens amb el poble jueu, al qual estem íntimament units a través del reconeixement comú i l'amor per les Escriptures de l'Antic Testament, i perquè d'Israel «com a home, ha sortit d'ells el Crist» (Rm 9,5). Totes les sagrades pàgines jueves il·luminen el misteri de Déu i de l'home, revelen tresors de reflexió i de moral, tracen el llarg itinerari de la història de la salvació fins al seu ple compliment, il·lustren amb vigor l'encarnació de la Paraula divina en les vicissituds humanes. Ens permeten comprendre plenament la figura de Crist, que havia declarat «No us penseu que he vingut a anul·lar els llibres de la Llei o dels Profetes; no he vingut a anul·lar-los sinó a dur-los a la plenitud» (Mt 5,17), són camí de diàleg amb el poble escollit que ha rebut de Déu «la gràcia de ser fills, la glòria de Déu, les aliances, la Llei, el culte i les promeses» (Rm 9,4), i ens permeten enriquir la nostra interpretació de les Sagrades Escriptures amb els recursos fecunds de la tradició exegetica judaica.

«Beneït sigui Egipte, el meu poble; beneïda sigui Assíria, obra de les meves mans; beneït sigui Israel, la meva possessió» (Is 19,25). El Senyor estén, per tant, el mantell de protecció de la seva benedicció sobre tots els pobles de la terra, desitjós que «vol que tots els homes se salvin i arribin al coneixement de la veritat» (1Tm 2,4). També nosaltres, els cristians, pels camins del món, som invitats —sense caure en el sincretisme que confon i humilia la pròpia identitat espiritual— a entrar amb respecte en diàleg amb els homes i dones d'altres religions, que escolten i practiquen fidelment les indicacions dels seus llibres sagrats, començant per l'islamisme, que en la seva tradició acull innumerables figures, símbols i temes bíblics i ens ofereix el testimoni d'una fe sincera en el Déu únic, compassiu i misericordiós, Creador de tot l'ésser i Jutge de la humanitat.

El cristià troba, a més, sintonies comunes amb les grans tradicions religioses d'Orient que ens ensenyen en els seus textos sagrats el respecte a la vida, la contemplació,

el silenci, la senzillesa, la renúncia, com succeeix en el budisme. O bé, com en l'hinduisme, exalten el sentit del sagrat, el sacrifici, el pelegrinatge, el dejuni, els símbols sagrats. O, també, com en el confucianisme, ensenyen la saviesa i els valors familiars i socials. També volem prestar la nostra cordial atenció a les religions tradicionals, amb els seus valors espirituals expressats en els ritus i les cultures orals, i entaular amb elles un respectuós diàleg; i amb els qui no creuen en Déu, però s'esforcen per «practicar la justícia, estimar la bondat, comportar-se humilment» (Mi 6,8), hem de treballar per un món més just i en pau, i oferir en diàleg el nostre genuí testimoni de la Paraula de Déu, que pot revelar-los nous i més alts horitzons de veritat i d'amor.

15. En la seva *Carta als artistes* (1999), Joan Pau II recordava que «la Sagrada Escriptura s'ha convertit en una mena d'immens vocabulari» (P. Claudel) i d'«Atles iconogràfic» (M. Chagall) del qual s'han nodrit la cultura i l'art cristians» (n. 5). Goethe estava convençut que l'Evangeli era la «llengua materna d'Europa». La Bíblia, com se sol dir, és «el gran codi» de la cultura universal: els artistes, idealment, han impregnat els seus pinzells en aquest alfabet tenyit d'històries, símbols, figures que són les pàgines bíbliques; els músics han teixit les seves harmonies al voltant dels textos sagrats, especialment els salms; els escriptors durant segles han reprès aquestes antigues narracions que es convertien en paràboles existencials; els poetes s'han plantejat preguntes sobre els misteris de l'esperit, l'infinit, el mal, l'amor, la mort i la vida, recollint amb

freqüència el clamor poètic que animava les pàgines bíbliques; els pensadors, els homes de ciència i la mateixa societat sovint tenien com a punt de referència, encara que fos per contrast, els conceptes espirituals i ètics (pensem en el Decàleg) de la Paraula de Déu. Encara que la figura o la idea present en les Escriptures es deformava, es reconeixia que era imprescindible i constitutiva de la nostra civilització.

Per això, la Bíblia —que també ensenya la *via pulchritudinis*, és a dir, el camí de la bellesa per comprendre i arribar a Déu («toqueu per a Déu amb destresa!», ens invita el Sl 47,8)— no sols és necessària per al creient, sinó per a tothom, per descobrir novament els significats autèntics de les diverses expressions culturals i, sobretot, per trobar novament la nostra identitat històrica, civil, humana i espiritual. En aquesta es troba l'arrel de la nostra grandesa i a través d'aquesta podem presentar-nos amb un noble patrimoni a les altres civilitzacions i cultures, sense cap complex d'inferioritat. Per tant, tothom hauria de conèixer i d'estudiar la Bíblia, sota aquest extraordinari perfil de bellesa i de fecunditat humana i cultural.

No obstant això, la Paraula de Déu —per usar una significativa imatge paulina— «no està pas encadenada» (2Tm 2,9) a una cultura; és més, aspira a travessar les fronteres i, precisament l'Apòstol va ser un artífex excepcional d'inculturació del missatge bíblic dins noves coordenades culturals. És el que l'Església està cridada a fer també avui, mitjançant un procés delicat però necessari, que ha rebut un fort impuls del magisteri del Papa Benet XVI. Ha de fer que la Paraula de Déu penetri en la multiplicitat de les cultures i ha d'expressar-la segons els seus llenguatges, les seves concepcions, els seus símbols i les seves tradicions religioses. Tanmateix, ha de ser capaç de custodiar la substància dels seus continguts, vigilant i evitant el risc de degeneració.

L'Església ha de fer brillar els valors que la Paraula de Déu ofereix a altres cultures, de manera que en siguin purificades i fecundades. Com va dir Joan Pau II a l'episcopat de Kenya durant el seu viatge a Àfrica el 1980, «la inculturació serà realment un reflex de l'encarnació del Verb, quan una cultura, transformada i regenerada per l'Evangeli, produeixi en la seva pròpia tradició expressions originals de vida, de celebració i de pensament cristià».

Conclusió

«La veu del cel que m'havia parlat abans. Em deia: “Vés a prendre aquell full obert de la mà de l'àngel...” [...] Ell em digué: “Agafa'l i menja-te'l. T'amargarà les entranyes, però a la boca el trobaràs dolç com la mel.” Llavors vaig prendre el full de la mà de l'àngel i me'l vaig menjar. A la boca, el trobava dolç com la mel; però després d'engolir-lo, les entranyes se m'ompliren d'amargor» (Ap 10,8-10).

Germans i germanes de tot el món, aollim també nosaltres aquesta invitació; acostem-nos a la taula de la Paraula de Déu, per alimentar-nos i viure «l'home no viu

només de pa; viu de tota paraula que surt de la boca del Senyor» (Dt 8,3; Mt 4,4). La Sagrada Escripura —com afirmava una gran figura de la cultura cristiana— «té passatges adequats per consolar totes les condicions humanes i passatges adequats per atemorir en totes les condicions» (B. Pascal, *Pensaments*, n. 532 ed. Brunschvicg).

La Paraula de Déu, en efecte, és «més dolça que la mel regalimant de la bresca» (Sl 19,11), és «fa llum als meus passos, és la claror que m'il·lumina el camí» (Sl 119,105), però és també «com el foc, com un mall que esmicola la roca» (Jr 23,29). És com una pluja que amara la terra, la fecunda i la fa germinar, fent florir d'aquesta manera també l'aridesa dels nostres deserts espirituals (cf. Is 55,10-11). Però també és «viva i eficaç. És més penetrant que una espasa de dos talls: arriba a destriar l'ànima i l'esperit, les articulacions i el moll dels ossos; discerneix les intencions i els pensaments del cor» (He 4,12).

La nostra mirada es dirigeix amb afecte a tots els estudiosos, als catequistes i altres servidors de la Paraula de Déu per expressar-los la nostra gratitud més intensa i cordial pel seu preciós i important ministeri. Ens dirigim també als nostres germans i germanes perseguits o assassinats a causa de la Paraula de Déu i el testimoni que donen del Senyor Jesús (cf. Ap 6,9): com a testimonis i màrtirs ens conten «la força de la paraula» (Rm 1,16), origen de la seva fe, la seva esperança i el seu amor per Déu i pels homes.

Fem ara silenci per escoltar amb eficàcia la Paraula del Senyor i mantinguem el silenci després de l'escolta perquè continuarà habitant, vivint en nosaltres i parlant-nos. Fem-la ressonar al principi del nostre dia, perquè Déu tingui la primera paraula i deixem-la que ressoni dins nostre a la nit, perquè l'última paraula sigui de Déu.

Estimats germans i germanes, «et saluden tots els qui són amb mi. Saluda els nostres amics en la fe. Que la gràcia sigui amb tots vosaltres» (Tt 3,15).

El Jesús de Pau

per Javier Velasco Arias

Pau, conegut com l'Apòstol dels gentils, és un enamorat de la persona de Jesús. Ell que un temps va ser perseguidor dels seguidors de Jesús, com reconeix en diverses ocasions en les seves cartes, es convertirà en el seu més insigne predicador:

Perquè jo sóc el més petit dels apòstols i ni tan sols mereixo que em diguin apòstol, ja que vaig perseguir l'Església de Déu (1Co 15,9).

Vosaltres ja heu sentit parlar de com em comportava quan era en el judaisme: perseguia amb fúria l'Església de Déu i la volia destruir; i en la defensa del judaisme sobrepassava molts companys de la meua edat, ja que era molt zelós de les tradicions dels meus pares (Ga 1,13-14).

En el zel per la meua religió, perseguia l'Església; i en el compliment de la justícia que prescriu la Llei, era irrepreensible (Fl 3,6).

També Lluc, en els Fets dels Apòstols, el presentarà com perseguidor del moviment de Jesús (Ac 9,1; 26,9-11).

Una experiència extraordinària va canviar radicalment la vida de Pau: va tenir una trobada personal amb Jesús ressuscitat. Una trobada amb Jesús, el Senyor, que va influir decisivament en la seva vida. Aquest esdeveniment és narrat en tres ocasions, amb lleugeres diferències, per l'autor dels Fets dels Apòstols (9,1-19; 22,6-16; 26,12-18), i Pau, amb freqüència, al·ludeix a aquest moment decisiu en les seves cartes:

Finalment, al darrer de tots, com a un que neix fora de temps, se'm va aparèixer també a mi (1Co 15,8).

Esmenta com ell també ha tingut l'experiència de Jesús ressuscitat, una experiència similar a la viscuda pels apòstols i pels deixebles més pròxims de Jesús. Una experiència,

afirmarà, «fora de temps» (literalment: ‘com a un avortó’), però que possibilitarà que el missatge de Jesús arribi fins als confins del món conegut:

Però Déu em va escollir des de les entranyes de la mare i em va cridar per la seva gràcia. Quan a ell li semblà bé, em va revelar el seu Fill perquè jo l’anunciés als pagans... (Ga 1,15-16a).

Pau parla de la seva crida, de la revelació particular que ha rebut per pura gràcia de Déu que el faculta per evangelitzar els gentils i que canvia definitivament la seva vida.

És conscient, i així ho recordarà als destinataris de les seves cartes, que és *cradat a ser apòstol, escollit per a anunciar l’evangeli de Déu* (Rm 1,1).

La seva experiència particular té com objecte Crist, que es convertirà en el centre de la seva existència i de la seva predicació. Per això quan alguns qüestionen el seu ministeri, es defensarà exclamant:

¿No sóc apòstol? ¿No he vist Jesús, nostre Senyor? ¿No sou vosaltres la meua obra, feta en el Senyor? (1Co 9,1).

El Jesús que Pau predica i de qui escriu en les seves cartes

És veritat que Pau va tenir una experiència única en la revelació que se li va concedir prop de Damasc, però també és cert que el que ell va fer, a partir d’aquesta vivència, fou unir-se al moviment cristià existent: a l’Església de Déu, com li agrada denominar-lo (cf. 1Co 1,2; 10,32; 11,22; 15,9; 2Co 1,1; Ga 1,13; etc.), on ja hi havia apòstols abans que ell (cf. Ga 1,17).

Però, com és habitual, Pau accentuarà de manera especial alguns aspectes —com ho faran cadascun dels evangelistes i la resta d’escriptors neotestamentaris— de la vida i de la predicació de Jesús. Sempre tindrà en compte les necessitats i sensibilitats de les comunitats a qui van dirigir les seves cartes, encara que mai no ocultarà o dissimularà aspectes del missatge que poguessin resultar incòmodes o difícils per a ell o per als seus destinataris.

En la catequesi i en la teologia de Pau sobresortirà la predicació del kerigma, del fet salvífic de la crucifixió, mort i resurrecció de Crist, des de la consciència que aquest és el missatge que ell ha rebut de la comunitat eclesial, i que respon a la voluntat redemptora de Déu des de tota l’eternitat, manifestada en les Escriptures:

Primer de tot us vaig transmetre el mateix ensenyament que jo havia rebut: Crist morí pels nostres pecats, com deien ja les Escriptures, i fou sepultat; ressuscità el tercer dia, com deien ja les Escriptures... (1Co 15,3ss).

I aquesta ensenyança que serà central en tota la seva predicació:

*Conversió de Saule.
Porta central
de la Basilica
de Sant Pau
Extramurs, Roma.
Obra d'Antoni
Maraini.*

Els jueus demanen prodigis, i els grecs cerquen saviesa, però nosaltres prediquem un Messies crucificat, que és un escàndol per als jueus i, per als grecs, un absurd. Però és poder i saviesa de Déu per a tots els qui són cridats, tant jueus com grecs (1Co 1,22-24).

Una predicació que pot semblar incòmoda, però que dóna sentiment ple al missatge, i és la garantia de la resurrecció futura de tots els qui creuen en Jesús:

Tal com creiem que Jesús morí i ressuscità, també creiem que Déu s'endurà amb Jesús els qui han mort en ell (1Te 4,14).

I és que la creu de Crist és força de Déu, és la que dóna sentit a la predicació i, més encara, a tota l'existència cristiana:

Els qui van a la perdició tenen per un absurd la doctrina de la creu; però per a nosaltres, els qui ens salvem, és poder de Déu (1Co 1,18).

Aquesta prioritat de la crucifixió, mort i resurrecció de Jesucrist no impedirà pas a Pau que es fixi també en la vida i en les paraules de Jesús.

Pau reconeix en Jesús un jueu, nascut d'una dona, nascut sota la Llei (Ga 4,4); d'ascendència davídica (Rm 1,3); però, sobretot, és una persona que obeeix de manera radical la voluntat del Pare en el seu fer-se no res (Rm 5,19; Fl 2,7s). Quan Pau parla de l'amor de donació com el major dels carismes (1Co 12,31-13,13) —un amor que no acaba mai i que està sempre al servei de l'altre i de forma desinteressada—, està pensant,

sense cap dubte, en la manera d'estimar de Jesús. Pau farà al·lusió, amb èmfasi, a l'últim sopar de Jesús, al fet de la traïció i a la institució de l'eucaristia (1Co 11,23ss), a la seva mort (1Co 15,3; etc.), a la sepultura (1Co 15,4) i a la seva resurrecció (ibídem).

També trobem en les cartes paulines esments de dites de Jesús, encara que sovint no siguin citacions literals. Són habituals expressions com ara:

Ja sabeu quines instruccions us vam donar de part de Jesús, el Senyor (1Te 4,2).

D'acord amb l'ensenyament del Senyor, us diem... (1Te 4,15).

Als casats els dono aquesta ordre, que no és meva, sinó del Senyor... (1Co 7,10).

El Senyor ha disposat que els qui anuncien l'evangeli visquin de l'evangeli (1Co 9,14).

Ajudeu-vos a portar les càrregues els uns als altres, i compliu així la llei de Crist (Ga 6,2).

I, ahora, expressions que ens recorden textos que després llegirem en els evangelis:

Vosaltres mateixos sabeu prou bé que el dia del Senyor arribarà com un lladre en plena nit (1Te 5,2; cf. Mt 24,43).

Si tinguéis tanta fe que fos capaç de moure les muntanyes, però no estimés, no seria res (1Co 13,2b; cf. Mc 11,23 par.).

Beneïu els qui us persegueixen. Beneïu, no maleïu (Rm 12,14; cf. Lc 6,28).

No ens judiquem més els uns als altres! (Rm 14,13a; cf. Mt 7,1).

Els exemples presentats són suficients per constatar que la tradició sobre Jesús que Pau ha rebut coincideix amb la de la resta del Nou Testament i, d'una manera concreta, amb els evangelis. El que farà Pau és utilitzar tots aquests materials d'una forma molt lliure, però això no significa pas menys respectuosa.

Pau es referirà a Jesús, d'una forma privilegiada, com a *Crist*, *Fill de Déu* i *Senyor*. Aquest Jesús és el *Messies* (= *Crist*, en grec) esperat pel poble d'Israel; ell dóna resposta a les expectatives i esperances del poble de Déu. L'ús que Pau fa de la paraula és tan freqüent (269 vegades en les set cartes indiscutibles: en unes ocasions el mot apareix sol i en altres antecedeix o precedeix el nom de Jesús) que es converteix pràcticament en un nom propi. Jesús és, al mateix temps, el *Fill de Déu*, el *Fill preexistent*, títol heretat, com l'anterior, de l'Església primitiva. Aquest Fill en alguna ocasió és presentat, sense ambigüitat possible, com de condició divina (Fl 2,6), tot i que, precisa: Fill enviat pel Pare (cf. Ga 4,4). El títol de *Senyor*, l'aplica de manera privilegiada a Jesús ressuscitat i apunta a la seva condició transcendent.

Jesús en la vida de Pau

La relació que estableix Pau amb Jesús és d'una intensitat extraordinària. No només és el motiu i l'objecte de la seva predicació, sinó que és sobretot la raó de la seva existència. Fins a tal punt aquesta realitat l'omplia que afirmarà, sense vacil·lar: *per a mi, viure és Crist* (Fl 1,21).

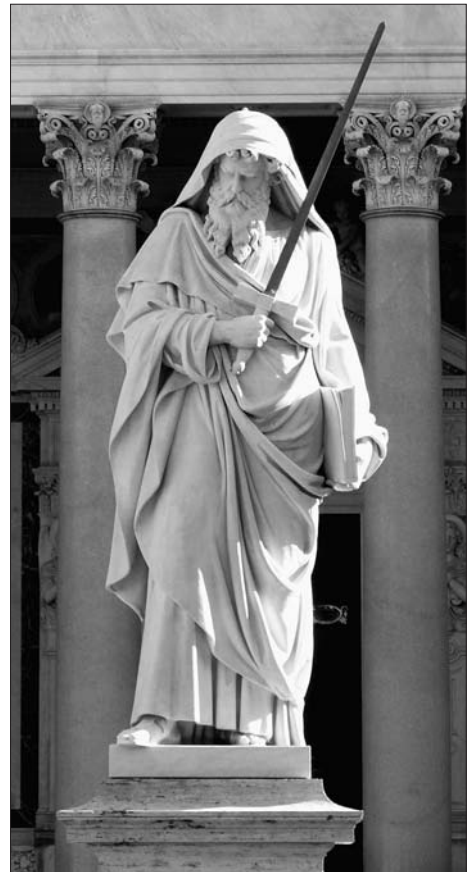
La seva vida s'identifica amb la vida de Crist, aquest el posseeix plenament: *Estic crucificat amb Crist. Ja no sóc jo qui visc; és Crist qui viu en mi* (Ga 2,19b-20a).

L'experiència que ha tingut de Jesús és indescriptible, ha canviat totalment la seva existència, les seves prioritats, els seus valors. La raó profunda de la seva vida, de tota la seva existència és Crist:

Però aquestes coses que per a mi eren guanys, pel Crist les he considerades pèrdues. Més encara, tot ho considero una pèrdua, comparat amb el bé suprem que és conèixer Jesucrist, el meu Senyor. Per ell m'he avingut a perdre-ho tot i a considerar-ho escòria [‘escombraries, fems, excrements’], a canvi de guanyar-lo a ell (Fl 3,7-8).

Tot queda relativitzat, perd el seu valor inicial, és vist des d'una altra perspectiva davant del sublim coneixement de Crist Jesús.

Per això és habitual que, en les seves cartes, Pau parli de Jesús com *el nostre Senyor*, amb el possessiu plural (en 31 ocasions en les cartes indiscutibles), que denota

*Giuseppe Obici: Sant Pau.
Atri de la Basílica
de Sant Pau Extramurs. Roma.*

proximitat, confiança, afecte. Fins i tot en alguna ocasió es referirà a Jesús com *el meu Senyor* (Fl 3,8), en possessiu singular. Per a Pau, Jesús és algú proper, amb qui ha establert una relació interpersonal, d'amistat íntima, encara que, alhora, és el Senyor.

La seva experiència de Jesús és font d'immensa alegria, de goig intens. Crist és el fonament de la seva joia. Una alegria que ni els sofriments, ni les tribulacions, ni la presó, ni el fet d'estar carregat de cadenes, ni la mort li poden arrabassar:

Em sento ple de consol i desbordant de joia enmig de tantes tribulacions com passem (2Co 7,4b).

Una alegria en la qual convida a viure la comunitat cristiana:

Viviu sempre contents en el Senyor! Ho repeteixo: viviu contents! (Fl 4,4).

Jesús és per a Pau la raó de la seva existència, l'única raó per la qual val la pena gastar-se i desgastar-se, lliurar tota la vida, estar disposat a tot tipus de sofriments i de vexacions, fins i tot a la mort.

Cerca la seva total identificació amb el seu Senyor, amb qui vol compartir fins i tot els sentiments de lliurament i d'amor de donació, i espera que comparteixin aquest mateix principi tots i cadascun dels membres de la comunitat cristiana:

Tingueu els mateixos sentiments que tingué Jesucrist (Fl 2,5).

Breu guia de lectura de les cartes de Pau

per Agustí Borrell

Els escrits més antics del cristianisme són les cartes de sant Pau. L'apòstol ha passat a la història sobretot gràcies a aquests documents que són un reflex del seu pensament i de la història de les comunitats cristianes en el segle I. Les cartes paulines constitueixen un testimoni privilegiat del compromís i la força amb què vivien els cristians dels inicis, com també dels seus problemes i conflictes, tant interns com externs. Es tracta de documents excepcionals, on Pau s'expressa amb tota la seva personalitat d'home apassionat, de creient convençut, de pensador profund i de teòleg creatiu. En les cartes dóna orientacions pràctiques de vida evangèlica, al mateix temps que formula per primera vegada elements essencials de la fe cristiana.

Amb el temps, algunes de les cartes vinculades a sant Pau van ser reconegudes com a expressió adequada de la fe cristiana, i van acabar formant part del Nou Testament, el conjunt d'escrits que constitueixen, juntament amb l'Antic Testament, el cànon, és a dir, el punt de referència normatiu de la fe dels qui creuen en Crist. Un total de tretze cartes del Nou Testament s'obren amb el nom de Pau com a autor, de vegades al costat d'altres col·laboradors.

L'elaboració de les cartes va ser complexa. Han estat compostes en llocs diversos i en situacions variades. Algunes segurament les va redactar ell mateix, d'altres sabem que les ha escrites algun ajudant (cf. Romans 16,22), en algunes afegeix una nota manuscrita per certificar-ne l'autenticitat (1 Corintis 16,21)... Podem imaginar que en ocasions s'entreté a dictar en detall el contingut de les cartes, mentre que en altres tan sols exposa les idees principals a un secretari de confiança perquè les redacti. Els estudiosos moderns fins i tot consideren molt probable que algunes cartes atribuïdes a

Pau hagin estat posades per escrit després de la mort de l'apòstol, recollint i actualitzant el seu mestratge.

Els escrits d'un missioner cristià

Les cartes de Pau no són escrits de despatx. Per sobre de tot Pau és missioner. Des de l'instant del seu trobament amb Crist, tan inesperat i sorprenent, se sent enviat a anunciar la bona nova de l'evangeli. Per a ell, creure en Crist comporta necessàriament fer-lo conèixer pertot arreu. Per això es dedica plenament a la missió. Comunica a jueus i a no jueus la seva pròpia experiència per fer saber a tothom que la vida i la salvació arriben per la fe en Crist.

Amb la seva paraula enèrgica i amb la seva acció decidida va fent possible que moltes persones entrin en contacte amb el Crist vivent. Amb els qui acullen el seu testimoni a cada ciutat, forma una comunitat cristiana, de la qual ell se sent responsable, amb sol·licitud i afecte, «com un pare tracta els seus fills» (1 Tessalonicencs 2,11), més encara, «com una mare que cria i dóna escalf als seus fills» (1 Tessalonicencs 2,7). No es limita al primer anunci i a posar els fonaments de la comunitat, sinó que vol tenir cura del seu creixement, vol vetllar per tots els qui la formen i acompanyar-los en el seu procés de coneixement del Crist.

Tanmateix, aviat comprova que no és un objectiu fàcil. En més d'un lloc es veu obligat a anar-se'n abans d'hora per les persecucions que pateix. D'altra banda, no atura en

Sant Pau escrivint. Manuscrit del segle IX escrit al monestir de S. Gallen.

cap moment la seva acció evangelitzadora i va formant noves comunitats, de tal manera que aviat li resulta difícil continuar en contacte amb totes les esglésies. Sobretot quan es produeixen dificultats serioses, mira de fer-s'hi present per resoldre els dubtes i els malentesos, per retornar la pau a la comunitat o per aprofundir la formació cristiana dels nous creients. I quan això no és possible, hi envia algun col·laborador o bé recorre a les cartes. Són el recurs que li queda per mantenir la relació amb les comunitats quan no pot anar-hi personalment.

Així, doncs, les cartes neixen de les circumstàncies concretes de la missió, i responen a situacions vitals de les comunitats paulines. L'apòstol les escriu per fer arribar la seva opinió sobre la situació concreta que està passant l'una o l'altra de les seves comunitats. Tanmateix, no es limita a fer valer la seva autoritat per resoldre els conflictes o a donar solucions pràctiques per solucionar els problemes. Les seves cartes prenen sempre una volada àmplia; a partir de qualsevol circumstància concreta, elabora una reflexió profunda, fonamentada sempre en la fe en Crist. O bé a l'inrevés: a partir de l'exposició de temes doctrinals, extreu conseqüències directes per a la forma de viure dels creients. Les cartes de Pau són una síntesi de teologia i pastoral, de teoria i de pràctica.

Per tot això, els gèneres literaris que apareixen en les cartes són molt nombrosos i variats: reflexions teològiques, confessions de fe, himnes litúrgics, pregàries, fragments autobiogràfics, exhortacions, advertiments, reprensions, notícies, salutacions... Sovint, a més, es passa amb facilitat d'un registre a l'altre, de manera que les cartes resulten escrits vitals, directes, on l'espontaneïtat preval sobre l'ordre. I precisament per aquesta inserció tan forta en l'ambient on van néixer, tenen una validesa permanent. De tan concretes esdevenen universals, vàlides per als cristians de tots els temps.

Per a una lectura adequada i fructuosa de les cartes, resulta interessant de conèixer tant com es pugui les circumstàncies concretes en els quals va ser escrita cada una d'aquestes. Ens hi ajuda en part el relat de Lluc en els Fets dels Apòstols, que a partir d'un determinat moment ressegueix les vicissituds de la tasca missionera de Pau. Allà podem observar quina és la praxi de Pau en el seu anunci de Crist quan arriba a una nova ciutat, com també conèixer molts detalls concrets de la seva relació amb les comunitats de Tessalònica, de Filips, de Corint, d'Efes... Les introduccions i les notes que contenen la majoria d'edicions de la Bíblia a cada una de les cartes són un bon ajut per a comprendre el sentit i l'actualitat dels textos paulins.

Les cartes de Pau

Les Cartes als Tessalonicencs

La carta més antiga que es conserva de l'apòstol Pau és la Primera carta als Tessalonicencs. Pau havia hagut d'anar-se'n de Tessalònica sense haver pogut completar la formació cristiana dels qui havien acollit la seva predicació, i preocupat també per

l'hostilitat envers els cristians. Hi envia el seu deixeble i col·laborador Timoteu, que torna amb bones notícies. Llavors Pau els escriu per expressar la seva alegria, per encoratjar la comunitat a continuar endavant en el camí iniciat i per respondre a algunes preguntes concretes que li han fet arribar.

El tema més característic i propi de la carta és la preocupació pel moment i les circumstàncies de la vinguda definitiva de Crist. Alguns dels primers cristians creien que l'entrada en la vida eterna tindria lloc sense passar per la mort, perquè esperaven que el retorn del Senyor es produiria en qualsevol moment. Per això, Pau matisa en la carta alguns aspectes relacionats amb l'esperança cristiana. La Primera carta als Tessalonicencs és un testimoni de la manera com la tensió esperançada vers el retorn de Jesús marcava de forma decisiva la vida dels creients. La carta conté igualment orientacions i exhortacions molt il·luminadores pel que fa al tipus de vida que han de dur els cristians. La vida cristiana tal com la proposa Pau està marcada per tres actituds fonamentals, que més tard la teologia o l'espiritualitat designaran com a «virtuts teològals»: fe, esperança i amor.

La Segona carta als Tessalonicencs està molt relacionada amb la primera, si bé el to és diferent, i podria haver estat escrita força temps després. L'argument central continua essent el retorn del Senyor i el desconeixement de l'hora de la parusia; també hi és present l'exhortació a no deixar de treballar mentre vivim en el temps present. En aquesta carta, com en l'anterior, cal tenir en compte l'ús del llenguatge típic de l'apocalíptica, ple d'imatges i metàfores que volen animar els creients a mantenir la fe i la constància enmig de les dificultats.

Les Cartes als Corintis

La comunitat més nombrosa i més activa de les que va fundar Pau era sens dubte la de Corint. També és la que li va donar més preocupacions. Pau va estar en diverses ocasions a Corint, i va escriure unes quantes cartes a la comunitat, de les quals se n'han conservat dues. Corint era una ciutat gran, port de mar i centre comercial, cruïlla de cultures i de creences. La comunitat cristiana està marcada per aquest ambient cosmopolita i en el seu interior apareixen aviat divergències i conflictes. Pau es manté atent a tot el que succeeix i mira d'orientar la fe i la vida dels cristians.

Una de les qüestions que més preocupen l'apòstol és la unitat i la pau entre els creients. Dedica una atenció especial a les divisions entre diversos grups a l'interior de la comunitat coríntia, i això el porta a posar en contrast la saviesa humana i la saviesa de Déu, manifestada paradoxalment en la creu de Crist. Més endavant dóna indicacions sobre les assemblees comunitàries, o sobre el reconeixement dels dons de cadascú. La comunitat cristiana, unida a Crist, és com un cos, on cada membre té la seva funció

*Temple d'Apol·lo,
Corint*

i on tots han d'estar al servei de tots, treballant per l'edificació del conjunt i units per l'amor.

També s'ocupa de fets concrets que creen problemes entre els cristians de Corint, i respon a consultes que li han fet els corintis sobre qüestions com el matrimoni o sobre la carn oferta als ídols; en cada cas intenta il·luminar les situacions concretes a partir de la fe en Crist. Entre els temes de fons presents en les cartes als Corintis, destaquen la reflexió sobre l'eucaristia i la llarga exposició sobre la resurrecció dels morts, on Pau apel·la al nucli de la fe: «Crist morí pels nostres pecats, com deien ja les Escriptures, i fou sepultat; ressuscità el tercer dia, com deien ja les Escriptures, i s'aparegué a Cefes i després als Dotze» (1 Corintis 15,3-5).

Enmig de tot, sobretot en la Segona carta als Corintis, Pau es veu obligat a dedicar unes quantes pàgines a la defensa de la seva condició d'apòstol, i a mostrar les característiques de l'apostolat cristià. Pau va haver de defensar-se en diverses ocasions dels qui intentaven desacreditar-lo i li negaven la condició d'apòstol. Generalment eren persones de tendència judaïtzant, que tenien una visió més legalista i restrictiva de la fe cristiana.

La Carta als Gàlates

És precisament l'oposició dels judaïtzants a Pau la que està a l'origen de la Carta als Gàlates, la més dura i directa de l'epistolari paulí. L'apòstol reacciona immediatament amb energia quan sap que darrere seu algunes persones han passat per la comunitat

de Galàcia i han tergiversat el missatge evangèlic. Es tractava probablement de judeocristians que defensaven la necessitat de la Llei i del compliment de les normes jueves per aconseguir la salvació, començant per la circumcisió, a la qual atribuïen una importància decisiva.

Davant d'això, Pau recorda un element essencial en la seva visió teològica: la justificació per mitjà de la fe en Crist. El problema no afecta només el tema concret de la relació entre fe en Crist i Llei de Moisès, sinó que hi ha en joc la qüestió molt més profunda de la base de la vida cristiana, és a dir, si cal buscar la salvació a través de les obres o més aviat de la fe en Crist, si cal posar la confiança última en si mateix o bé en Déu. Un altre tema que ocupa un lloc preeminent en la Carta als Gàlates és el de la llibertat, també d'una actualitat permanent. Pau defensa la llibertat dels cristians respecte de la Llei i de tot allò que els pugui esclavitzar o pugui impedir-los de dur una vida adequada a la seva condició de fills de Déu.

La Carta als Romans

Per la seva banda, la carta als Romans ofereix un tractament molt més detallat d'aquests mateixos temes, amb una argumentació més calmada i més complerta. En aquest cas, Pau redacta un text ampli i profund, com una mena de presentació detallada del seu pensament teològic per a la comunitat de Roma, a la qual pensa visitar tot anant cap a Hispània, el seu proper objectiu missioner.

En la Carta als Romans, Pau considera la història de la humanitat des d'un punt de vista teològic i mostra com Déu s'ha manifestat als pagans i als jueus, i com en realitat uns i altres l'han rebutjat i estan, doncs, sota el domini del pecat. Pau té interès a mostrar la universalitat del pecat i la incapacitat de l'home per a salvar-se, per poder accentuar la grandesa de la resposta de Déu: ha intervingut a través de Jesucrist per salvar tothom. En efecte, únicament per la fe en Jesucrist, Déu fa justos els jueus i els pagans. Ningú no ha merescut la gràcia salvadora de Déu: és un do gratuït per part seva, que ha arribat per Jesucrist.

De mica en mica Pau va desgranant les conseqüències d'aquest canvi, i aprofundeix qüestions teològiques com la incorporació a Crist pel baptisme, la vida nova del cristià, la superació del pecat i de la Llei, la presència de l'Esperit en l'interior del creient, etc. També reflexiona sobre la situació del poble d'Israel després de Crist, i conclou que el seu allunyament de l'evangeli no és total ni definitiu. Finalment, no falten en la carta fragments d'exhortació sobre alguns aspectes de la vida cristiana. Com sol fer en els seus escrits, Pau treu les conseqüències de la seva exposició doctrinal i convida els lectors a viure d'una manera adequada a l'anunci que han rebut.

Cartes als Filipencs, als Colossencs i als Efesis

Un altre grup d'escrits paulins el formen les anomenades «cartes de la captivitat», escrites des de la presó. Pau va sofrir en diverses ocasions l'empresonament a causa de la seva activitat apostòlica, però ni tan sols així va abandonar en cap moment la seva dedicació a l'anunci de l'evangeli.

La carta als Filipencs és la que té un caire epistolar més clar, amb abundància de detalls històrics i biogràfics, amb un llenguatge viu i confidencial, i amb poques elaboracions teòriques. Hi destaca la presència d'un himne cristològic (Filipencs 2,6-11), potser d'origen litúrgic, on l'autor remarca l'abaixament de Crist i la seva posterior exaltació, i en treu les conseqüències per a la vida dels filipencs. No falten en la carta els fragments polèmics, on Pau emfasitza els seus orígens jueus, però hi contraposa la seva descoberta del Crist, que ara és l'únic que dona sentit i esperança a la seva vida.

Tenen igualment un to fortament cristològic la Carta als Efesis i la Carta als Colossencs, molt relacionades entre si. Crist hi és presentat com a únic Senyor de l'univers, i aquell en el qual Déu ha ofert la salvació a tota la humanitat, complint així el seu disseny etern, que existia des de sempre però s'havia mantingut secret fins a la plenitud dels temps. Alhora, aquestes cartes posen un èmfasi especial en l'eclesiologia: l'Església, de la qual formen part jueus i pagans sense distinció, és ara el cos de Crist, la seva presència en el món.

Cartes a Filèmon, a Timoteu i a Titus

Al costat d'aquestes cartes a les comunitats, hi ha també quatre escrits adreçats a persones concretes. La més antiga és la breu Carta a Filèmon, on Pau li demana que aculli un esclau fugitiu, ara esdevingut cristià, com un germà. Les altres tres cartes, dues a Timoteu i una a Titus, són anomenades «cartes Pastorals», perquè s'adrecen a uns dirigents de comunitats cristianes o «pastors» i perquè contenen indicacions i consells sobre la presidència i l'organització de les comunitats. Un dels temes de fons és la defensa del «tresor de la fe» contra les falses doctrines, que provenien segurament d'elements judaïtzants i de cercles que menyspreaven les realitats terrenals i posaven en dubte la humanitat de Jesucrist. Un altre aspecte notable en les cartes Pastorals és que pressuposen unes comunitats cristianes que tenen ja una organització considerable, i on són presents uns ministeris o serveis determinats: el de president de la comunitat, els dels diaques o servidors, i el de les viudes, que és típic d'aquestes cartes. El dirigent ideal d'una comunitat cristiana és aquell que es manté ferm en la fe rebuda i la transmet amb paciència i sense por, que alimenta aquesta fe per mitjà de l'aprofundiment de la paraula de Déu, que està preparat per a defensar-la i donar, si cal, la pròpia vida, i que es desvia per la comunitat i esdevé amb la seva vida un model per als cristians que té confiança.

Conclusió

La lectura atenta de les cartes de Pau ha de portar-nos a nosaltres, cristians del nostre temps, a refermar cada vegada més els fonaments de la nostra fe. El coneixement de la vida i el pensament del gran apòstol dels primers temps, i el contacte amb les inquietuds de les primeres comunitats cristianes seran sens dubte un estímul per a una renovació de la relació personal i comunitària amb el Crist, que ens ha portat la salvació gratuïta de Déu i que actua en nosaltres per mitjà del seu Esperit. El testimoniatge de l'apòstol, present a cada pàgina dels seus escrits, ens ha de portar a exclamar amb ell: «Ja no sóc jo qui visc, és Crist qui viu en mi» (Gàlates 2,20).

Dos poemes de Salvatore Quasimodo: una lectura

per Joan Requesens i Piquer

L'any 2007 s'escaigué que se'n compliren seixanta, de la publicació d'un poema, *Uomo del mio tempo*, i l'escriptura d'un altre, *Anno Domini MCMXLVII*, aparegut el 1949. Versos de Salvatore Quasimodo que no han pas perdut la vivor del primer dia, i que llegir-los i comentar-los pot ésser-nos profitós.

En proposo una lectura i comentari a partir de les idees esbossades en aquest mateix *Butlletí de l'Associació Bíblica de Catalunya* en el darrer número de l'any 2005: «La Bíblia en la literatura contemporània» (p. 15-36).

A guisa de tesi hi vaig escriure: «el conjunt de mites bíblics són una referència permanent de la memòria significativa d'una part de la humanitat que és assumida com a significació enriquidora en la literatura actual» (p. 32). I entenem per mite bíblic el conjunt dels seus llibres que es poden llegir a la claror d'unes característiques resumides així: (1) és l'explicació d'una acció (2) que ens recorda un passat (3) amb un estil captivador —ja sia en narració històrica, poema, sentència sapiencial, etc.— (4) perquè dels seus mots en brolla, o podem pouar-hi, la significació de la identitat d'una comunitat o nació (5) a la vegada que també ofereix, o hi trobem, una significació per a la vida de cada persona (6) i tot això, sota una forma literària que pot associar-se o no a una dimensió religiosa. Una referència, per tant, bíblica que carregada d'aquestes característiques s'insereix en un text literari posterior al qual aporta el sentit mític, fins al punt de fer més densa la significació global de l'obra moderna. En aquelles pàgines ja esmentava els dos poemes que ara són aquí.

Des d'aquesta premissa com a mètode, i sobretot com a socolada ideològica, els versos de Quasimodo se'ns obren als nostres ulls amb més profunditat de reflexió i de sentiment.

Salvatore Quasimodo

El text l'ofereixo a partir de l'edició feta a cura de Gilberto Finzi, editat per Mondadori, de Milà, en la reestampació de 2001. La traducció l'he feta amb la intenció de no allunyar-me de l'original, no sols del sentit, sinó de la mateixa forma lèxica i retòrica. Segurament que hom considerarà més ajustada o àgil d'estil la feta per Josep M. Bordas.¹ Ara bé, per a mi, en aquestes pàgines, la llengua original ha d'anar al davant i la versió catalana no pot passar més enllà d'ésser una crossa (millor amb traducció de fusta noble que no de canya, evidentment). Ací, doncs, l'original i la traducció.

UOMO DEL MIO TEMPO

- Sei ancora quello della pietra e della fionda,
uomo del mio tempo. Eri nella carlinga,
con le ali maligne, le meridiane di morte,
—t'ho visto— dentro il carro di fuoco, alle forche,
5 alle ruote di tortura. T'ho visto: eri tu,
con la tua scienza esatta persuasa allo sterminio,
senza amore, senza Cristo. Hai ucciso ancora,
come sempre, come uccisero i padri, come uccisero
gli animali che ti videro per la prima volta.
10 E questo sangue odora come nel giorno
quando il fratello disse all'altro fratello:
«Andiamo ai campi». E quell'eco fredda, tenace,
è giunta fino a te, dentro la tua giornata.
Dimenticate, o figli, le nuvole di sangue

¹ Salvatore QUASIMODO, *Opera poetica*, Ed. Selecta, Barcelona 1961.

- 15 salite dalla terra, dimenticate i padri:
le loro tombe affondano nella cenere,
gli uccelli neri, il vento, coprono il loro cuore.

HOME DEL MEU TEMPS

- Ets encara aquell de la pedra i de la fona,
home del meu temps. Eres a la carlinga
amb les ales malignes, les meridianes de mort,
–t’he vist– dintre el carro de foc, a les forques,
5 a les rodes de tortura. T’he vist: eres tu,
amb la teva ciència exacta persuasiva fins a l’extermini,
sense amor, sense Crist. Has occit també,
com sempre, com occiren els pares, com occiren
els animals que et veieren per primera vegada.
10 I aquesta sang sap com en el jorn
quan el germà digué a l’altre germà:
«Anem al camp». I aquell eco fred, tenaç
és ben a vora teu, dins la teva jornada.
Oblideu, oh fills, els núvols de sang
15 sortiu de la terra, oblideu els pares:
les seves tombes s’enfonsen a la cendra,
els ocells negres, el vent, cobreixen el seu cor.

De Giorno dopo giorno / Dia rere dia (1947)

Qüestions retòriques

Considero que el tret bàsic d’aquest poema, des del punt de vista formal, és el ritme accentual al qual s’ajusten significativament els mots amb llur càrrega semàntica. La meva intenció ha estat aconseguir una conjunció semblant. En primer lloc, mantenir en la mesura del possible el ritme de l’original. Per exemple, a l’inici dels dos primers versos, l’accent major recau en les síl·labes 3, 5, i 1, 5 en l’original i traducció. Coincideixen els primer accents dels versos 10, 11, 12 i 16. I tots els del v. 5. Ara bé, a voltes la presència de més síl·labes àtones en l’italià, esbarria el calc exacte com es veu en el v. 7: ací els accents majors del ritme són en les síl·labes 3, 7, 9 i 11 mentre que en el català recauen en les 3, 6, 9 i 11. Etc. I sobre aquest ritme he ajustat els mots tenint en compte la semblança fonètica, a més a més de la semàntica. Aquesta decisió explica de vegades la no quantitat sil·làbica exacta entre les dues llengües que altres sinònims potser permetrien. Pot ésser-ne un exemple el v. 10: «odora» és el verb intransitiu que expressa ‘fer o desprendre olor’, en sentit neutre, això és, que tant pot ésser plaent com desplaent. En aquest sentit i en paral·lel tenim el verb ‘saber’. Entenc que el poeta no

ha volgut connotar quina és l'olor concreta de la sang aquí per, em sembla, deixar-ho a la imaginació del lector, el qual restarà orientat vers el significat pels versos següents que li recorden el primer assassinat. Si doncs ho entenc així, el verb català té solament una síl·laba i aleshores les tres paraules clau del vers són tres monosíl·labs: 'sang, sap, jorn' enfront de «sangue, odoro, giorno»; el ritme del vers català és dur, o calia fer un hipèrbaton: 'i sap aquesta sang com en el jorn'. Calia triar i ho he deixat en l'ordre original. Repeteixo que ací la traducció hi és en funció d'una millor comprensió més que no pas de poètica versió.

Comprensió que s'estavella en el v. 3 per una paraula absent del nostre lèxic: «le meridiane». Es tracta d'una paraula homògrafa que, tanmateix, pot ésser entesa com a polisèmica. Una «meridiana» és un 'rellotge de sol' i és el terme per designar la intersecció del pla meridiana d'un lloc amb l'horitzó. La primera significació no la tenim en el mot semblant. La segona sí en 'meridià', nom masculí, juntament amb altres significats del mateix camp semàntic, que en italià, aquests darrers, també conformen un mot en masculí 'meridiano'. Dit això, el vers ens parla d'un rellotge de sol de mort, modificat o alterat com a rellotge de mort, o finalment, com aquells aparells exactes, inretardables, que assenyalen 'l'hora de la mort'. I a la vegada també hi podem veure els llocs meridians que, des del pla de l'avió, queden interseccionats en perpendicular per les bombes que cauen; 'les meridiane' són cadascun dels punts on esclata la mort i el rellotge que l'anuncia, rigorós. M'ha semblat que podia fer nostra la paraula en femení.

Una lectura

Salvatore Quasimodo nasqué el 20 d'agost del primer any del segle xx a l'illa de Sicília; la seva àvia paterna era grega. Als vuit anys fou testimoni del rastre de destrucció del terratrèmol que assolà Messina: per sempre més servà horribles imatges de la devastació i dels afusellaments dels qui robaven entre les runes. Als 18 anys se'n va anar a Roma per estudiar a la Universitat, però no aconseguí el seu somni; vivia pobrament a casa d'una pobra dona. Va de feina en feina, dependent en una ferreteria i organitzador de vagues laborals. Mentre, però, la seva inquietud intel·lectual l'omple el germà del qui fou el seu mestre de llengua a l'Institut Tècnic de Messina, monsenyor Mariano Rampolla del Tindaro (tot fa pensar en un nebot del cardenal homònim, Secretari d'Estat de Lleó XIII); amb ell, als vespres, quan pot, estudia grec i llatí. El 1938 deixà enrere dotze anys de feina com a funcionari estatal i va entrar a treballar en una editorial. Canvià la seva situació: continua publicant versos en revistes i tradueix poetes grecs i llatins i el 1940 és nomenat catedràtic de literatura al Conservatori de Música Giuseppe Verdi de Milà per «clara fama d'escriptor». Va tenir problemes amb el feixisme; durant una temporada fou comunista; el seu món, però, no era ésser d'un cantó ni de l'altre, era la traducció d'autors clàssics i fer els seus propis versos.

Acostem-nos al poema «Uomo del mio tempo», tenint presents els anys de l'autor, que els compleix compassats amb el segle, menys un. En la vigoria dels 30 visqué l'ascensió del feixisme; en la plenitud dels 40, la II Guerra Mundial; en la maduresa dels 50, respira els aires de la guerra freda; i com qui diu l'endemà, fou el 14 de juny de l'any 1968, el dia de la seva mort.

El gruix de l'obra coincideix amb els tres actes de la II Guerra Mundial: els anys 30, l'enverinament de la situació; els 40, l'explosió; i els 50, el rastre de mort i d'esfondrament moral d'Europa. Per això pot dir-se amb bona veu que el jo poètic de Quasimodo és un «jo existencial», en el sentit de la més seriosa filosofia d'aquest mateix nom. És un jo que pretén espremer la lluita social i política i rimar la dura realitat de la gent del carrer. No és pas la poètica social que gallejà els posteriors anys 60, sinó una de més profunda, més meditada a partir de l'experiència dels tres actes enunciats de la guerra mundial. A partir dels 40, cada un dels seus poemes és aquesta reflexió i una expressió de sentiment entrelaçats amb les circumstàncies i amb l'evolució de l'estil poètic que havia creat els anys 30 amb altres poetes com Ungaretti i Montale, l'hermetisme. Era un estil que prioritzava els mots bàsics com el nom, el verb, l'adjectiu, de manera nua, és a dir, sense els lligams d'altres mots que junyeixen i que, per tant, limiten l'amplitud significativa que tenen en el seu isolament.² Era una manera d'allunyar el vers dels fets quotidians, d'aquell món feixista que ascendia i que no podia pas ésser vist per Quasimodo i els altres com una base autèntica ni un progrés de vera cultura humana. Era un estil per transcendir el moment vers una abstracció. Ara bé, si «l'hermetismo era la rivincita della parola sull'azione [...] l'oscuramento dei significati in nome di un linguaggio che diventasse, possibilmente, l'espressione dell'“io” e dell'indicibile, sublimati dall'essenzialità formale»,³ si era l'hermetisme això, la convulsió de la guerra transporta el poeta de la poesia pura a la poesia feta imperatiu moral: cal refer l'home, també amb els versos. Ara la paraula ja no venç l'acció, sinó que la redueix a la dimensió ètica que sempre conté com a fruit que ha estat i és d'una voluntat massa voltes decantada al mal. Els mots del vers s'erigeixen en absoluts i allò que en el món és real, però passatger, en els versos esdevé perenne com a principi imperatiu d'humanisme. I avui encara és una música que ens commou perquè podem entendre-la amb l'oïda existencial d'avui, alliberada del ressò del passat, però sensible al batec freturós del mateix principi imperatiu. Era la maduració d'un estil dels anys 30 més la realitat dels 40 que convertien la poesia

² Així el resumeix el filòsof i poeta J. M. Valverde: és «ese “hermetismo” [...] condensación, laconismo, cierre apretado de la expresión, sin dejar resquicios de menor tensión. De ahí la tendencia a reducir al mínimo el poema, partiendo el verso, además, en fragmentos que tiendan a ser una sola palabra, acentuada en su aislamiento» (Martín de Riquer i José María Valverde, *Historia de la literatura universal*, vol. 9, Barcelona 1999, p. 127).

³ Gilberto Finzi, «Introduzione» dins: Salvatore Quasimodo, *Tutte le poesie*, Milano 2002, p. viii.

de Quasimodo, no solament en un cant per les lluites socials, sinó també i més, en el cant que invocava la pietat humana després que el seu jo poètic s'inscrís i ressorgís del bany de sang i runes juntament amb la traducció dels clàssics, això és, la traducció de la veu d'una part del nostre mite fundacional: dels anys 40 són les seves versions de Sòfocles, Èsquil, fragments de l'*Odissea*, Catul i de l'Evangelí segons Joan.

Doncs bé, just aquí cal inserir la lectura i comprensió del primer poema, i del segon també.

Comencem per la datació del recull on és inclòs: el 1947. És un any en què ja té enllestides una gran part de les traduccions esmentades, s'ha capbussat en els pensaments del Nou Testament amb l'Evangelí de Joan i en els dels grecs amb l'obra dels grans tràgics. Per una banda, la de la seva particularitat, ha sobreviscut a unes acusacions d'espia feixista i ha enterrat la seva primera muller; i per una altra, la social del seu entorn, Europa comença a reviure després de tanta mort: en aquest any 1947, Itàlia, Romania, Bulgària, Finlàndia i Hongria, signen el tractat de pau elaborat l'any anterior a la Conferència de París.

Si ara sumem aquestes circumstàncies col·lectives i les seves privades ens acostarem dretament a la comprensió del poema, començant pel títol. Tot el conjunt dels disset versos és un apòstrofe, una veu adreçada a l'home que l'envolta. Parla amb afirmacions i amb imatges del passat i del present. Li pregunta quin és el sentit del món que ha engiponat i que manté amb la seva dolenta manera de comportar-se.

El present és el de l'autor, millor dit, era, perquè ara és el del lector. El títol i el vers 2, idèntic en els primers mots, és claríssim: «uomo del mio tempo». Quasimodo així ho deia en el moment d'escriure, i així ho pronunciem en el moment de llegir-lo. El passat és repartit en un triple graó d'allunyament i de proximitat. El temps més llunyà en el vers 1; el més proper en el vers 2 b, i el temps que era de l'ahir i és simultàniament de l'avui, en els versos 4 i 5 a. Tot aquest temps se'ns presenta actiu en el v. 2; i actiu i passiu en els versos 4 i 5. És a dir, l'home que fa, però també l'home que és vist pel mal que fa sofrir els altres homes.

Com que el poema és un apòstrofe, no cal dir que es remarca la persona a qui s'adreça el poeta: el «tu». Per això mateix aquest «tu» és el que fa, és l'actiu en el v. 6 amb una intel·ligència plena dels seus actes, però és un «tu» que actua sense consciència ètica ni moral cristiana, i dic cristiana perquè a qui s'adreça Quasimodo és a un home europeu d'arrel cristiana.

Aquesta complexitat la llegim en una estructura d'encavallament, és a dir, els versos no tenen el seu contingut significatiu tallat a la mesura estricta de cadascun, sinó que més aviat les afirmacions i les imatges se succeeixen sense pausa, s'han d'encavallar per enquibir-se en un vers rere l'altre, versos, tots junts, que són anisofil·làbics i sense rima; tenen només la musicalitat de les paraules triades, justes a la idea del poeta.

En poema té dues parts: la primera, els 9 primers versos. La segona, els 8 restants.

La II part és el resultat de la suma del passat i del present que conformen la I i per això s'obre amb una conjunció que tot ho col·loca en un present constant, o també pot dir-se en la permanència sense temps: «E ... odora»: ara mateix sap, desprèn una olor. I ho fa com en «nel giorno» primer, com la primera vegada que fou vessada sang humana. Va ser en un temps que ens el conta la Bíblia amb la història dels dos primers humans que conviven en pla d'igualtat, germans amb la sola diferència del temps de naixença. Només el lligam de l'horitzontalitat els unia i els diferenciava i, de més a més, eren els únics que existien... i l'un digué a l'altre: «anem al camp» (Gn 4,8) i allà un mata i l'altre és matat.

L'home de la pedra i de la fona, el dels mil·lennis de la prehistòria; l'home de l'aviació de la II Guerra Mundial; l'home dels tancs, de la força de sempre i de la constant tortura... Aquest és l'home que s'entronca amb els dos primers nascuts com a homes (ni Adam ni Eva no foren fills). És tota la llargària de la història i significativament el vers més llarg de tot el poema és el vuitè, encavallat amb el final del setè i que es perllonga per tot el novè; tot allò que es diu, doncs, entre els tres versos és això: 'tu has, home, continuat occint com sempre, com occiren els pares, com foren morts, fins i tot, els animals que et veieren a tu —com a home— per primer cop'. Sintàcticament el poeta s'adreça al «tu» home per dir-li que avui ha matat com ho ha estat fent sempre, de la mateixa manera que ho havien fet els seus pares, i els pares dels pares i els anteriors pares (llegim en el profeta Miquees 3,10: «que heu engrandit Sió a còpia de sang»), successivament enrere. Matar per matar com va fer-se amb els animals que per primera vegada miraven l'home, i que al revés s'ha de llegir així: el primer cop que l'home els mirà ja va matar-los. El poeta s'ha posat en la passivitat dels animals per fer ressaltar cruament l'acció de l'home. És doncs del tot lògic —històricament i poètica— que després d'aquesta afirmació llarga i rotunda comenci la segona part del poema amb la presència constant de la fortor de tanta sang vessada i enllaci el present amb el passat a través del relat mític dels dos primers germans, l'assassí i l'assassinat, Caín i Abel.

Però la història pretèrita i present no acaba en la simple rememoració, sinó que hi ha la persistència dels fets convertits, diu el vers 12, en eco tenaç i fred. És l'eco del Gn 4,10: «La sang del teu germà clama a mi des de la terra». Tant persistent com la consciència. O al revés: la consciència és la persistència del crim. Per això Caín reconeix que és massa gran el mal per poder-lo suportar (Gn 4,13). Sí, diu el poeta: «è giunta fino a te, dentro la tua giornata»... i ja es veu errant i fugitiu pel món (Gn 4,14).

També ara és lògic que la segona secció d'aquesta segona part del poema es converteixi en el principi de tota lliçó ètica amb la veu de comminació per oblidar el mal, que és la manera antitètica més segura de recordar-lo i tenir sempre present la seva terrible naturalesa destructora. El poeta canvia el destinatari de la seva veu, jo no és l'home *in genere* que té al costat avui, sinó el de demà. Ara s'adreça als fills, a tots aquells qui

després d'ell vindran i, simbòlicament, tots se'ls considera nascuts d'ell mateix en la mesura que ell és ara l'home genèric, la veu de la humanitat del 1947. «Dimenticate, o figli, le nuvole di sangue... », i altra volta encavallant els versos construeix la parènesi sobre l'objectivitat del moment, idèntica a la de sempre. Per això diu: «oblideu» que el baf de la sang escampada sempre s'ha alçat de la terra com un núvol... Oblideu... que no podreu... «Oblideu» els pares mirant les seves tombes no solament enfonsades a la terra perquè allí esdevinguin cendra, sinó enfonsades en la mateixa cendra de la destrucció feta per l'home. Oblideu els pares... si podeu: una ironia poètica, ètica, que ens fa pensar en sentències bíbliques com aquestes, gràcies a tan extrema antítesi: «Recorda't dels temps antics, vés pensant en cada generació; pregunta-ho al teu pare i t'ho dirà, fes-t'ho contar pels ancians» (Dt 32,7). «Pregunta-ho als antics, fes cas del saber dels seus pares; que nosaltres, nats ahir, no tenim experiència» (Jb 8, 8-9a). «És que heu oblidat la maldat que cometien els vostres pares o els reis de Judà o les mullers del rei Salomó, i les que cometíeu vosaltres i les vostres mullers en el país de Judà a les places de Jerusalem?» (Jr 44,9). Etc.

Els ocells negres... corbs, voltors, aus de carronya... El vent. Tots dos cobreixen el cor dels pares. Oblidar-ho tot per recordar-ho tot!

El poema, doncs, esdevé un text mític en la mesura que lliga el present al mite del passat i construeix uns versos prou bells perquè passin a la posteritat com a memòria. L'entrellaçament del mite bíblic fa arrelar més a fons l'experiència de Quasimodo que es converteix, així, en una veu mítica del seu temps i de cara al futur. Els seus versos s'enciren més alts just en la mesura que vénen de molt més lluny míticament. No ens pot estranyar pas el premi Nobel que rebé el 1959.

La lectura restarà closa amb l'atenció a tres paraules situades quasi al mig de la primera part i anuncien la següent: «senza amore, senza Cristo». Una és repetida, expressió de negativitat que no pot ésser percebuda com una realitat o un pensament més en la discursivitat del poema, no: cal recalcar el seu significat. 'Amor i Crist', sense articles ni adjectius, la simplicitat estilística heretada de l'hermetisme, amb la transparència d'allò que expressen. 'Amor' sense precisions ni distincions, absoluta del concepte en direcció a la primera part del poema. La seva mancança és la raó per la qual tenim un home que es perpetua en la fona, la carlinga, el tanc, les forques i els poltres de tortura, l'home creador d'enginyers per al mal. 'Crist', l'absoluta d'un nom, la referència a la més pura encarnació de l'amor, aquell que es presenta com a Fill de qui és per definició Amor... La seva presència en el poema és la constatació d'un amor real més ençà del genèric acabat d'esmentar, i esdevé l'antítesi concreta del personatge que en la segona part simbolitzarà el mal, Caín. Si es vol, quatre paraules per passar del concepte a la realitat, la cruesa de la qual gairebé exigeix la repetició del «senza».

Aquest poema té ben explícit un verset bíblic i fa presents els que el segueixen en el relat, però que potser també, com a ironia textual —el recurs de menar el lector a

William Blake: Abel.
Fragment de l'obra
El cos d'Abel trobat
per Adam i Eva.

referents implícits segons el grau de coneixements que tingui—, pot fer-nos pensar encara en una altra frase bíblica quan es parla d'un núvol de sang en el vers 14. És molt prima l'al·lusió, però el fet de demanar als descendents que oblidin, per no oblidar mai, el núvol de sang, el núvol que simbolitza tots els crims, també pot ésser per recordar el núvol que el profeta Isaïes esmenta en el seu capítol 44,22. Parla Déu i s'adreça a l'home: «he fos com un núvol la teva iniquitat, he desfet com la boira els teus pecats». Tanmateix, retrobar o rememorar aquí aquest núvol del profeta és segurament una lectura feta més des de la fe jueva o cristiana que no pas des d'un punt de vista neutre o estrictament literari en llegir la lletra impresa. Sigui, però, amb més o menys gruix de referències bíbliques, el poema és ben bé una veu que, amb els records de Caïn i Abel i els clams del present, crea una expressió poètica en la qual Quasimodo transcendeix el fets narrats vers el sentit ètic. Des de la responsabilitat del present, intuir un futur diferent si s'escolta el poeta, és clar. En el seu discurs, en rebre el premi Nobel, digué: «Il linguaggio del sangue non è soltanto dramma nel senso fisico, ma pressione conclusiva d'un processo continuo alla "tecnica" morale dell'uomo». I encara més: «la lealtà della poesia si delinea in una presenza che è fuori dall'ingiustizia e dall'intenzione della morte. Il politico vuole che l'uomo sappia morire con coraggio, il poeta vuole che l'uomo viva con coraggio».⁴ Aquesta contraposició, ara apareguda entre poeta i polític, la reveurem claríssima en el segon poema, i no podem dissimular que també, en expressió mítica, ja és en el final de la història narrada en el Gènesi. La veu del polític corre pel pensament de Caïn, «el primer que em trobi em matarà» (Gn 4,14); la del poeta,

⁴ Aquestes citacions d'*Il poeta e il politico*, el discurs de quan rebé el Nobel, han estat tretes del web *Nobelprize.org*.

en la de Déu: «això, no!» (Gn 4,15b)... i Caïn «es retirà de la presència del Senyor i se n'anà a viure al país de Nod...» (Gn 4,16); «salite della terra»... marxeu vers un altre món... «dimenticate i padri» (v. 15)... oblideu el passat en la vida futura... perquè així el tindreu present, com un senyal gravat al front, i posseireu nou coratge per a viure, poetes de la vida, i us mancarà el del polític per a ésser herois de la mort.

«ANNO DOMINI MCMXLVII»

Avete finito di battere i tamburi
a cadenza di morte su tutti gli orizzonti
dietro le bare strette alle bandiere,
di rendere piaghe e lacrime a pietà
5 nelle città distrutte, rovina su rovina.
E più nessuno grida: «Mio Dio
perché m'hai lasciato?». E non scorre più latte
né sangue dal petto forato. E ora
che avete nascosto i cannoni fra le magnolie,
10 lasciateci un giorno senz'armi sopra l'erba
al rumore dell'acqua in movimento,
delle foglie di canna fresche tra i capelli
mentre abbracciamo la donna che ci ama.
Che non suoni di colpo avanti notte
15 l'ora del coprifuoco. Un giorno, un solo
giorno per noi, padroni della terra,
prima che rulli ancora l'aria e il ferro
e una scheggia ci bruci in piena fronte.

Heu acabat de perculdir els tambors
amb cadència de mort per tots els horitzons
rere els taüts trossats amb les banderes,
de retre plagues i plors per pietat
5 a les ciutats destruïdes, runa sobre runa.
Però ningú no crida: «Déu meu
per què m'heu abandonat?». I no s'escola més llet
ni sang del pit foradat. I ara
que heu amagat els canons darrere els magnoliers,
10 deixeu-nos un jorn sense armaments sobre l'herba
a la remor de l'aigua en moviment,
de les fulles de canya fresques entre els cabells
mentre abracem la dona que ens estima.
Que no soni de cop al capvespre
15 l'hora del toc de queda. Un jorn, un sol

jorn per nosaltres, amos de la terra,
abans que retronin de nou l'aire i el ferro
i una estella ens abrusi enmig del front.

De *La vita non è sogno / La vida no és somni* (1949)

Qüestions retòriques

Respecte del ritme i la mètrica d'aquest segon poema s'hauria de repetir allò comentat del primer i no cal tornar-hi. De la relació paral·lela entre la semblança fonètica i significat en passar de l'italià al català, sí que cal alguna observació, deixant ara de banda les que seran incorporades al cos del comentari. Situats en el v. 11 ho som, també, en un context que podríem anomenar campestre, si més no els canons han estat amagats i tanquen l'horitzó uns magnoliers (v. 9) i damunt de l'herba no hi ha armaments (v. 10) —traducció literal—, no solament armes, sinó el conjunt de moltes menes d'armes, i la imatge de les fulles tendres de canya (v. 12) i l'estimada (v. 13). Si, doncs, som en aquest ambient de tranquil·litat, el poeta hi posa un contrapunt amb el mot «rumore» que abasta el so natural de l'aigua remorejant, sensació agradable, però també el so de l'aigua enfurida. L'expressió «avanti notte» podria passar amb la locució 'abans de', però semblant-me forçada he optat per 'capvespre'. Pot ésser sorprenent, per contra, la literalitat del vers següent en què 'el toc de queda' és en italià un sol mot, però el vers català manté el mateix nombre de síl·labes, casualment.

Una lectura

El segon poema porta per títol, a l'interior del següent llibre que Quasimodo publicà, en xifres romanes, l'any de 1947 més la tradicional precisió temporal de l'era cristiana, ANNO DOMINI. Malgrat el que ja sabem d'aquests 365 dies, aquest és 'l'any del Senyor'. És any dominical perquè ja s'ha acabat el malson (*La vida no és somni*, porta per títol el poemari) perquè «heu», vosaltres, homes (el poeta s'adreça també i encara als seus contemporanis), heu acabat de fer la guerra, «di battere i tamburi a cadenza di morte» (v. 1-2).

Heu acabat d'anar, se sobreentén, darrere de tants taüts de morts embolcallats, faixats potser seria la millor paraula traslladant el sentit polisèmic de «strette», amb banderes per l'honor de les pàtries —o bé dels interessos dels qui les invoquen, que ara no fa al cas—, morts embanderats (v. 3), com sempre.

Heu acabat, se sobreentén, de portar desgràcies i llàgrimes a les ciutats destruïdes... i ho heu fet «a pietà»; és aquesta una expressió irònica? El poeta constata que ha arribat, sigui com sigui, la pietat, una de les més altes virtuts que ens ha llegat la filosofia romana i, sobretot, el més mític dels seus personatges: Enees, el fugitiu de Troia, el pare de Roma. Portar al centre del nostre comentari Enees no és perquè sí. Penso que dues raons n'avalen

la presència aquí. En primer lloc, el coneixement que Quasimodo tenia de l'obra virgílica, com a traductor dels clàssics, i perquè la seva poètica no resta pas deslligada, ans al contrari, de la seva experiència íntima, a més a més del lligam amb les circumstàncies històriques; així ho reconeixen els estudiosos. En segon lloc, la presència de 'la pietat' en el versos d'aquest període. En el segon poema de *Giorno dopo giorno* llegim:

... la vita
non è en questo tremendo, cupo, battere,
del cuore, non è pietà, non è più
che un gioco del sangue dove la morte
è in fiore... («Lettera», v. 8-12).

En la descripció del món d'aquells dies la vida 'no és pietat, tan sols un joc de sang on hi ha la mort'. Tres poemes més endavant, en el que porta el mateix títol que tot el poemari, llegim: «... Al vostro morso è caduta la pietà» (v. 3) 'al vostre atac ha caigut la pietat'. I encara, a les acaballes del poemari, en els darrers versos del poema «Dalla Roca di Bergamo alta», en un anunci de l'alba futura —el poema comença amb el cant estrident del gall, «grido fulmineo di vita...» (v. 4)—, apareix novament:

...e qui l'ira
se quieta al verde dei giovani morti
e la pietà lontana è quasi gioia (v.16-18)

Després d'aquestes tres presències de 'la pietat', en el poemari següent, *La vita non è sogno*, de nou es fa present en el poema que ara comentem i en el darrer, «Lettera alla madre», al penúltim vers:

... O morte di pietà,
morte di pudore. Addio, cara, addio, mia *dulcissima mater* (v. 29-30).

Diria que en aquest s'agermanen, per semblança familiar, Quasimodo i Enees, l'heroi de la pietat summa envers els seu pare mort, paradigma de totes les seves obres piadoses. Així, el pare, quan el rep de visita en el món dels morts, li reconeix:

uenisti tandem, tuaque expectata parenti
uicit iter durum pietas!... //
has vingut, a la fi, i la teva pietat, que admirava el teu pare,
ha vençut la duresa del camí (Virgili, *Eneida* VI, 687-688),

una duresa que tal volta podríem projectar-la damunt de Quasimodo com l'esforç que fa en la seva obra poètica per esdevenir un hodiern referent de la pietat i, com qui res no diu, suscitar-la en els seus consemblants.

Ultra aquest paral·lelisme, penso que puc emmenar el lector a una cruïlla de més coincidència poètica entre Quasimodo i Virgili, com a creador, aquest, de la imatge

d'Ennes, evidentment, per un vers del mantuà que sembla fer-se seu el poeta que verseja en la guerra i la postguerra:

quique pii uates et Phoebos digna locuti //
els piadosos poetes que parlaren dignament, com Febus (VI, 662).

Als inferns, en els seus Camps Elisis,⁵ hi ha aplegats els qui foren poetes piadosos en el món romà. Aquí, en la terra italiana del segle xx devastada per la guerra, la pietat de Quasimodo, i fins i tot la d'aquells que ara la practiquen cansats «di battere i tamburi» de la mort. Pietat sobre les ruïnes i damunt les despulles dels morts. Exactament com Enees.⁶ Aquesta és la semblança dels dos poetes que ens han llegat dístics i versos amb la claredat de la veu d'Apol·lo, altrament dit: comprensibles del tot.

Però no n'hi ha prou amb l'antiga pietat, amb el sentiment humanitari en una Europa que també és hereva del cristianisme. No n'hi ha prou i ho constata el poeta posant-nos al davant l'home símbol per antonomàsia, l'home crucificat: «Déu meu, per què m'heu abandonat?» (Mt 27,46 / Mc 15,34).⁷ Aquesta és l'actitud i la paraula més profunda que cal que surti del fons de l'ànima humana. Primer: reconèixer l'absoluta solitud davant de la mort. Segon: ésser valent per preguntar a la font de la Vida: Pare... Preguntar per quina raó aquest pare s'ha desentès del fill. I la pregunta reconeix l'existència del Pare i simultàniament ens dona la pròpia mesura: som només fills, som els qui hem vingut, no som l'origen... Però avui, 1947, l'home europeu ja no es pregunta ni tan sols per la seva consciència de solitud ni de finitud ni té consciència que endarrere d'ell hi ha el pare i l'altre pare i l'altre i el Pare de tothom. L'home europeu de la postguerra ha perdut els orígens que són penyora d'identitat.

⁵ «... locos laetos et amoena uirecta / fortunatorum nemorum sedesque beatas // ... contrades alegres i prades amenes de boscos venturosos i estada dels benaurats» (VI, 638-639).

⁶ «at pius Aeneas ingenti mole supulcrum / inponit suaque arma uiro... // però és el pius Enees qui ha bastit un sepulcre de gran proporció i s'hi deixen les armes del soldat...»; «multa [Aeneas] putans, sortemque animo miseratus iniquam / cernit ibi maestos et mortis honore carentis / Leucaspim et Lyciae ductorem classis Oronten // suputant moltes coses i compadint en la seva ànima la iniqua sort, reconeix, allí, sinistres i mancats de l'honor de la mort [i.e. de la sepultura] Leucaspis i el comandant de la flota de Lícia, Orontes» (VI, 232-233 i VI, 332-334).

⁷ Aquesta exclamació, recordem-ho de passada en aquest article que fonamenta la densitat significativa per l'acumulació de referències a textos pretèrits —explícites o implícites—, aquest crit de solitud absoluta, els evangelis de Mateu i Marc el recullen del Salm 22,2. I una altra observació, encara. La solitud de la creu, vés a saber si no era en l'inconscient de S. Quasimodo quan es defineix a si mateix, i als poetes contemporanis, com a ésser de la solitud: «il poeta, dalla notte, cioè dalla solitudine, trova il suo giorno e inaugura un diario mortale per gli inerti; il paesaggio oscuro cede al dialogo. Il politico e gli alessandrini con le corazze dei simboli e delle purezze mistiche fingono di ignorare il poeta. È una storia che si repete come il canto del gallo, anzi come il terzo canto del gallo» (S. QUASIMODO, *Il poeta e il politico*, op. cit.); en el discurs, una altra referència bíblica!

El poeta ho constata: ningú no crida. I cal un crit abans de la mort. I ha de ressonar en els morts vivents que són els qui han restat en acabar-se la guerra. El mort de la creu, després del seu bagol i havent lliurat l'esperit —clam de solitud i lliurament confiat— encara ens dóna sang i aigua (Jn 19,34), però en aquest avui postbèl·lic ja ningú no pot donar res... no hi ha pits foradats que vessin sang, ni tan sols llet materna... no hi ha cap donació de nova vida en els morts d'avui ni en els vius abatuts per la misèria. Som davant d'una buidor total.

Com el poema anterior, aquest també té dues parts. La primera acaba en la meitat inicial del vers 8 i amb les dues darreres paraules comença la segona. De nou principia amb la constatació del final de la lluita, però sospita que només dissimuladament perquè els canons han estat amagats darrere els magnoliers. Bé, tot i que sigui així, almenys concediu una treva, regaleu, cedi, doneu un sol dia per a la pau, vosaltres que sou els senyors de la guerra. I la pau la llegim amb les imatges més tradicionals de la nostra cultura: l'herba del prat, el so de l'aigua de les rieres, el de l'oreig entre les canyes rebrotades i escapçades per ornar els cabells de la joventut, la folgança enmig d'aquesta primavera. És una espurna de pau i per això clama el poeta des del vers 14: que no soni el toc de queda. Deixeu-nos el dia tot sencer perquè en la tranquil·litat, ara, som els amos de la terra... Que sigui així abans que no torni el vent (de la malastrugança, entenguem-ho) i el ferro (de les armes, no ens enganyem!) i una estella, això és, un tros petit d'una cosa... un fragment de metralla s'estavelli al mig del front... del meu, del teu, del de tots.

Aquests dos poemes de Salvatore Quasimodo se'ns doblen de sentit si sabem llegir-los amb l'enriquiment significatiu que el mateix autor volgué sumar-hi amb les referències bíbliques. El sentit mític d'aquestes citacions explícites, i fins de les que, implícites podem imaginar-hi de més a més, conjunten fets del passat amb els del present, uns esdeveniments de l'ahir amb els de l'avui que ens posen al davant quina és i quina ha d'ésser la identitat col·lectiva i individual de l'home d'ara i del demà. Són uns versos que ens diuen cruament i serena que l'assumpció de la memòria històrica és el camí de la humanització; que la pràctica de la pietat ha d'ésser en els fonaments de la vida. No fóra una justa lectura, penso, la que es limités a trobar-hi les citacions bíbliques com un recurs literari culte o de regust religiós i no anés més a fons. No pas de pas l'Acadèmia Sueca corroborava, en atorgar-li el Nobel, que la Bíblia, juntament amb la mitologia clàssica, era present en els seus versos i que «la compassió cristiana és la qualitat bàsica de la seva poesia, la que en moments de gran inspiració, ateny universalitat». Meresqu el premi i bé mereix la nostra aplicada lectura —fem-la agraïdament—, per «la seva poesia lírica que, amb clàssica inspiració, expressa la tràgica experiència de la vida en els nostres propis temps».⁸

⁸ El text anglès es troba en la mateixa font de la nota 4.

Presentació de *Lo Nou Testament*. Traducció de Josep Melcior Prat¹

per Manuel Jorba

L'obra que es presenta, que inclou uns estudis preliminars, i perquè inclou aquests estudis i perquè és fruit d'un treball rigorós, satisfà una necessitat cultural, i la satisfà com a part d'un projecte que ho és, una necessitat, en el seu conjunt. Un projecte que només és possible com a feina d'equip; però ja és cosa sabuda que els equips funcionen bé quan hi ha motors potents que activen totes les peces de la maquinària. Cal felicitar els responsables del Corpus Biblicum Catalanicum i tots els qui han participat en l'edició del Nou Testament: Pau Alegre, Carme Capó, Pere Casanellas, Antoni Coll i Albert Rossich, i els de les empreses editorials, i encoratjar-los per la continuació de la feina que queda.

La feina feta va més enllà, doncs, de l'estricta edició i anotació de la traducció del Nou Testament: tenim una molt afinada aproximació a Josep Melcior Prat, a la seva trajectòria personal i política, a les relacions establertes durant l'exili, les complicitats i animadversions: amb això tenim noves precisions sobre les relacions amb Mr Cheap, Puigblanch, Bussanya, Domènec M. Vila, els Villanueva, etc. Hi ha també una aproximació precisa i rica a la Societat Bíblica Britànica i Estrangera amb relació a la traducció, una aproximació a la història d'aquesta traducció de *Lo Nou Testament* en les diferents edicions i a les seves característiques de llengua: tot això sobre fonts en bona part inexplorades fins ara, com l'informe de Joseph Jowett, de 12-XI-1832, de l'entrevista tinguda amb Josep Melcior Prat sobre la traducció dels salms. A destacar també la tesi només molt parcialment publicada de la malaguanyada Tina Barrass i

¹ *Lo Nou Testament* Traducció de Josep Melcior Prat. Transcripció a cura d'Antoni Coll i Casals. Notes de Pere Casanellas i Bassols. Estudi introductori de Pau Alegre i Nadal, Carme Capó i Fuster, Antoni Coll i Casals i Pere Casanellas i Bassols. Glossari d'Antoni Coll i Casals i Pere Casanellas i Bassols, revisat per Albert Rossich. Barcelona: Associació Bíblica de Catalunya/Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2008 («Corpus Biblicum Catalanicum», 38). La presentació fou feta a l'Aula Magna de la Facultat de Teologia de Barcelona, el 10 de març de 2008.

els papers de la Societat Bíblica de Londres, de la universitat de Cambridge i de la Biblioteca Foral de Biscaia. Coneixem, doncs, ara, molt millor que fins ara, el procés de traducció, impressió i difusió de *Lo Nou Testament*, i disposem, amb l'ampli glossari de mots i l'índex de mots en suport informàtic, d'unes eines impagables.

En l'edició vuitcentista de *Lo Nou Testament* hi ha haver, com es dedueix dels noms que he apuntat, confluència de personatges, amb responsabilitat major o menor sobre la iniciativa i sobre la traducció, però voldria remarcar que tots ells van tenir paper social, polític, cultural i literari en la Catalunya del seu temps, en una societat immersa en un procés lingüístic i cultural molt particular. La conseqüència que voldria destacar és que aviat se'n fa una tercera edició a Barcelona, en un moment políticament permissiu, i a càrrec de la persona, Antoni Bergnes de las Casas, de qui podia esperar-se una iniciativa com aquesta. Es pot dir, per això, que *Lo Nou Testament* no es va publicar, o no només es va publicar, perquè era en català, sinó perquè és la Bíblia, potser comercialment competitiva perquè no n'hi havia d'altra: encara que el fet que no es tractava d'una obra de difusió popular feia que la «comercialitat» que se'n podia esperar s'hagi d'apuntar amb reserves (la Bíblia era generalment considerada com una cosa de capellans i no de fidels, la majoria il·letrats: però seria interessant de saber, si això fos possible, quina difusió oral, a través de la lectura en veu alta i en grup se'n va fer. En tot cas, l'edició arriba quan s'havia paralitzat la continuació del projecte: tant el final de l'exili com els dubtes que els anglesos tenien respecte a l'interès per la traducció catalana, o respecte a la seva «necessitat» lingüística, en una Catalunya culta transculturada, hi havien posat fi, quan ja s'havia emprès la traducció del Vell Testament, i esperem veure publicat aviat el que s'arriba a traduir.

El català escrit era propi d'uns àmbits limitats, i un d'aquests era el religiós, especialment el de la pastoral popular i la catequesi. Les publicacions hi eren abundoses, com es veu en el catàleg d'Aguiló o en l'establert per Àlvar Maduella per als anys 1800-1833.

Lo Nou Testament, en canvi, era una obra insòlita per la llengua, i com a tal ho era també en el catàleg de l'editorial de Bergnes de las Casas. Bé que alguna intenció de publicació de textos catalans, concretament de poemes catalans cultes, no només antics, devia haver-hi darrere un prospecte de quatre pàgines publicat amb peu d'impremta de «Barcelona: imprenta de A. Bergnes y Comp.», presumiblement entre 1840 i 1842 (i desconegut, que jo sàpiga, fins ara). En efecte, unes *Muestras de varias poesías catalanas, según el especial carácter de sus diversas épocas* (fixem-nos que la llengua vehicular hi és el castellà, a diferència de l'edició de *Lo Nou Testament*, la qual cosa apunta a destinataris diferents i a intenció diferent) recullen un fragment d'una codolada que no identifica —de fet *Lo somni de Joan Joan*, de Jaume Gassull (València, 1497)— i que data erròniament el segle XIII (del vers 170 —«Puix sabeu quant es cosa certa», fins al 198, «textit, ordit y acabat»), un fragment de l'«Oració panegírica que se recità en la Paheria de la ciutat de Lleyda ...», «Del Cura de Vallfogona», i dos poemes coetanis: «Fragmento de *Las comunidades de Castilla*», concretament les quatre estrofes corresponents als números 1, 2, 3 i 71 de l'edició de Max Cahner (amb nombroses variants), i tot el poema «La pàtria. Trobes» d'Aribau (que és titulat «*Trobes d'Aribau*»).

Hi ha rebutjament intel·lectual de la llengua catalana per motius sociològics —uns motius que feien que es considerés una llengua irrecuperable—, però no hi havia una hostilitat (o autoodi) generalitzada amb totes les conseqüències: per això potser es pot dir que donar-ne mostres «cultes» equivalia a acceptar-ne la viabilitat de l'ús per a obres d'envergadura, com ho havia estat *Lo Nou Testament*. Bergnes ja es va trobar feta la traducció, però bé hi devia haver contacte amb Prat, amb qui va fer coneixença a Anglaterra i amb qui es retroba i col·labora d'alguna manera a Barcelona en entitats culturals i filantròpiques.

Sembla provat que en la iniciativa de Bergnes hi havia un interès religiós, i que va aprofitar oportunament la possibilitat legal de publicar l'obra sense notes, cosa impossible poc després, a partir de 1838. El mateix interès i oportunitat es trobava en la publicació de la versió castellana dels dos testaments deguda a Felipe Scío de San Miguel (1837).

El perfil ideològic religiós de Bergnes, prou fixat a hores d'ara, ens acosta a un personatge peculiar en el context social i religiós del seu temps català. No va ser ben bé un «exiliat» polític forçós, però sí de conveniència, donat l'origen francès de part de la família i la posició antiabsolutista, per afrancesament de signe liberal. Quan ja havia emprès l'estudi de llengües modernes, estigué en 1824-25, i en un segon viatge el 1830, a Londres, passà per França i potser per Alemanya. A Anglaterra conegué exiliats liberals, entre els quals Josep Melcior Prat. Es relacionà amb cercles protestants, amb

especial interès, si més no de futur, pels quàquers, i conegué també la Societat Bíblica Britànica i Estrangera.

Aviat havia d'incloure a *El Museo de Familias* algún article traduït segurament per ell mateix en què es ponderava la bondat dels quàquers, per damunt de grups protestants radicals, per raó de «su creencia tolerante, su caridad universal, su amor al prójimo, su rectitud moral y su estrechísima observancia en todos los comprometimientos de la vida privada». Anys a venir, evocaria l'admiració que sentí per la «caridad verdaderamente evangélica» d'un quàquer anglès, membre destacat de la Societat Bíblica, alhora que apuntava críticament que «las naciones que más han blasonado de católicas sean las más pervertidas», i advocaria per la religió «íntima» enfront del compliment extern i superficial dels preceptes.

Potser la idea de l'empresa editorial, selectiva, que promogué a partir de 1828, i a partir de 1830 i fins al 1843 amb impremta pròpia, prové de les seves experiències a l'estranger. En tot cas, no deixa de ser significatiu que el seu catàleg editorial i les seves revistes incloguin obres o articles que s'adiuen perfectament amb els ideals quàquers de l'abolició de l'esclavitud, la reforma del sistema penitenciari i la dels hospitals mentals i de l'expansió i la millora de la instrucció.

Aquesta diguem-ne filantropia «il·lustrada» és relacionable amb naturalitat amb la «fraternitat universal» preconitzada sota la influència de Lamennais dins el cercle de Josep Andreu i Fontcuberta, o Covert-Spring, amb entusiastes abanderats com Ribot i Fontserè, que treballaren a *El Vapor* de Bergnes. I la publicació de *Lo Nou Testament* encaixa perfectament amb el seu perfil ideològic i les necessitats religiosoculturals que ell veia en la societat catalana. Com hi encaixaven la «Biblioteca de Conocimientos Humanos», o les obres de Walter Scott, en la traducció i edició de les quals ja havia projectat de col·laborar el 1828, segons el projecte emprès per Aribau, López Soler i Sampons. Diré de pasada que Aribau i López Soler rebutjaren la col·laboració de Bergnes de las Casas per la manca de domini suficient de la llengua castellana que demostrava o que li atribuïen: «... la diversidad de lenguas en que con tanto acierto se ha ejercitado hace que su castellano no sea del más correcto y castizo ...» (carta de 12-XII-1828).

Els motius religiosos de Bergnes no havien estat tan clars en la implicació de Josep Melcior Prat en la traducció de *Lo Nou Testament*, o en tot cas no n'eren els principals. En una carta a Puigblanc, amb relació a la utilització d'edicions no autoritzades per l'església catòlica en la seva traducció, diu: «Debe pensar que, a mí, me es indiferente todo menos ganar algunos cuartos para soportar nuestra situación». Tanmateix, això no contradiu l'informe sobre Prat exhumat a l'apèndix tercer de la present edició, en el qual es fa referència que, per al traductor, «ara és el moment, o mai, d'introduir a Espanya la paraula de Déu. Perquè, tot i que encara catòlic, confessa que des que resideix a Anglaterra els seus prejudicis han cedit. De fet, una raó per la qual continua en la confessió romana és el temor de fer mal als parents que encara té a Catalunya,

especialment una mare anciana» (p. CLXXXIX). Si ens atenim a l'activitat de Prat a Barcelona en tornar de l'exili, en temps difícils en l'àmbit civil per la guerra carlina i la preeminència militar autoritària, hi podem veure afinitats amb Bergnes pel cantó de l'humanitarisme, centrat en la difusió i promoció de la cultura i la instrucció, des de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, la Societat Econòmica d'Amics del País o, em sembla poder afirmar, també des d'entitats com la Sociedad para el Fomento de la Ilustración (potser ja des del 1839) i centres escolars com el Colegio Carreras i l'Institut Barcelonés. No és estrany, doncs, pensar que Prat mateix pogués facilitar o intervenir i tot en la nova edició de *Lo Nou Testament*. Un altre motiu, o potser una conseqüència justificativa de la feina empresa, era que la traducció serviria «para fomentar el estudio del catalán, tan poco cultivado» (carta a Puigblanch, citada a la nota 191) (ens podem preguntar si l'estudi per un ús millor, o només l'estudi com a objecte d'«anatomia»).

A propòsit d'això, tornem a la qüestió de la situació de llengua del temps de l'edició, un tema abordat a la introducció del llibre que es presenta.

Dins el segle XIX, però tardanament, el lingüista francès Michel Bréal (1891) —i ho recollia molt aviat el lingüista Josep Balari i Jovany, als Jocs Florals de Barcelona de 1894— va concloure que la consideració social d'una llengua no té res a veure amb les característiques internes, perquè allò que aixeca una llengua socialment per damunt d'una altra o d'unes altres no és una superioritat intrínseca, sinó les circumstàncies polítiques. Un lingüista més modern, Max Weinreich, ho expressava encara més gràficament quan definia obertament una llengua com un dialecte amb un exèrcit al darrere. Cap llengua, doncs, no és inferior a cap altra, per més condicionaments socials que les afectin, naturalment o forçadament: i és justament per les circumstàncies alienes a les característiques internes de les llengües que les llengües presenten diferències de consideració i d'ús socials. Però tot això no se sabia, de bona fe, durant molts anys del segle XIX (i hi ha qui no ho sap encara, o no vol saber-ho, i em sembla que no de bona fe).

Per això és explicable que la llengua catalana s'hagués convertit en una llengua de la qual es coneixia l'ús medieval literari i cortesà, i que fos per això valorada com a llengua de l'antiguitat; se li reconeixia i se li ponderava el prestigi i el valor estrictament històrics, però no els actuals, i no era considerada apta per participar en la festa de la literatura i de la creació i les relacions culturals. Com deia Capmany, no era adequada per participar de la «república de les lletres». I això en uns temps de revaloració de la creació literària, de valoració de l'originalitat i del geni creador, i del creixement, tant per canvis polítics com tècnics, d'influents mitjans de comunicació, diaris, revistes i altres productes impresos.

Confiant en les possibilitats d'incorporar-se a les lletres castellanques, com passava en tota manifestació escrita i parlada administrativa, paraadministrativa i governamental que comportés l'ús de la llengua castellana, els autors, o alguns autors, dels anys de què parlem, van més enllà de les limitacions de l'activitat poètica ocasional o simplement

lúdica, del producte literari de diversió, entreteniment o circumstancialitat pura i simple, i, bé que no es pot parlar inicialment de «professionalització», sí que l'escriptura s'aborda com una activitat seriosa, amb «professionalitat». Es pot dir que, igualment com passava en totes les professions lligades a l'alt poder polític, militar i eclesiàstic, als escriptors d'aquells temps no se'ls podia acudir pensar en una altra llengua que la castellana si volien aspirar a tenir un paper rellevant en la república de les lletres.

Bonaventura Carles Aribau i altres joves escriptors ambiciosos (de primer Ramon López Soler, Joan Làrios de Medrano, Francesc Altés i Gurena; tot seguit Manuel de Cabanyes, Pere Mata, Antoni Ribot i Fontserè, Manuel Milà i Fontanals, Pau Piferrer, Joaquim Rubió i Ors, i molts més) se sentien capaços, a diferència dels seus avantpassats, de dominar la llengua castellana i estaven disposats a destacar en les lletres castellanques, bé que conscients de les limitacions que comportava escriure en una llengua apresada. S'hi afegia l'interès per la substitució de la poètica barroquitzant, amb l'adopció dels models i de la preceptiva il·lustrada i, consecutivament, dels sentimentals i dels romàntics, que concretaren en poemes solts, llibres de poesia, articles doctrinals, obres teatrals i, una mica més endavant, en novel·les històriques.

L'ús literari circumstancial, seriós o, sobretot, humorístic, de la llengua catalana, es mantenia coetàniament, però sense fer cap esquadra profunda en l'ús de la llengua castellana en la literatura culta fins al moment que, més enllà de 1840, es comença a fer palpable un procés, anomenat de Renaixença, que, gràcies en bona mesura a l'impacte del romanticisme, desembocarà gradualment, i paral·lelament al fet de la recuperació de l'orgull «provincial», en un ús literari més ampli de la llengua catalana.

Els escriptors humorístics o «vulgars», o «vallfogonescos», van ser durant molts anys el més visibles, però les noves circumstàncies culturals els feren conscients de les pròpies limitacions com a escriptors. Si més no, Josep Juncosa escrivia, el 1840: «... i, com lo idioma patri ha estat sempre mon favorit, me persuadí i a l'instant reuní vàries composicions, que són les contingudes en eixa obra, no perquè pensàs influir en la poesia, ni en nostre idioma, sinó perquè, en virtut de mon desig i atreviment, prènguien los savis i literats la ploma i recorrien los arxius de nostre Província publicant escrits preciosos i produint sos talents, altres per quals tórnia lo sigle d'or en la literatura Catalana.»

Anant uns anys enllà, Antoni de Bofarull desterrava els autors dedicats a la literatura «vulgar» de la seva antologia de «trobadors nous»: «... sense ser enemic de dit gènere, ni dels que el cultiven, dec manifestar que no he fet esforços per presentar-ne grans mostres per considerar que son abús és lo que ha fet caure més en ridícul la llengua catalana.. Aixís he tingut la mira que les composicions escollides sien d'autors que no s'hagen dedicat exclusivament al tal gènere, i que antes bé [...] hagen aprofitat la llengua catalana per a expressar sentiments nobles i generosos.» I Verdaguer, que havia arribat a la literatura a través d'ambicions limitades, sap (ho diu molr aviat, al discurs de la Font del Desmai, el 1867) que l'ha d'abandonar per poder ser reconegut com a vertader escriptor.

Aquest tipus de literatura («vulgar», d'entreteniment; o culta però ocasional, com feta per força o per oportunitat) no era privativa, ja ho he apuntat abans, de la llengua catalana o de les llengües minoritzades (n'hi ha molta en castellà i en totes les llengües), però en català hi era dominant si no exclusiva, i afectava tots els estrats socials.

La generació activa durant el Trienni Liberal (la dels esmentats Aribau, Làrios de Medrano, López Soler...) i la romàntica que s'hi encavalla no només havien acceptat el canvi de llengua en els usos formals, sinó que havien interioritzat els referents literaris, històrics i culturals castellans (que els era la *nostra* llengua, els *nostres* autors, la *nostra* història...), sense perjudici de la consideració «històrica» de la llengua catalana i dels mites propis. Es pot parlar, doncs, d'una profunda transculturació i d'una no menor penetració, en l'esfera formal i alta, de l'ús de la llengua castellana, afavorit per la concepció nacional «espanyola» implantada extensament i progressivament a partir de la Guerra del Francès (i potser ja de la del Rosselló o Guerra Gran).

A l'estudi introductori del llibre que presentem es fa referència a la posició de Ballot, Sala i Guàrdia, Puigblanch i altres homes representatius del moment respecte al futur de la llengua catalana. No hi insistiré.

Del que deien, podem concloure que l'adopció de la llengua castellana per a la creació literària esdevenia, més que una opció possible, una qüestió obligada lligada al fet de reconèixer-se en una estructura nacional i cultural espanyola, encara que el domini de la llengua fos treballós, com confessava Manuel de Cabanyes: «No encareceré [...] las dificultades que un catalán ha de vencer para escribir en una lengua cuyo estudio le es tan costoso como el de cualquier idioma extranjero, pues con razón podrían contestarme que nadie me obligaba a escribir, y que sin mis poemas poco perdiera la literatura española.»

Aquests mots encapçalaven els *Preludios de mi lira*, del 1833, publicats, doncs, una vegada Aribau, amb els *Ensayos poéticos* de 1817, i Làrios de Medrano ja havien trencat la llarga absència de llibres unitaris de poemes castellans impresos amb dignitat editorial d'un sol autor català i entraven en una nova dimensió pública de la creació poètica, fora del clos dels amics o de les societats literàries, i de la simple transmissió amb volums ocasionals, o a través de la premsa o de petits impresos, o a través de manuscrits, de les obres amb què volien respondre exactament a les exigències del seu temps.

El 1836, *Lo Nou Testament* era un objecte imprès insòlit, per molt que s'editessin llibres d'ús religiós; no era, però, identificable com una simple obra literària, i això deu poder explicar que no se'n qüestionés el fet de publicar-se en llengua catalana.

Magí Pers i Ramona, tant al *Bosquejo histórico* (1850) com a la *Història de la lengua y la literatura catalana* (1857), es limita a citar que el 1836 es publica a la casa de Bergnes una traducció del Nou Testament, però es tracta d'una dada que engruixia les que per a ell demostraven que «al llegar al año 1834 fue cuando la literatura catalana, que con la pérdida del sistema constitucional de 1823 parecía de nuevo haberse adormecido,

volvió a despertarse y a renacer con nuevos bríos el gusto para la literatura del antiguo Principado». Balaguer, en canvi, no inclou *Lo Nou testament* en la nòmina d'obres representatives de la nova situació literària de la llengua catalana. No devia ser el cas de Balaguer, però si d'altres no en parlen, devia ser per motius d'escrúpols d'ortodòxia. Per això és més valuosa la referència que hi fa Marià Aguiló, escrita segurament el 1860, quan diu que es tracta de l'obra «de más empeño de cuantos se han publicado modernamente en habla materna».

«Despertar-se» i «renéixer», diu Pers i Ramona. No s'havia produït en l'endemig res que trenqués esquemes de manera radical, però sí un punt d'inflexió en la transculturació de les capes cultes catalanes, que deixa de ser irreversible, i permet per tant que les noves generacions puguin accedir a la creació de cultura —de literatura— no necessàriament i exclusivament en llengua castellana i segons les fonts i les referències històriques, mítiques, literàries, etc., de la cultura castellana. Disposar d'un Nou Testament en llengua catalana era, més enllà de la satisfacció espiritual que podia produir-ne la lectura, un instrument d'informació, d'inspiració, per a la poesia en la mateixa llengua en què ara podia ser escrita amb «normalitat», o amb la anormal normalitat que s'anava guanyant al llarg del segle XIX.

Bibliografia bàsica

- Pere ANGUERA, *El català al segle XIX. De llengua del poble a llengua nacional*, Barcelona: Editorial Empúries 1997.
- Max CAHNER, *Literatura de la revolució i la contrarevolució (1789-1849). Notes d'història de la llengua i de la literatura catalanes, 3. La primera restauració absolutista (1814-1820)*, Barcelona: Curial 2004.
- Pere CASANELLAS I BASSOLS, «Josep Melcior Prat i Solà en el cent cinquantè aniversari de la seva mort», *Revista de Catalunya* 208 (2005) 3-8.
- Jordi GINEBRA, «Problemes de la història social de la llengua dels segles XIX i XX», *Caplletra* 27 (1999) 13-21.
- Manuel JORBA, «La Renaixença», en Julia BUTIÑÁ JIMÉNEZ – Joan RIBERA LLOPIS (co-ords.), *Literaturas hispánicas no castellanas, I. Literatura catalana. Literatura catalana moderna*. Madrid: E-excellence. Liceus. El Portal de las Humanidades [www.liceus.com] [2004]. Cap. I. 17 p.
- Àlvar MADUELL, «Ciència, pietat i literatura en les edicions catalanes d'abans d'Aribau (1801-1833)», *Actes del Col·loqui Internacional sobre la Renaixença (18-22 de desembre de 1984)* (:“Estudis Universitaris Catalans”, XXVII, 1992), Barcelona: Curial 1992, p. 13-55.
- Joan-Lluís MARFANY, *La llengua maltractada*, Barcelona: Empúries 2001.
- Joaquim MOLAS, «Reflexions sobre una clausura», *Anuari Vedaguer* 13 (2005 [2007]) 293-302.

Parlem amb la Núria Calduch-Benages

Antoni Pérez

Hem viscut durant aquest mes d'octubre un gran esdeveniment per a l'Església: el Sínode de bisbes, que ha reflexionat, pregat, treballat i aprofundit sobre el tema "La Paraula de Déu en la vida i la missió de l'Església".

De casa nostra, la germana Núria Calduch-Benages —que tots ja coneixeu perquè ha col·laborat en moltes ocasions en el nostre BUTLLETÍ—, gran biblista, és a dir, gran coneixedora i gran amant de la Paraula de Déu, professora de la Facultat de Teologia Bíblica de la Universitat Gregoriana de Roma, va ser cridada com a experta per participar en el Sínode. És un goig poder aprendre de les seves paraules i poder escoltar la seva experiència.

Sabem que el mes d'octubre ha estat un mes que ha demanat molta dedicació al treball del Sínode i que encara ara esteu molt ocupada en moltes tasques que se us encomanen, per això, no podem començar d'altra manera que donant-vos les gràcies per haver tingut l'amabilitat de dedicar-nos aquest temps per comunicar-nos què ha estat i, sobretot, què pot ser el Sínode per a nosaltres.

Per començar, ens agradaria que ens expliquéssiu què us va semblar quan a l'octubre del 2006, ara fa ja dos anys, es feia públic que el Papa convocava un Sínode de bisbes sobre el tema de la Paraula de Déu? Què pot significar, dins del pensament del Papa, que el primer Sínode convocat per ell estigui dedicat a la Paraula de Déu?

La notícia em va omplir de goig, perquè la decisió del Sant Pare responia a un desig que havia estat manifestat en repetides ocasions per figures molt significatives en l'Església com el cardenal Carlo Maria Martini o el cardenal Godfried Danneels, president de la Conferència Episcopal de Bèlgica, i també per nombroses institucions com, per exemple, la Federació Bíblica Catòlica, fundada pel papa Pau VI l'any 1969

amb el fi de fomentar i promoure la consciència sobre la importància de la Sagrada Escriptura en tots els àmbits de la vida eclesial.

A més a més, cal tenir en compte que aquest sínode s'ha celebrat després del sínode sobre l'Eucaristia (2005), la qual cosa posa de relleu la profunda unitat que existeix entre les dues taules litúrgiques: la taula de la Paraula i la taula de l'Eucaristia.

Si el Sínode, pel tema, ja us era proper, segur que us el vau sentir més vostre quan us van demanar que hi participéssiu com a experta. Com vau viure aquesta petició i en què havia de consistir la vostra col·laboració?

Confesso que quan abans de l'estiu em va trucar Mons. Nikola Eterovic, el Secretari General del Sínode, per comunicar-me el nomenament de part del Sant Pare, no m'ho vaig creure, ja que pensava que era una broma dels meus col·legues de la facultat. Gran va ser la meua sorpresa quan vaig adonar-me que la trucada anava de debò. Vaig sentir un profund i sincer agraïment ja que per a mi participar en el Sínode representava una oportunitat única en la vida, una oportunitat que sincerament no m'havia ni tan sols passat pel cap.

La missió dels 40 experts —dels quals 5 érem dones—, consistia a ajudar el Secretari Especial del Sínode (Mons. Laurent Monsengwo Pasinya) sobretot en l'elaboració dels documents. Tots nosaltres vam participar activament en les discussions dels cercles menors (grups lingüístics d'unes 25 persones) i en la preparació de les 55 propostes entregades al Sant Pare com a fruit dels treballs sinodals.

Tots els qui hem viscut les sessions del Sínode des de fora, gràcies a les informacions de la Secretaria del Sínode que anaven apareixent, tenim la impressió que ha estat un diàleg molt viu, molt interessant i molt diversificat. No sé si la vivència des de dins és la mateixa. Com es viu una trobada i un treball amb bisbes de tot el món?

Malgrat les diferents cultures, mentalitats i sensibilitats del pares sinodals, l'Esperit Sant ha fet molt bé la seva feina. De fet, en el sínode ha regnat un ambient eclesial de comunió, un clima fratern de recerca que ha afavorit la participació activa de tots els membres segons les tasques assignades. En conclusió, 253 pares sinodals, 35 experts i 5 expertes, i 19 auditors i 18 auditoras, han treballat en equip sota la sàvia guia del Sant Pare Benet XVI, que sempre que les seves ocupacions li ho han permès, ha assistit a les sessions plenàries. Personalment m'agradaven molt els intervals (!), perquè eren els moments privilegiats per saludar als vells amics, per fer noves coneixences, per discutir, riure i intercanviar impressions i, sens dubte, per practicar el do de llengües. Tal era la confusió que va patir un dels pares sinodals que en les salutacions inicials abans de començar la seva intervenció, va dir en italià: "Cari fratelli e fraterle!" (en lloc de "cari fratelli e sorelle"). Us podeu imaginar la reacció de l'aula sinodal.

Fent una senzilla i ràpida mirada a les 55 proposicions finals presentades pel Sínode al Sant Pare un es fa conscient que el treball del pares sinodals i de tots els que hi participàveu ha estat extens i complex. Per això, no us podem demanar un resum de tots els temes tocats durant les sessions sinodals, però potser sí que podem demanar-vos que ens indiqueu algun dels temes o punts que us han semblat més importants i per què.

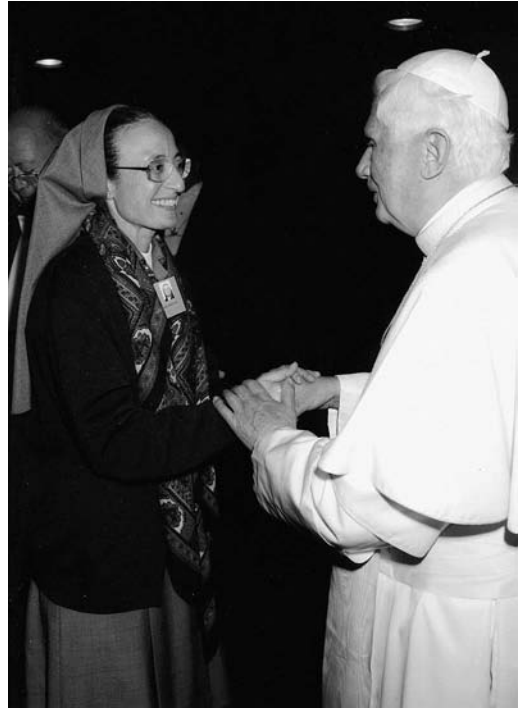
Jo faria una distinció entre temes doctrinals, de caire més aviat teològic, i temes pastorals. No és d'estranyar que aquests últims fossin els més abundants ja que això respon a la finalitat del Sínode, principalment pastoral i missionera. Entre els primers, jo destacaria la distinció entre Paraula de Déu i Bíblia: la Paraula de Déu no es pot reduir a l'Escriptura tot i que aquesta la conté en l'Antic i en el Nou Testament. La Paraula de Déu és una expressió analògica que es refereix en primer lloc a la persona de Jesucrist, el Fill de Déu, el Verb encarnat. Un segon tema que cal esmentar és la dimensió sacramental de la Paraula de Déu. Un dels pocs que el varen afrontar va ser el cardenal Peter Turkson. La Paraula de Déu té el caràcter d'un signe que estimula el lector/a a anar més enllà de la lletra i la paraula del text per discernir, a la llum de la fe en la persona de Jesús, la Paraula de Déu que es fa present en la paraula i la lletra de l'Escriptura gràcies a la força de l'Esperit Sant. Per últim, remarco la lectura jueva i cristiana de l'Antic Testament (cf. la intervenció del cardenal Albert Vanhoye) i la dificultat de lectura dels textos veterotestamentaris. Entre els temes pastorals, van tenir un gran ressò la difusió mundial de la *Lectio divina* en les diverses formes d'aquesta,

la qüestió de l'homília, el paper decisiu dels laics, la distribució de la Bíblia i la seva traducció a les llengües locals, l'animació bíblica de la pastoral, la lectura fonamentalista de les sectes, entre molts altres.

No podem passar per alt una intervenció del Sant Pare Benet XVI, la qual ha estat molt comentada i potser no del tot ben interpretada en algun moment, en què el Papa demanava superar el dualisme entre exegesi i teologia. Un tema que fou motiu també del seu comentari en l'Angelus del diumenge 26 d'octubre. Podria comentar-nos les paraules del Papa?

Aquest és certament un tema que preocupa el Sant Pare. De fet, quan es va mencionar la qüestió del dualisme entre exegesi i teologia a l'aula, el Papa va fer una intervenció que ens va deixar a tots bocabadats. Va ésser la primera vegada en la història que un Papa intervenia en el debat sinodal. Tot i que la qüestió va suscitar algunes polèmiques en alguns sectors que es van sentir especialment interpel·lats, cal dir que les paraules del Sant Pare varen ser molt equànimes. Exegesi i teologia no són dues disciplines totalment independents i que s'exclouen recíprocament. Cal integrar els dos àmbits de la recerca bíblica: d'una banda, l'estudi històric i literari dels textos; i de l'altra, l'estudi de la dimensió teològica d'aquests. Ambdós són igualment necessaris. Cito una afirmació del Sant Pare sobre això: "On l'exegesi no és teologia, l'Escriptura no pot ser l'ànima de

la teologia i, viceversa, on la teologia no és essencialment interpretació de l'Escriptura en l'Església, aquesta teologia no té fonament”.

El que és important d'un Sínode no és sols el treball sinodal, sinó sobretot els fruits que aquest treball pot donar a l'Església. Quins creieu que poden ser aquests fruits? Què demana a l'Església la reflexió feta aquests dies?

Certament, el meu desig és que la celebració d'aquest sínode redundi en fruits concrets, no sols en un altre document, sinó en la vida de l'Església. Espero que el Sínode doni a totes les persones que formen part de l'Església i que d'una manera o altra hi estan compromeses, un nou impuls evangelitzador. Que tots plegats sentim la necessitat no solament de difondre la Paraula de Déu arreu del món sinó de deixar-nos transformar per la força performativa de la Paraula de Déu. En altres paraules, el millor fruit serà la trobada personal de cada persona amb Jesucrist, la Paraula de Déu feta carn.

Nosaltres formem part d'una Associació Bíblica, de gent que estima la Bíblia i que treballa per fer-la conèixer; per fer arribar la Paraula de Déu a tots els homes i dones de casa nostra. El Sínode ens dirigeix algun missatge a nosaltres?

Inspirant-me en la intervenció del cardenal Godfried Danneels, el missatge podria ésser aquest: sembreu, diu Jesús, sempre hi haurà una collita, encara que no sapiguen exactament a on. Sembreu, diu Jesús, sense preocupar-vos massa i amb paciència: la collita arribarà. Sembreu, diu Jesús, encara que la llavor us sembli tan petita i insignificant. Qui comença a sembrar, ha de continuar, diu Jesús.

Voldríem acabar amb una referència a l'Any Jubilar de Sant Pau. El convenciment que tenim que la terra catalana va ser beneïda per la predicació paulina, ens exigeix viure'l intensament. Quin pot ser l'accent concret i pràctic que hauríem de subratllar i que no podem oblidar del missatge de Pau?

En aquesta última resposta seré molt breu. Els dos punts fonamentals del missatge de Pau que cal tenir sempre presents són la centralitat de Jesucrist en la seva vida i el zel apostòlic que se'n deriva.

Moltes gràcies, germana Núria! Com sempre ha estat molt profitós escoltar les seves paraules. Que la llum de la Paraula il·lumini els nostres cors.

Les Benaurances

per Joan Aragonès

Tres qüestions prèvies

Crec que cal començar parlant de tres qüestions aparentment secundàries i tangencials però que enriqueixen el contingut i el missatge de les Benaurances.

1. Sermó de la muntanya o del pla?

Mateu (5,1-7) el posa a la muntanya: “Jesús pujà a la muntanya”, diu. Lluc en canvi, en un pla: “Va baixar amb ells d’una muntanya [sense article en grec] i s’aturà en un indret pla” (6,20-26). Hi hauria una solució fàcil per aquesta aparent contradicció: Jesús el digué en un pla d’una muntanya! Les solucions del sentit comú solen ser les últimes a què arriben els especialistes.

La muntanya de Mt no és, però, una simple localització geogràfica. La presència de l’article indicaria una muntanya concreta, coneguda d’alguna manera, si no fos una muntanya simbòlica. En altres ocasions, com en el Tabor, Mt parla d’una muntanya (sense article determinatiu). Cal posar aquest passatge dins del context de l’evangeli de Mateu, que escriu per als cristians d’origen jueu i vol presentar Jesús com el nou Moisès. De la mateixa manera que reuneix la predicació de Jesús —que en els altres evangelistes està dispersa al llarg de la seva vida pública— en cinc grans discursos o sermons, com la Llei de Moisès està continguda en el Pentateuc o cinc llibres, la proclamació de la nova Llei es fa en una muntanya com es va fer en la primera.

El missatge, doncs, és clar: Jesús ha vingut a completar la llei mosaica, a “dur-la a la plenitud” (Mt 5,17). I això no es fa donant nous preceptes o afegint més obligacions,

sinó conferint-li una nova perspectiva i un nou esperit. La llei continuarà essent necessària ja que és imprescindible en tota comunitat humana, però el legalisme, no. I menys encara el nomisme, el culte a la llei, el fet de posar la llei com a últim criteri d'actuació. No ha de ser l'home per al dissabte, sinó el dissabte per a l'home (Mc 2,27). La llei no queda anul·lada, però sí superada: "Es va dir als antics..., però jo us dic" (Mt 5,21-48).

2. Vuit o quatre Benaurances?

Mateu en posa vuit, mentre que Lluc, quatre. Quantes en digué Jesús?

En aquell temps no existia taquigrafia i menys magnetòfons. Vull dir que els llargs discursos de Jesús no són reproducció literal de les seves paraules, sinó composicions dels evangelistes que transmeten fidelment el seu pensament. Ara bé, això es pot fer amb paraules diferents, de manera més o menys extensa, etc.

En les Benaurances hi trobem un exemple clar de la manera com es desenvolupa el pensament semita. Si l'haguéssim d'expressar gràficament ho faríem amb uns cercles

*Santuari
de les Benaurances*

concèntrics, com els que fa una pedra llançada dins una bassa: es diu una cosa i es repeteix una i altra vegada. Cada cop s'hi afegeixen matisos nous, però la idea és la mateixa. Això li dóna gran varietat de tons, molta riquesa d'imatges, però per a nosaltres, hereus del pensament discursiu grec, fa la narració iterativa, monòtona i poc dinàmica. És el que passa amb el llibre de Job, que repeteix des del començament fins al final —i són 42 capítols!— la mateixa idea: els amics diuen a Job que Déu és just i si l'ha castigat és perquè ha pecat i ell els respon que no se sent responsable de cap culpa i que no entén l'actuació de Déu.

Semblantment tenim aquí una idea repetida vuit vegades en Mateu i quatre en Lluc. No proclamen benaurats quatre o vuit classes distintes de persones, sinó una sola classe descrita des de diferents angles, des de diferents perspectives. Vull dir que, de Benaurança, només n'hi ha una: benaurats els pobres. Aquesta és la fonamental i radical. I qui són els pobres? Els qui passen fam, els perseguits, els qui ploren, els no violents, etc. Es poden afegir quatre, vuit o vint especificacions, concrecions, matisos, que no fan res més que desenvolupar el nucli central.

Que en realitat, de Benaurança només n'hi ha una, es veu en el premi promès, que és el mateix per a totes: el Regne del cel, posseir la terra (promesa), trobar consol, ser saciats, etc., no són més que sinònims amb els quals es designa la mateixa realitat, la felicitat celestial.

Si les Benaurances són variacions de la pobresa adaptades a diversos moments i a diferents aspectes de la vida, podríem preguntar-nos quines són les imatges que millor expressen i representen avui la pobresa. I quines són les que més clarament la contradueixen. Quina paraula la tradueix avui amb més fidelitat? Perquè no les proclamem simplement repetint uns mots.

3. Només benaurances o també “malaurances”?

Lluc afegeix a les benaurances quatre malaurances: «Ai de vosaltres els rics, els qui aneu tips, els qui rieu, quan tothom parla bé de vosaltres» (6,24-26). És que dir feliços a uns equival a dir desgraciats a uns altres. No n'hi ha prou d'assenyalar el camí correcte. Cal també manifestar el camí equivocat, sobretot quan es presenta atractiu i fàcil.

I anem ja a fer-ne un breu comentari. Ho faig amb els següents punts:

1. En primer lloc cal recordar que l'Evangeli diu “benaurats”, no “beneïts”. Siguem sincers, els pobres, els pacífics, els sofrents, etc., són tinguts pel nostre món com un rècula de desgraciats, de babaus. Llegia fa un temps aquesta frase: “qui es vulgui guanyar la vida, que treballi. Qui vulgui fer-se ric, que no sigui beneït i faci una altra cosa”. Se'ns diu de moltes i molt diferents maneres que qui no triomfa, no guanya, no sobresurt... és un no ningú, un pobre diable. Cal que ens convencem d'on es troba la felicitat. No és suficient que recitem les Benaurances, sinó que les creguem.

2. Les Benaurances estan en present, no en futur. Aquests són feliços ja ara i no sols ho seran després. Serà després quan rebran el premi, però ja ara se'ls pot proclamar feliços, no perquè ja gaudeixin de la felicitat, sinó perquè estan en el camí que hi porta.

Una comparació ho explica. Quan una persona ha estat operada i se li ha tret el mal, es pot dir feliç malgrat que continuï tenint el mateixos dolors o més que abans. No es troba lliure del dolor, però sí del mal. Està en camí vers la salut.

El fet d'entendre les Benaurances en futur porta a una falsa interpretació. Es ve a dir: feliços els qui ara sou pobres, perquè esdevindreu rics; feliços els mansuets, perquè després sereu forts i potents; feliços els qui ploreu, perquè després us fareu un tip de riure, etc. D'aquesta manera continuem posant la felicitat en allò (diners, honors, comoditat, etc.) on Jesús diu que no hi és. Jesús no ens promet per després allò que no tenim però desitgem ara, sinó que diu que en aquestes coses no hi ha, ni ara ni després, la felicitat que cerquem. D'altra banda, així convertim la felicitat del cel en l'acompliment d'allò que pensem que ens faria feliços a la terra, en lloc de cercar en la terra allò que ens farà feliços en el cel.

Ens fa riure —o potser plorar— que els musulmans presentin el paradís com un lloc on les huries satisfaran els desitjos sexuals dels homes, però també nosaltres de vegades el presentem com un lloc on quedaran satisfetes les nostres necessitats físiques o psicològiques actuals. Pensar així, com deia Jesús als saduceus quan li preguntaven de quin dels set germans que havien estat casats amb la mateixa dona seria l'esposa, és “anar equivocats, perquè desconexeu les Escriptures i el poder de Déu” (Mt 22,29).

Si la felicitat d'allà consistís en la satisfacció dels desitjos d'aquí, el cel d'una vaca seria un camp d'herba. I la de molts homes i dones no gaire cosa més. O potser pitjor.

3. Se'ns diu, doncs, que els pobres són els qui estan en una situació privilegiada en el camí vers la felicitat. Però, qui són els pobres?

– No són els pobres d'esperit, sinó en l'esperit, com especifica Mateu. No tota pobresa posa en situació de benaurança. Com s'ha dit, ser pobre no és vergonyós, però tampoc és un gran honor. Els pobres d'esperit, és a dir, els apocats, els indecisos, els porucs, els pusil·lànimes, etc. tenen una deficiència psicològica, no una qualitat espiritual.

– Tampoc ho són els captaires professionals, els vividors, els “mangants”, els qui viuen del “cuento”. Tots aquests són objecte de compassió i de misericòrdia, però no d'admiració i menys d'imitació. No són exemple de res, i freqüentment representen l'antítesi de la pobresa en l'esperit.

La pobresa en l'esperit està en el cor, no en la butxaca. Hi ha pobres en diners que són molt rics en l'esperit: pensen en els diners, confien en els diners, esperen en els diners (no sols esperen els diners, cosa que seria normal en ells), estimen els diners sobre totes les coses. Hi ha tants o més rics en l'esperit entre els pobres que entre els rics. La pobresa en l'esperit no és una simple carència o buidor, sinó una pobresa que

és plenitud i obertura. Feliços aquests pobres perquè són més lliures, perquè saben compartir, perquè estan més capacitats per estimar, perquè confien més en Déu.

La pobresa en l'esperit, dic, està en el cor. No es mesura per graus de desposseïció (no és més pobre qui menys té), sinó per graus de desafecció: és més pobre qui menys pendent o menys lligat està al diner (o a la comoditat, al prestigi, al poder, etc). Els pobres en l'esperit, els *anawim* de l'Antic Testament, són els qui estan oberts a Déu perquè en senten la necessitat, confien el Ell perquè són conscients de la seva limitació, es veuen obligats a caminar perquè res no els lliga a cap situació, estan en actitud d'espera perquè no estan satisfets.

4. Ara bé, com molt bé s'ha escrit, si la pobresa material no sempre ens fa més bons, sempre ens fa veure més la veritat personal, sempre ens fa més conscients de la nostra realitat. Tot home, pel sol fet de ser home, és un pobre home. Sota d'uns grans vestits i de títols pomposos sempre hi ha un home nu.

I alguns són tan pobres que fins i tot tenen diners: són malalts inconscients de la seva malaltia. Al ric li és difícil de reconèixer la seva limitació. Com que amb diners aconsegueix moltes coses, arriba a creure que ho pot aconseguir tot, fins i tot la felicitat. Però els diners poden donar més comoditat, però no més felicitat. Poden donar més confort, però no més alegria. Poden donar més benestar, però no més pau interior. La riquesa d'esperit és com un vestit llampant que de vegades tapa una pobresa més gran que la que hi ha sota uns parracs. No hi ha dubte que val més un home sense diners que molts diners sense home. “Treu-li els diners i posa'l a l'estable”, diu un proverbi sefardita, referint-se al ric neci.

La gran desgràcia del ric és estar condemnat a l'aïllament, a la soledat, encara que estigui rodejat de moltes persones. En el fons se sent sol i quan un està sol va sempre mal acompanyat. No li solen manca els aduldors, però sap prou bé —i pitjor si no n'és conscient— que les llagoterries són com l'ombra, que no fa més gran el personatge, només l'enganya.

5. Les Benaurances no són una exaltació de la pobresa econòmica com si fos una condició ideal per acollir el Regne de Déu. No es poden utilitzar en clau de resignació, dient als pobres: conformeu-vos, alegreu-vos, sou els preferits de Déu. Pitjor encara seria usar-les com a pretext religiós per mantenir un ordre social injust. Les Benaurances no han de servir per esclafar els pobres, sinó per alliberar-los. En el llenguatge de Crist la pobresa segueix essent un mal contra el qual cal lluitar. L'ideal evangèlic no és la pobresa, sinó l'amor als pobres. L'“ai de vosaltres els rics” més que una maledicció és una compassió: el ric, malgrat les aparences, és un desgraciat: és un miop, perquè els diners no li deixen veure bé la realitat. És un esclau: el diner, que és un bon servidor, és un mal amo. Està equivocat: cerca la felicitat en allò que causa angoixa, alegria en allò

que fastigueja, pau en allò que inquieta. Està condemnat a no trobar allò que cerca, a ser un etern insatisfet. Voleu una pitjor malaureança?

Diu un conte jueu que una vegada un sant rabí que anava de camí va arribar a una població. Com que era un desconegut i el seu aspecte no era de persona influent, ningú no el va rebre a casa seva. Quan ja sortia del poble, als afores, trobà una cabana on vivia un pobre home. No hi hagué necessitat d'obrir-li les portes, perquè de portes, no en tenia. Compartiren el jaç i un migrat sopar. L'endemà, abans d'anar-se'n, el rabí beneí el pobre implorant per a ell la prosperitat. I com que al seva pregària era agradable a Déu, des d'aquell dia al pobre començaren a anar-li bé totes les coses i en poc temps es féu riquíssim.

Passats uns anys, el sant rabí tornà al poble. Cercà la cabana on havia dormit, però fou endebades: al seu lloc hi havia un gran palau, ben tancat i barrat. Intentà parlar amb el seu propietari, però no li fou gens fàcil: una munió de guardes, criats i servents de tota mena ho impedièn. Finalment ho aconseguí i quan va ser davant del propietari, aquest, reconeixent-lo, li demanà perdó tot dient: dispensa, però he de defensar-me dels inoportuns que no em deixen tranquil.

Llavors el rabí portà el seu amic davant de la finestra i li preguntà:

—Què veus?

—Veig uns infants que juguen, una parella d'enamorats que parlen i fan projectes, uns vells que passegen... Veig un sol radiant, els arbres verds, l'aigua que corre pel riu...

El rabí li posa un mirall davant de la cara i pregunta novament:

—I ara, què veus?

—Només veig la meua cara, només em veig a mi, respon el nou ric.

—Només cal posar una mica de plata, com la que hi ha darrere d'aquest vidre, perquè ens impedeixi veure els altres i ens condemnem a veure'ns només a nosaltres mateixos, acaba dient el sant home. El ric és condemnat a pensar, a viure, a esperar, a creure en si mateix. Condemnat a viure sol.

Per ser pobre en l'esperit no a tothom se li demana desprendre's de tots els béns, però sí que a tots se'ns exigeix una actitud del cor. Déu ens crida a la llibertat interior. Déu vol que res ens impedeixi estimar i estimar més. Lliures per estimar: heus ací la pobresa en l'esperit!

Permeteu-me una postdata. Pobre és aquell qui sap riure's de si mateix. El ric, en canvi, de qualsevol classe que sigui (de diners, de poder, d'honors, de títols, de saviesa, etc.) és incapaç de fer-ho. I aquesta sí que és una benaureança de què el pobre pot ja gaudir aquí (no sé si també allà). Com molt bé s'ha dit, benaurat aquell qui es riu de si mateix, perquè no li faltaran motius per riure durant tota la vida!

En memòria del pare Michele Piccirillo

El diumenge 26 d'octubre de 2008 a Liorna, el P. Michele Piccirillo acabà el seu pelegrinatge terrenal i entrà per sempre a la Jerusalem del cel. Una greu i breu malaltia ha fet que morís a Itàlia, però ell havia passat gairebé tota la seva vida a Jerusalem i a l'Orient Mitjà.

El P. Michele havia nascut a Casanova di Carinola (Itàlia) el 18 de novembre de l'any 1944. El 3 d'octubre de l'any 1960 esdevingué franciscà de la Custòdia de Terra Santa i féu el noviciat en el convent de sant Joan d'Ain Karem (llavors Jordània). Entre 1961 i 1965 va fer els estudis de filosofia en el Seminari Franciscà de Betlem, al costat de la basílica de la Nativitat.

De l'octubre del 1965 fins a l'estiu del 1969 viu al convent de sant Salvador a Jerusalem, on estudia teologia i pren les decisions fonamentals de la seva vida. Fou ordenat prevere el 5 de juliol del 1969.

Passa a Roma, on es llicencia en Teologia al Pontifici Ateneu Antonianum (juny del 1970), estudia al Pontifici Institut Bíblic (llicenciat l'any 1973) i fa el curs per al doctorat. Després passa a l'Institut d'estudis per al Pròxim Orient de la Universitat estatal de La Sapienza, on el juliol del 1975 treu la *laurea* en lletres i filosofia, secció arqueològica.

Posteriorment passà a ser professor a Jerusalem, al Studium Theologicum Jerosolymitanum i a l'Studium Biblicum Franciscanum, llavors secció bíblica del Pontifici Ateneu Antonianum de Roma i ara Facultat de Ciències Bíbliques i Arqueologia, on fins a l'any acadèmic 2007-2008, hi ensenyà la Introducció a l'Antic Testament (Pentateuc i llibres històrics), Història i Geografia Bíbliques i fou el guia de les excursions bíbliques. Des del 1974 fou director del Museu Arqueològic de la Flagel·lació i des del 1976 responsable de les excavacions del mont Nebó a Jordània, on ja havia treballat com a jove arqueòleg el 1973. Del 1987 al 2000 fou també professor invitat de Palestina al Pontifici Institut Bíblic de Roma.

És impossible resumir en un breu espai l'activitat del P. Piccirillo en els diferents camps, per raó de la seva rellevant personalitat, que ha comptat amb la confiança dels seus superiors, de l'autoritat dels governs i dels instituts universitaris de recerca i ensenyament a l'Orient Mitjà, Europa, Estats Units d'Amèrica i fins i tot a l'Àsia.

P. Michele Piccirillo.

Els títols de la seva bibliografia científica passen dels dos-cents. Sense comptar els articles d'alta divulgació ens els diaris i revistes d'actualitat i cultura en diverses llengües (se'n publicarà una bibliografia completa a la revista *Liber Annuus* de l'*Studium Biblicum Franciscanum*). Al cim de tots els seus interessos d'estudi i recerca s'hi troben el Nebó i Jordània, amb el seu inestimable patrimoni de mosaics, als quals ha dedicat les seves publicacions científiques més importants. Després segueix l'Orient Mitjà. Publica dues obres de síntesi sobre l'Àrabia cristiana i la Palestina cristiana. La Palestinologia —terme preferit de Piccirillo per entendre la recerca interdisciplinària que integra estudis bíblics, geogràfics, històrics i arqueològics— és un altre camp entorn del qual s'hi concentren no poques publicacions de gran interès. També els Llocs Sants i la Custòdia de Terra Santa han ocupat l'interès, l'amor operatiu i dinamisme del P. Michele.

Des del 1973 ha dirigit els treballs d'excavació i restauració del Memorial de Moisès sobre el Nebó a Jordània, col·laborant amb el govern jordà en la recerca i conservació de les antiguitats bizantines, en particular de Màdaba i del seu territori.

Des del 1986 fou director de les excavacions arqueològiques de Umm al-Rasas, en l'estepa de Jordània. Gràcies als meravellosos mosaics de l'església de sant Esteve va poder identificar la localitat històrica de *Kastron Mefaat* que apareix esmentada en Js 13,18; 21,37 i Jr 48,21. Aquestes excavacions li permeteren proposar amb autoritat la revisió de tot un capítol de la història de les relacions entre cristians i musulmans: contràriament al que tothom pensava, en el segle VIII, ambdues comunitats vivien en pau i prosperitat. Els mosaics trobats en les excavacions d'època bizantina, que ell va dirigir personalment o es va interessar per la petició de col·legues arqueòlegs, el conduïren a proposar una distinció entre la iconoclàstia, coneguda com un problema eminentment de teologia, i la iconofòbia, fenomen degut més aviat a motius contingents i locals que s'han d'indagar cas per cas. En diverses universitats d'Europa s'han fet tesis doctorals

a partir de la problemàtica que han despertat les seves descobertes arqueològiques. Ell mateix n'ha dirigit algunes.

El Pare Michele és protagonista de la creació de dues escoles per a la restauració del Mosaic Antic a Màdaba i a Jericó, de la realització del Màdaba Archaeological Park i del projecte de l'Umm al-Rasas Archaeological Park i del Mont Nebo Archaeological Park. En aquestes realitzacions ha sabut acomboiar la col·laboració de diferents institucions de l'Orient Mitjà, d'Europa i dels Estats Units d'Amèrica.

El Pare Piccirillo ha participat en prestigiosos congressos internacionals d'arqueologia i ha fet conferències a diverses universitats europees i americanes. Ha muntat nombroses exposicions com a Director Científic. Recordem només la dedicada als mosaics de Jordània que, sortint de Roma l'any 1986, s'ha mostrat en diverses ciutats de França, Alemanya, Dinamarca, Àustria, Islàndia i Anglaterra, i l'anomenada «A Terra Santa. De la croada a la Custòdia dels Llocs Sants» exposada al Palau Real de Milà l'any 2000 com a Mostra del Jubileu.

El Pare Piccirillo ha format part de prestigioses institucions, com a membre de la Royal Asiatic Society de Londres, consultor de la Pontificia Comissió per els Béns Culturals de l'Església, membre de la Pontificia Acadèmia Romana d'Arqueologia, membre del Comitè Directiu de l'AIEMA (París). Tenia relacions cordials amb estudiosos de tot el món. Entre les personalitats de nacionalitat espanyola em plau recordar l'arqueòleg Emilio Olávarri Goicoechea, l'arquitecte Antonio Almagro, l'especialista dels manuscrits del Mar Mort Florentino García Martínez, l'arqueòleg Florentino Díez Fernández. Col·laborava de bon grat amb l'Instituto Español Bíblico y Arqueológico de Jerusalén Casa de Santiago, i ha treballat de cara a la preservació del patrimoni artístic espanyol a Terra Santa amb diferents cònsols d'Espanya a Jerusalem. Ha gaudit de l'amistat

*Michele Piccirillo i Joan Magí.
Mont Nebo, estiu del 1999.*

de personalitats del món cultural, polític, militar i eclesiàstic dels diferents països de l'Orient Mitjà. Tingué l'oportunitat d'indicar des del mont Nebó a l'ancià Papa Joan Pau II, pelegrí en el Jubileu del dos mil, les planes de Moab i la Terra Santa més enllà del Jordà, amb la vista de Jerusalem. Ha estat sepultat al mont Nebó, que ha cantat i estudiat sense descans. La seva memòria és una benedicció.

*G. Claudio Bottini OFM
Degà de l'Studium Biblicum Franciscanum de Jerusalem
1 desembre del 2008*

El P. Michele era un bon amic de la nostra Associació Bíblica de Catalunya. En diverses ocasions acollí els pelegrins de la Paraula. Que el Senyor li faci veure la claror de la seva mirada (Sl 67,2)!

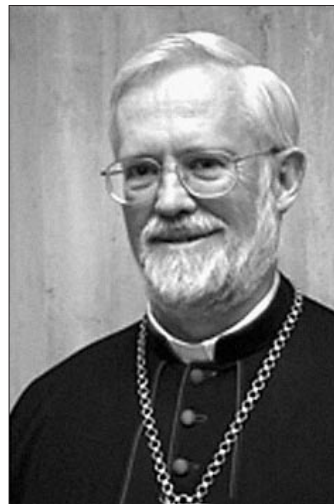
La mort inesperada de Mons. Wilhelm Egger, expresident de la FEBIC¹

La tarda del dia 16 d'agost de 2008, de forma totalment inesperada, el bisbe de Bolzano-Bressanone, Mons. Wilhelm Egger, va morir a causa d'un infart. Feia tan sols un parell de setmanes que havia visitat el Papa Benet XVI a Brixen, on el pontífex passava les vacances d'estiu en el seminari de la ciutat.

Mons. Egger, reconegut biblista i gran especialista en pastoral bíblica, fou president de la Federació Bíblica Catòlica del 1996 al 2002. Desenvolupà aquesta tasca impulsant vigorosament el treball bíblic en tot el món i assumí un compromís intens en el diàleg ecumènic. Amb la mort de Mons. Egger, la FEBIC perd un crític i benèvol company de camí, que sempre es mantingué molt vinculat amb la Federació, fins i tot després de cloure el seu mandat.

Mons. Wilhelm Egger havia nascut el 1940 a Innsbruck. El 1986 Joan Pau II el nomenà bisbe de Bolzano-Bressanone. Tant en l'Església italiana com arreu del món, Mons. Egger ocupà càrrecs importants, treballant, entre altres coses, en la promoció dels estudis bíblics, la pastoral bíblica i l'ecumenisme. A més de ser president de la

¹ La notícia ha estat comunicada en una nota informativa publicada pel Secretariat General de la FEBIC en el *CBF Newsletter*, Edition 3-4/2008.

Mons. Wilhelm Egger

Federació Bíblica Catòlica i de fer-se càrrec d'altres funcions, fou també president de la comissió per a la revisió de la *Einheitsübersetzung* —traducció alemanya ecumènica de la Bíblia. A principi d'any, Mons. Egger havia estat designat pel Papa Benet XVI com a secretari especial per al Sínode sobre la Paraula de Déu.

En ocasió del 40è aniversari de la revista *Bibel und Liturgie*, el 21 d'octubre de 2006, Mons. Egger féu una conferència a Klosterneuburg (Àustria) sobre el tema «La Paraula de Déu per al tercer mil·lenni. La Bíblia en diàleg amb les cultures i les religions». Publiquem aquí en memòria seva un extracte de les seves paraules:

Tots nosaltres tenim experiència de debats i diàlegs. En moltes circumstàncies de la vida i en moltes preses de posició el debat i les clarificacions esdevenen necessaris. En aquests debats i converses ens adonem que la nostra comprensió de moltes coses és ben minsa. Debats i diàlegs poden ser-nos d'ajuda quan es tracta d'entendre textos. Com diu Klaus Weimar en la seva *Enzyklopädie der Literaturwissenschaft* [Enciclopèdia de la literatura]: «Mai no hauríem de llegir sols».

Qui llegeix sol té més perill de no entendre bé allò que llegeix que aquell qui discuteix amb els altres allò que ha llegit. La conversa i el diàleg serveixen per convèncer-nos que hem llegit correctament. El diàleg també ens pot ajudar a clarificar les nostres pressuposicions.

Tot això també val per a la Sagrada Escriptura, perquè gràcies a la lectura en comú, podem aprofundir-ne la comprensió i descobrir-ne perspectives noves. El diàleg té moltes condicions prèvies: hi ha diferents participants en la conversa i moltes maneres de llegir la Sagrada Escriptura; hi ha apropaments a la Bíblia diversos; hi ha pluralisme de mètodes; els lectors aborden la Bíblia amb interessos distints, fins i tot hi ha una

lectura fonamentalista de la Sagrada Escripura. És en aquest sentit que cal recórrer a les obres especialitzades i al document de la Comissió Bíblica sobre *La interpretació de la Bíblia en l'Església* (1993), que ofereix una mena de meta-metodologia, és a dir, una reflexió sobre els mètodes. El que cal avui és un «apropament dialògic i obert al diàleg» amb els textos sagrats de les religions.

A través del diàleg i gràcies als textos d'altres religions, podem créixer en la comprensió de l'Escriptura i potser també ajudar els altres a entendre la nostra Bíblia i a llegir els seus propis textos sagrats des de noves perspectives. Podem aprendre els uns dels altres. La pregunta és: com podem aprendre i què podem aprendre? La nostra tasca és portar la Bíblia com a Paraula de Déu en el diàleg i aprendre dels altres. [...]

Nicolau de Cusa ens mostra que n'és, de difícil, el camí del diàleg entre les religions i què en podem esperar. Immediatament després de la caiguda de Constantinoble, és a dir, en un temps de grans enfrontaments, escriu, durant la seva estada a Bressanone, un breu tractat, el *De pace fidei*: en una visió assisteix a un diàleg en el cel entre representants de les religions i els pobles, en un encontre convocat per Déu mateix. En aquest, Nicolau de Cusa presenta les argumentacions d'un cristianisme il·lustrat. El cardenal Karl Lehmann comenta així aquest passatge: «Allò raonable de totes les religions es troba en Jesucrist. Tota religió implica fe en Jesucrist. El text de Nicolau de Cusa conté, amb una passió veritablement escatològica, l'anticipació d'una esperança que no pot ser totalment estranya a la fe bíblica i, sobretot, a la fe cristiana». La conclusió del *De pace fidei* declara que, en el cel de la raó, s'arribarà a una convivència concorde de les religions. Els savis es reuniran a Jerusalem, com a centre comú de tots, i en nom de tots adoptaran l'única Fe i construïran sobre aquesta la pau eterna, de tal manera que el Creador de tot sigui lloat per a tota l'eternitat, sigui glorificat en la pau. I Nicolau de Cusa conclou dient «Amén».

M. de l'Esperança Amill

Una lectura nova de la narració de Caín i Abel

JAUME ANGELATS I MORATÓ, *Caín i Abel. Paraula o violència. Perspectiva hermenèutica, lectura exegetica i aproximació psicoanalítica de Gn 4,1-16* (Col·lectània Sant Pacià 90), Barcelona: Facultat de Teologia de Catalunya 2008, 237 p.

L'estudi presentat per Jaume Angelats i Morató per a l'obtenció de la dignitat del grau de doctor és un treball virtuós resultat d'un estudi laboriós i pacient sobre el text

bíblic de Gn 4,1-16, sobre la complexa bibliografia que ha generat i sobre el «conflicte d'interpretacions» que produeix.

Des del punt de vista acadèmic penso que compleix totes les condicions i ofereix totes les garanties intel·lectuals que es poden demanar a un treball altament especialitzat com és una tesi doctoral.

Aquest llibre m'ha resultat especialment interessant perquè el pensament que es va descabdellant al llarg de les pàgines del text fa pensar. Crec que aquest és l'elogi més gran que puc oferir a aquest treball.

En les meves consideracions, em centraré en els aspectes exegetics i teològics del llibre. Les reflexions de caràcter hermenèutic i psicoanalític, haig de dir que m'han resultat molt interessants, però crec que són aspectes que queden més enllà de la frontera de la meva competència acadèmica.

Aquesta tesi tracta del problema perenne de la vida humana: les relacions humanes, on actuen el voler amagat de Déu i l'estrany poder de la mort. Gn 4 ens fa recórrer un arc molt perillós: des d'una situació familiar estable (v. 1) a una alienació no resolta (v. 16). La narració es troba al començament d'una gran trama bíblica on apareix la lluita amb el germà com una part trasbalsadora, però crucial, del destí humà. Gn 4 prefigura la lluita de Jacob amb el seu germà Esaú o de Josep i els seus germans.

Gn 2,4b-3,24 ensenya que viure en el món de Déu en els termes de Déu és un problema que l'home i la dona no poden afrontar de manera reeixida; però Gn 4 ens mostra que viure amb els altres éssers humans és molt més que un dilema. El pas d'un capítol a l'altre és un veritable escàndol: el moviment d'una crisi «vertical» a una temptació «horitzontal» mostra que el fet de ser germà és un problema crucial en l'ordre del dia humà. Haver nascut el vuitè dia de la creació o després, tant se val, és un fet dramàtic en la condició humana.

Gn 4 ens situa davant d'una percepció del nostre món fracturat molt distinta de la que ens presenta Gn 3. El text no és moralitzador. Sap que l'assassinat d'un germà és un fet atroç. En realitat no caldria la Bíblia per anunciar aquesta realitat. El que interessa al narrador de Gn 4 és el destí de l'assassí: un destí angoixat per una relació dramàtica amb Déu. I aquesta relació és dramàtica perquè un germà ha estat eliminat.

El treball doctoral de Jaume Angelats ens mostra que ens trobem davant d'una història enigmàtica que ha de ser dita més que no pas explicada. Dir-la ha de ser un respecte a la persona oïent, de tal manera que pugui permetre que aquesta pugui estar atenta a les revelacions que es poden produir en la seva pròpia vida.

En Gn 4 ens adonem que la vida no és una *garden party* («una festa en el jardí») com potser ens podria haver fet pensar Gn 2,16, sinó una dura companyonia entre germans vigilants que, d'alguna manera, esdevé més severa per causa dels difícils camins de Déu. La presència de Déu genera sempre tensions en Gn. Evoca que hi ha un vessant obac —que no arriba a ésser il·luminat— en la realitat.

Observem que es produeix una mena d'abració davant de Déu que ens fa «caure la cara», tal com diu literalment el v. 5. La resposta sembla que és l'assassinat o la depressió pregona.

El parlament del Senyor dels v. 6-7 és molt curiós: «Per què estàs irritat i no aixeques el cap? Si obres bé, seràs acceptat; però, si no obres bé, el pecat aguaita a la porta: ell et desitja, però tu l'has de dominar.» Les dues frases «si» no són simètriques. La primera és una qüestió, la resposta de la qual Caín ja la coneix. La segona és presentada com un advertiment, si és que no es tracta d'una amenaça. Però, i si es tractés d'una invitació?

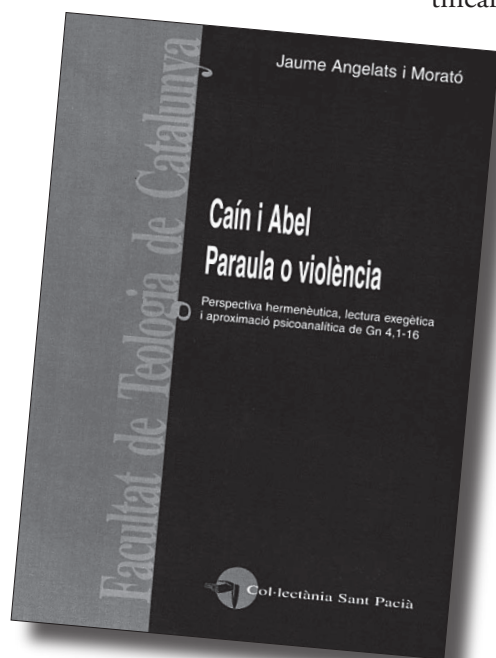
El Senyor ha rebutjat l'ofrena de Caín i ha creat una crisi. Ara Caín l'ha de resoldre. La primera alternativa —«fer bé»— és molt instructiva. Suggereix que un home post-Gn 3 pot fer el bé. Això mateix pensava el vell profeta Amós: «Avorriu el mal i estimeu el bé» (5,15). No és un «caigut», una víctima de cap pecat original. Pot escollir el bé i fer-lo. És a dir, per al narrador de la nostra història, Gn 3 no controla Gn 4. Caín és lliure i capaç de viure en fidelitat.

La segona alternativa ens presenta el pecat no com la violació d'una norma, sinó com una força agressiva que sotja emboscada. El pecat és letal. Les criatures humanes de Déu han de vetllar per elles mateixes. Hi ha un perill en la vida de Caín que rau en la manera com ell resolgui la seva ràbia i depressió. La figura del pecat «a la porta» suggereix coses importants sobre les persones: ens hi juguem molt en la manera de resoldre els conflictes entre els germans. Mentre nosaltres ens sentim inclinats a jus-

tificar la ràbia i la depressió a partir de categories

psicològiques subjectives, el narrador de Gn 4 els permet de ser prou objectives com perquè puguin mostrar el poder realment formidable de què disposen. Potser el que diu Efesis 6,12 és una altra formulació d'aquesta mateixa intuïció: «Perquè no ens toca de lluitar contra realitats humanes, sinó contra les potències i les autoritats, contra els qui dominen aquest món de tenebres, contra els esperits malignes que són a les regions celestials.»

El pecat té desig de Caín. «Desig» és la mateixa paraula que emprà Gn 3,16 per descriure una mena d'inclinació perversa de la dona per l'home en l'afer desordenat del jardí. Aquest desig no és una ànsia humana normal. És el costat obac de la

vida sota la perversió. Aquí ens trobem davant d'un desig vehement de destrucció que destruirà la víctima i el perpetrador. La narració colossal del Gn coneix el poder del pecat que és capaç de conduir fins i tot a la mort. Guiats per la poderosa metàfora de la bèstia que sotja sabem que podem ser destrossats per aquest poder que actua en les nostres vides.

El Senyor amenaça i atreu i ens fa saber una certesa realment meravellosa: aquest poder bestial que mena a la mort pot ser dominat.

Ens podríem demanar si Déu és un jugador que ofereix aquestes alternatives tan perilloses i que juga amb el seu fill gran, que ha rebutjat amb tanta facilitat. La història respon aquesta nostra pregunta i ens diu: sí. I ens situa davant la sempre misteriosa presència de Déu que ofereix alternatives a cada home enfurismat contra un germà.

La resolució de Caín, la narració la passa lacònicament. És un fet i no cal dir-ne res més. El pecat que sotja ha actuat. Caín no l'ha dominat sinó que ha estat dominat i vençut pel desig que estava emboscat.

A continuació ens trobem amb el judici subsegüent a aquesta història de crim i càstig: Caín refusa la responsabilitat fraternal i la sentència el condemna a viure com un bandejat i un fugitiu. Ara l'assassí té por de ser assassinat. El Senyor de la vida li atorga un senyal que anuncia la culpa i confereix la gràcia de poder viure sota la protecció del Senyor. La narració de nou articula les dues cares de la vida humana: és posada en perill per la desobediència i fins i tot així és salvaguardada. El reconeixement de la culpa i la realitat de la gràcia apareixen juntes en aquesta presentació.

Caín tenia la possibilitat d'abraçar el germà preferit en lloc seu, però va cedir a la fúria que sotjava. La culpa s'ha trobat amb el judici, però el culpable s'ha trobat amb una gràcia sorprenent.

La tesi de Jaume Angelats, en la complexitat de les anàlisis que ens ofereix, ens permet veure que Gn 4 no és pas una narració moral ni moralitzant. És una pàgina de l'Escriptura que ens obliga a reflexionar sobre l'enigmàtica situació de la nostra condició humana. Cada persona es troba —vulgui o no— situada entre un germà o una germana amb qui competeix i un Déu que a vegades actua envers nosaltres de manera en aparença ben capriciosa. El text ens ensenya que el problema de la condició humana no és sols el germà, ni sols Déu. Gn 4 ens mostra que són Déu i el germà els qui creen el conflicte que portarà Caín vers el seu destí insuportable.

Gn 4 és un text realment molt difícil. La Bíblia, sàvia com és, sap altres històries que se li assemblen, com ara la que explica la dona llesta de Tecoa al rei David (2Sa 14,6-7) o la paràbola d'un pare que tenia dos fills que explica Jesús (Lc 15,11-32). La tesi que ens ocupa ha estudiat de manera brillant Gn 4 i ens ha ajudat a comprendre més i millor aquest text difícil. Jo com a lector em sento obligat a felicitar en Jaume Angelats per tota la feina feta i per tot el que ens ha ensenyat.

Joan Ferrer

La Bíblia en el seu món: un nou llibre de Julio Trebolle

JULIO TREBOLLE BARRERA, *Imagen y palabra de un silencio. La Biblia en su mundo*, Madrid: Trotta 2008, 373 p.

Julio Trebolle Barrera és un home molt savi: catedràtic del Departament d'Estudis Hebreus i Arameus de la Universidad Complutense de Madrid, que ha escrit una sèrie de llibres fonamentals per al coneixement de la Bíblia (*La Biblia judía y la Biblia cristiana*, *Los hombres de Qumrán*, *Libro de los Salmos*, entre altres). Ara ens obsequia amb aquest nou estudi que és una veritable festa del saber i de la intel·ligència. Els temes de què tracta són molt variats: imatge i paraula, símbols i icones, literatures de l'Orient Antic, de la metàfora a la narració, idees i creences, del politeisme al mono-teisme, quietisme o acció.

Imagen y palabra de un silencio. La Biblia en su mundo és un llibre que conté tant de saber que es fa difícil de classificar: és un tractat d'hermenèutica bíblica i

és un assaig d'història de la fe d'Israel i de l'evolució del pensament en el cor de la Bíblia; és també un llibre de diàleg amb moltes branques del saber: història de la literatura i la ciència comparada de les religions; poesia i pintura; història de les literatures del món antic i modern... Ens trobem davant d'una obra que conjuga tants d'elements d'història del pensament i de la cultura aplicats a la Bíblia —i escrit amb tanta elegància— que sols podem dir, com deia el vell i savi Agustí d'Hipona: «Tolle, lege», agafeu-lo i llegiu-lo!

Joan Ferrer

FRANCESC RAMIS, *Isaías 40-66* (Comentarios a la Nueva Biblia de Jerusalén 19B), Bilbao: Desclée De Brouwer 2008, 360 p.

El nostre amic Francesc Ramis, biblista magnífic, ben conegut de totes les persones que llegeixen el nostre BUTLLETÍ acaba de publicar la segona part del seu esplèndid comentari al llibre d'Isaïes. En aquest volum tracta de les seccions conegudes com el Segon Isaïes o Deuteroisaïes (capítols 40-55) i Tercer Isaïes o Tritoisaïes (capítols 56-66), obres de profetes anònims que viuen a finals de l'època neobabilònica i a començament de l'època persa. Han passat ja dos-cents anys de l'època del gran profeta Isaïes de Jerusalem, però el seu missatge continua plenament viu en les paraules dels dos profetes que se'ns han conservat dins el llibre i sota el nom del vell i genial profeta de Jerusalem. Aquests capítols d'Is tracten d'un llarg procés de conversió a què és convidat el poble de Déu i les nacions, sota l'impuls de la Paraula de Déu, que els profetes fan ressonar amb una força poderosíssima.

Us convidem a llegir el llibre d'Isaïes amb la guia d'aquest comentari d'en Paco Ramis: de ben segur que en traureu un profit immens, perquè «la paraula que surt dels meus llavis: no tornarà a mi infecunda. Realitzarà el que jo volia, complirà la missió que jo li havia confiat» (Is 55,11).

LARRY W. HURTADO, *Señor Jesucristo. La devoción a Jesús en el cristianismo primitivo* (Biblioteca de Estudios

Bíblicos 123), Salamanca: Sígueme 2008, 829 p.

Hurtado és professor de llengua, literatura i teologia del Nou Testament a la Universitat d'Edimburg (Escòcia). Aquest llibre inaugura una nova etapa en la recerca de la cristologia primitiva. La pregunta a què és dedicada aquesta extensa obra és saber a partir de quin moment en la consciència de les primeres comunitats cristianes es va començar a retre culte a Jesús considerat com a Déu veritable. El treball realitzat és impressionant: Hurtado va resseguint els passos dels testimonis antics a partir de la profunda consciència monoteïsta jueva, passant pel primitiu cristianisme paulí, el judeocristianisme de Judea, la font de les dites (Q) i la devoció primitiva a Jesús, el testimoni dels «llibres» sobre Jesús (Mc, Mt i Lc), el cristianisme joànic, els textos apòcrifs fins a la devoció protoortodoxa del segle II dC.

Ens trobem davant d'una obra fonamental de la investigació exegètica del segle XXI que —com a valor afegit— és de lectura molt atractiva i no gens feixuga.

CARLOS JUNCO GARZA, *La Biblia, libro sagrado* (Biblioteca Bíblica Básica 2), Estella: Editorial Verbo Divino 2008, 439 p.

A partir de la reflexió sobre la *Constitució dogmàtica sobre la revelació divina* (*Dei Verbum*) aquest llibre del professor i prevere mexicà Carlos Junco Garza presenta una visió atractiva i actual sobre el tema cabdal de la Bíblia com a Paraula de Déu i paraula d'homes. És un llibre ben informat que presenta de manera clara i

moderna els grans temes d'un curs de lectura teològica de les Sagrades Escripures: la naturalesa de la revelació, la transmissió d'aquesta, la canonicitat, la inspiració, la veritat de l'Escriptura, la interpretació de la Bíblia, la Sagrada Escriptura en la vida de l'Església, etc. Un llibre de síntesi teològica molt reeixit sobre aquests aspectes que constitueixen els fonaments de la lectura de la Sagrada Escriptura en l'Església.

THOMAS RÖMER, JEAN-DANIEL MACCHI, CHRISTOPHE NIHAN (eds.), *Introducción al Antiguo Testamento*, Bilbao: Desclée De Brouwer 2008, 716 p.

La *Introducción al Antiguo Testamento* és un volum col·lectiu escrit per un grup de professors de la Facultat de Teologia de la Universitat de Lausana (Suïssa) i penso sincerament que és la millor introducció científica a tot l'Antic Testament. L'obra presenta un estat de la qüestió completament posat al dia (l'original francès és del 2004) sobre el complex món dels estudis de la primera part de la gran biblioteca bíblica. Els llibres són presentats seguint l'ordre en què apareixen dins la nostra traducció de la BCI (*Bíblia catalana: traducció interconfessional*): els llibres deuterocanònics, per tant, també hi són inclosos. Cada capítol és dedicat a un llibre diferent, a banda d'articles monogràfics que tracten del cànon de l'Antic Testament, la història del text, els medis responsables dels escrits de l'Antic Testament, la formació del Pentateuc i el debat actual sobre la formació d'aquests llibres, etc. Dins de cada capítol, el material és repartit en quatre apartats: estructura i contingut, origen i

formació, temes i qüestions fonamentals i bibliografia selecta.

És un llibre científic, però que pot ser llegit amb profit per qualsevol persona interessada en l'estudi seriós de la gran biblioteca del poble d'Israel, que és l'Antic Testament.

SECUNDINO CASTRO SÁNCHEZ O.C.D., *Evangelio de Juan* (Comentarios a la Nueva Biblia de Jerusalén 3A), Bilbao: Desclée De Brouwer 2008, 376 p.

La col·lecció «Comentarios a la Nueva Biblia de Jerusalén» ens ofereix uns comentaris modèlics als diversos llibres de les Sagrades Escripures. El volum de l'Evangeli segons Joan ha estat escrit per Secundino Castro O.C.D., catedràtic d'exegesi i teologia espiritual de la Universitat Pontifícia de Comillas de Madrid. Cal dir que es tracta d'un comentari excel·lent: relativament breu, molt ben informat de la literatura exegètica i que ens presenta una aproximació brillant al misteri del quart evangeli. L'Evangeli segons Joan és una obra densa i polièdrica, que ens ofereix —a partir del coneixement per la fe del Senyor ressuscitat— una deu inexhaurible de força evangèlica. Aquest llibre ens pot servir de guia per endinsar-nos en aquest món de paraules de vida que és simplement fascinant.

RAFAEL JIMÉNEZ ZAMUDIO, *Toponimia Bíblica. El Onomastikon de Eusebio de Cesarea y la versión latina de Jerónimo: Estudio, traducción y notas*, Madrid: Universidad Autónoma de Madrid 2008, 540 p.

Eusebi de Cesarea [Marítima o Cesarea de Palestina] (ca. 260-339 dC), bisbe i historiador de l'Església, va escriure l'*Onomàsticon*, la primera obra de la història que tractava d'identificar els noms de lloc esmentats en la Bíblia. Molts d'aquests indrets van ser destruïts i van desaparèixer sense deixar rastre. Eusebi intentà identificar tots els llocs que va poder en forma d'un diccionari de topònims. Aquest llibre fonamental per al coneixement de la Terra d'Israel en època romana ha estat traduït a partir dels dos testimonis que se n'han conservat: el text grec d'Eusebi i la traducció llatina de Jeroni pel professor Rafael Jiménez Zamudio, catedràtic de filologia llatina de la Universitat Autònoma de Madrid. És un llibre erudit, perfectament anotat, amb un conjunt preciós de mapes que situen tots els topònims que ha estat possible identificar. L'obra constitueix un veritable tresor de saviesa antiga i hem d'agrair al professor Jiménez Zamudio el seu savi i pacient treball, que serà de gran utilitat a tots els estudiosos de les Sagrades Escripures.

JOSÉ ANTONIO PAGOLA, *Jesús. Aproximació històrica*, Barcelona: Editorial Claret 2008, 690 p.

La investigació de José Antonio Pagola, que acaba de publicar Editorial Claret, en una magnífica traducció de Raimon de P. Pavia i Segura, és una obra d'un immens rigor intel·lectual que vol respondre una pregunta crucial: «Qui va ser Jesús?». Pagola, en un treball molt ben escrit i de lectura agradable, de gairebé set-centes pàgines va descabdellant les imatges que la investigació històrica contemporània permet precisar: jueu de Galilea, veí de

Natzaret, cercador de Déu, profeta del Regne de Déu, poeta de la compassió, curador de la vida, defensor dels darrers, amic de la dona, mestre de la vida, creador d'un moviment renovador, creient fidel, home conflictiu i perillós, màrtir del Regne de Déu i ressuscitat per Déu.

Penso que ens trobem davant d'un llibre molt important que té en compte les darreres investigacions europees i nord-americanes en la recerca sobre el Jesús de la història, però que conté un valor afegit: és l'obra d'un creient apassionat en Jesús, Senyor de la vida. Us en recomano vivament la lectura.

MARÍA JOSÉ CANO PÉREZ – MIGUEL ÁNGEL ESPINOSA VILLEGAS, *Historia y cultura del pueblo judío*, Granada: Universidad de Granada 2008, 515 p.

Els professors María José Cano i Miguel Ángel Espinosa han escrit aquest magnífic volum il·lustrat que presenta de manera enciclopèdica la història i la cultura del poble jueu. És un llibre dedicat a l'ensenyament universitari, que vol presentar de manera panoràmica els grans fets històrics i culturals que caracteritzen el món jueu al llarg de la història, des de les èpoques més remotes de finals del segon mil·lenni abans de Crist fins al món contemporani. L'obra és ambiciosa i molt ben pensada. En un capítol introductori presenten el judaisme com a sistema religiós i simbòlic i tot seguit despleguen les grans etapes de la història cultural jueva: l'època dels orígens, el període que s'estén entre Babilònia i Roma, el poble jueu sota l'islam, l'edat mitjana del poble jueu a Europa, el període d'esplendor a Hispània, la gestació

de l'edat moderna: Europa i el Nou Món, de la Revolució Francesa a l'Holocaust, el darrer segle: la fundació de l'Estat d'Israel i els conflictes posteriors. Els quatre darrers capítols són dedicats a la diàspora contemporània, a l'arquitectura, les arts plàstiques, la música, el cinema i la literatura.

Ens trobem davant d'un volum de característiques enciclopèdiques, de gran interès, que ofereix a qualsevol persona interessada una visió rigorosa dels grans moments d'una història i cultura que abasten tres mil·lennis de la història del món. Des del BUTLLETÍ DE L'ASSOCIACIÓ BÍBLICA DE CATALUNYA expressem la nostra felicitació més sincera als autors per aquest excel·lent volum, que de ben segur que serà d'enorme utilitat als estudiants de les universitats d'Espanya.

GREGORIO DEL OLMO LETE (director), *La Biblia en la literatura española. II. Siglo de Oro. Coordinado por Rosa Navarro Durán, Madrid: Trotta 2008, 390 p.*

Aquest volum complementa els dos anteriors que sota la iniciativa del savi professor de la Universitat de Barcelona Gregorio del Olmo Lete han escrit un grup de professors de les universitats espanyoles a fi d'estudiar de manera completa la influència de la Bíblia en la rica història de la literatura espanyola. El conjunt de treballs que aplega aquest volum són obra de Gemma Gorga, Lola Josa, Gregorio del Olmo, María del Mar Cortés, Valentina Nider, Jorge García López, Elena Romero i Harm den Boer i tracta de la presència de la Bíblia en la poesia lírica i èpica, teatre i literatura espiritual del *Siglo de Oro* i dedica capítols especials a la presència de la Bíblia

en Cervantes i la novel·la de l'edat d'or, en Quevedo, en la prosa culta del segle XVII i en la literatura judeoespanyola dels Balcans i entre els jueus sefardites d'Amsterdam i altres indrets d'Europa. Uns índex completíssims de referències bíbliques, d'autors, obres i noms completen l'obra.

Ens trobem davant d'un volum que estudia per primera vegada de manera sistemàtica la presència de la Bíblia en la història de la literatura espanyola, que presenta un panorama d'enorme interès cultural.

ANSELM GRÜN, *La Biblia. Textos de la Sagrada Escritura: Antiguo y Nuevo Testamento. Introducciones y meditaciones de Anselm Grün, Bilbao: Desclée De Brouwer 2008, 553 p.*

Anselm Grün és un dels autors espirituals de més èxit del nostre temps. Aquest volum és una antologia bíblica, destinada a la *lectio divina*. El pare Grün escriu per a cada llibre de l'Escriptura una breu introducció (d'una o dues pàgines) i tot seguit vénen uns capítols escollits de l'obra en qüestió. Així, del llibre del Càntic dels Càntics són triats: Ct 1,2-4 (la núvia); 2,8-3,4 (la núvia); 4,1-15 (el nuvi); 8,5a (el cor); 8,5b (el nuvi); 8,6-7a (la núvia); 8,7b (proverbi d'un mestre de saviesa); 8,8-12 (dos epigrames); 8,13-14 (darreres addicions). Penso que és una bona selecció per a una primera aproximació al text de la Paraula de Déu i al seu missatge de vida i de salvació.

EUGEN DREWERMANN, *Los Diez Mandamientos. Entre el precepto y la sabiduría. Conversaciones con Richard Schneider, Bilbao: Desclée De Brouwer 2008, 168 p.*

Eugen Drewermann ha estat un pensador molt controvertit: antic capellà i pioner en la interpretació psicoanalítica de la Bíblia. Li va ser retirada l'autorització per a ensenyar en nom de l'Església i l'exercici del ministeri presbiteral. Cal dir que és un home molt intel·ligent i un escriptor brillant, preocupat per l'immens valor que les Sagrades Escripures tenen en el món actual. El llibre que presentem és una conversa periodística en què l'autor va desgranant tot un seguit d'idees interessants que ens poden ajudar a meditar sobre el sentit i el valor que els Deu Manaments —un text cabdal i venerable de la Bíblia—, llegits a la llum del missatge de Jesús poden tenir en la vida contemporània.

GRAHAM N. STANTON, *Jesús y el evangelio*, Bilbao: Desclée De Brouwer 2008, 332 p.

Evangelí és un concepte que es referia inicialment a la proclamació oral sobre Jesucrist, però que posteriorment es va usar per fer referència a les quatre narracions escrites de la vida de Jesús. Graham Stanton, catedràtic de teologia de Cambridge, elucida aquesta qüestió. En aquest llibre planteja que en el període immediatament posterior a la Pasqua, l'Evangelí de Jesús el Messies era entès com a resposta a un conjunt d'«evangelis» —de bones notícies— atribuïdes als emperadors romans. L'obra d'Stanton és un recull de nou estudis que presenta importants contribucions al coneixement dels orígens de l'experiència cristiana i dels testimonis materials —papirs i còdexs— a través dels quals les primeres comunitats

van fer circular els evangelis, llibres breus que proclamaven que l'única «bona nova» possible en el món era la que Déu havia realitzat a través de la vida, fets, paraules, passió, mort i resurrecció de l'únic Senyor, Jesús de Natzaret.

NATALIO FERNÁNDEZ MARCOS, *Septuaginta. La Biblia griega de judíos y cristianos* (Biblioteca de Estudios Bíblicos Minor 12), Salamanca: Sígueme 2008, 157 p.

El professor Natalio Fernández Marcos és un dels primers especialistes del món en la Septuaginta, la traducció de la Bíblia hebrea feta a Alexandria d'Egipte per a ús de les comunitats jueves de llengua grega establertes en aquella ciutat i que després passà a ser la Bíblia de les primeres comunitats cristianes escampades al llarg de la Mediterrània oriental. La traducció grega de la Bíblia és de gran importància per al coneixement de la història de la redacció i de la interpretació de la Bíblia. *Septuaginta. La Biblia griega de judíos y cristianos* és una obra breu i ben escrita que presenta l'estat de la qüestió sobre el coneixement científic actual d'aquesta antiga traducció de la Bíblia.

REINHARD DEICHGRÄBER, *El arte de la oración*, Salamanca: Sígueme 2008, 158 p.

«Senyor, ensenya'ns a pregar» (Lc 11,1). La Bíblia és una escola de pregària: «Viviu sempre contents, pregueu contínuament, doneu gràcies en tota ocasió. Això és el que Déu vol de vosaltres en Jesucrist.» (1Te 5,16-18). Aquest bell llibret parteix del principi que pregar és un art que s'aprèn

i que cal practicar en la confiança. L'autor ens ofereix un seguit de reflexions de gran interès centrades en l'ensenyament que la Bíblia ens ofereix a propòsit de la pregària. Un llibre breu i ben escrit, que convida a ser llegit.

HANS KÜNG – ANGELA RINN-MAURER, *La ética mundial entendida desde el cristianismo*, Madrid: Trotta 2008, 142 p.

Hans Küng (1928), cèlebre i controvertit teòleg suís, va presentar el «Projecte d'una ètica mundial» (1990) amb la tesi que les religions del món poden compartir unes línies mestres comunes per a l'ètica. Es tracta d'uns principis que s'han de trobar en el cor de qualsevol experiència religiosa. El llibre de Küng i Rinn-Maurer comenta la «Declaració d'una ètica mundial» de Küng en la línia de la tradició bíblica i espiritual. Aquest llibre considera que els principis ètics bàsics són una part irrenunciable del missatge de Jesús i de l'espiritualitat cristiana.

M. VICTORIA TRIVIÑO, *La palabra en odres nuevos, presencia y latido. Una mirada hacia el Sínodo de la Palabra*, Bilbao: Desclée De Brouwer 2008, 170 p.

La palabra en odres nuevos, presencia y latido és un llibre breu de la germana clarissa M. Victoria Triviño, del convent de Santa Clara de Balaguer, que s'assembla més a la poesia que no pas a la prosa.

Es tracta d'un itinerari espiritual a través de diversos textos escollits de la Paraula de Déu. És un llibre bell de meditacions dins el ric món de la Paraula: «*¡La voz del Amado!... (Cant 2,8)*. Me ha llevado a la bodega del Sinaí donde Israel prensó el vino de la Palabra de Dios. Me ha llevado a la bodega del Cantar donde el amor envejeció el vino de la palabra, sello sobre el corazón. Me ha llevado a la bodega de la Liturgia donde el vino de la Buena Nueva recibe nuevos colores y sabores en labios del Cristo resucitado. Me ha llevado al huerto cerrado de la intimidad que embriaga» (p. 15).

FRANCISCO CONTRERAS MOLINA (coordinador), *El Sínodo sobre la Palabra de Dios*, Estella: Editorial Verbo Divino 2008, 72 p.

La revista *Reseña Bíblica* ha publicat un número monogràfic ben interessant dedicat a preparar el Sínode de bisbes sobre la Paraula de Déu que s'ha celebrat aquest mes d'octubre passat. Els articles són breus i ben escrits. Presenten reflexions sobre temes diversos («Exégesis canónica» d'Antonio Rodríguez Carmona; «El hablar de Dios en la Escritura y en la historia» de Juan Miguel Díaz Rodelas; «La inspiración del autor y del lector de la Escritura» de Gonzalo Aranda Pérez; «La Palabra de Dios y su revelación: el cristianismo más allá del libro» de José Serafín Béjar Bacas, etc.) al voltant del gran tema de la Paraula de Déu de què ha tractat el Sínode.

Joan Ferrer

PORTAL

Josep-Lluís Arín Roig

Pàg. 1

ARTICLES

La Paraula de Déu: font de reconciliació, justícia i pau

Federació Bíblica Catòlica

Pàg. 5

Missatge al poble de Déu

XII Assemblea General Ordinària del Sínode dels Bisbes

Pàg. 13

El Jesús de Pau

Javier Velasco Arias

Pàg. 29

Breu guia de lectura de les cartes de Pau

Agustí Borrell

Pàg. 35

Dos poemes de Salvatore Quasimodo: una lectura

Joan Requesens i Piquer

Pàg. 43

Presentació de Lo Nou Testament. Traducció de Josep Melcior Prat

Manuel Jorba

Pàg. 57

ENTREVISTA

Parlem amb la Núria Calduch-Benages

Antoni Pérez

Pàg. 65

LA BÍBLIA SENSE SUCRE

Les Benaurances

Joan Aragonès

Pàg. 71

INFORMACIONS

En memòria del pare Michele Piccirillo

La mort inesperada de Mons. Wilhelm Egger, expresident de la FEBIC

Una lectura nova de la narració de Caïn i Abel

La Bíblia en el seu món: un nou llibre de Julio Trebolle

Pàg. 77

NOTÍCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Joan Ferrer

Pàg. 87

